

Samrådsredogörelse

Detaljplan för Lillskogen 45 m fl i stadsdelen

Bromma Kyrka, Dp 2018-0493

Innehåll

Sammanfattning	2
Bakgrund	3
Förslagets syfte och huvuddrag	3
Hur samrådet bedrivits	3
Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets	
ställningstaganden	3
Allmänt om samrådet och planprocessen	3
Allmänt om förslaget och utvecklingen	3
Arkitektur och gestaltning	6
Kulturmiljö	8
Olägenheter för grannar	9
Parker och grönområden	10
Gator och trafik	10
Teknisk försörjning	12
Hälsa och säkerhet	14
Miljö- och klimataspekter	15
Övriga frågor	15
Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande	16
Föreslagna förändringar	17
Inkomna synpunkter	18
Statliga och regionala myndigheter och förbund	18
Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar	22
Övriga remissinstanser	30
Sakägare enligt fastighetsförteckning	41
Övriga, ej sakägare	66

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
stockholm.se

Sammanfattning

Planen syftar till att möjliggöra småskalig bostadsbebyggelse inom fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 med hänsyn till befintlig bebyggelsekaraktär i området. Vidare syftar planen till att skapa ett nytt allmänt parkstråk mellan Bromma Kyrkväg och skogen i öster. Planförslaget sändes ut på samråd 2021-01-26 – 2021-03-08. Under samrådet har ca 130 yttranden inkommit. Av dessa är ca 100 yttranden från sakägare och övriga boenden (från cirka 120 personer) samt ca 20 yttranden från villaägarföreningar.

Flertalet remissinstanser tillstyrker planförslaget och framför synpunkter i sak, framför allt vad gäller exploateringsgrad, konsekvenser på kulturmiljö, markföreningar och trafik.

Skönhetsrådet tillstyrker förslaget, men anser att en till två radhus bör utgå. Länsstyrelsen och Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att provtagning av föreningar behöver kompletteras. Dessutom framför länsstyrelsen synpunkter angående dagvatten och föreslår förtydligande gällande påverkan på kulturmiljö samt inventering av rödlistade och fridlysta arter. SVOA framför synpunkter gällande dagvattenutredning, avfallsfordons transporter samt påpekar översyn av teknisk försörjning.

Brommas stadsdelsnämnd anser förslaget påverkar områdets karaktär och medför stora belastningar på områdets infrastruktur. Kulturförvaltningen, Bromma Eneby Villaförening och Bromma hembygdsförening avstyrker planen då de anser att förslaget har för stor påverkan på kulturmiljön.

Flertalet sakägare och övriga boende som framfört synpunkter motsätter sig förslaget med rivning och anser att det är för hög exploatering, särskilt är de emot flerbostadshuset i tre våningar, och önskar mer sparad vegetation. Flera boenden framför synpunkter på parkeringsutformning och påpekar trafikproblem på Lillskogsgränd som har smal körbana. Dessutom har yttranden från villaägarföreningar inkommit som är negativa till förslaget och förtätning av villaområden.

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer följande frågor att studeras vidare i det fortsatta planarbetet: markföreningar, trafik, dagvatten, inventering av fridlysta och rödlistade arter, skyddande av mer grönytor/träd och översyn av trädkomplettering som stärker ek-habitat. Kontoret föreslår att förslaget ändras så att en radhusenhet (en bostad) utgår och att flerbostadshuset skjuts något söderut för att få större avstånd

till grannfastigheter och minska hårdgjorda ytor. Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras och vidare studeras i det fortsatta arbetet.

Bakgrund

Förslagets syfte och huvuddrag

Detaljplanens syfte är att möjliggöra småskalig bostadsbebyggelse inom fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 med hänsyn till befintlig bebyggelsekaraktär i området. Vidare syftar planen till att skapa ett nytt allmänt parkstråk mellan Bromma Kyrkväg och skogen i öster.

Hur samrådet bedrivits

Plansamråd för aktuell detaljplan pågick under perioden 2021-01-26 - 2021-03-08. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen. Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, i Fleminggatan 4 samt på stadsbyggnadskontorets hemsida, www.stockholm.se/detaljplaner. Samrådsmöte hölls inte på grund av stadsbyggnadskontoret beslutat att tillsvidare inte hålla samrådsmöten på grund av rådande pandemi.

Ämnesvisa synpunkter och stadsbyggnadskontorets ställningstaganden

Nedan redovisas ämnesvis de synpunkter som inkom under samrådet. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne.

Allmänt om samrådet och planprocessen

Några boende ifrågasätter stadsbyggnadskontorets beslut att tillsvidare inte hålla publika samrådsmöten under samrådstiden på grund av rådande pandemin och en boende undrar om det är lagligt.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I plan- och bygglagen finns inget krav på kommunen att hålla publika samrådsmöten, men är praxis i Stockholm för att ge en bra service till medborgarna. På grund av rådande pandemi har stadsbyggnadskontoret tagit beslut om att förnärvarande inte hålla publika samrådsmöten. Ansvarig planhanläggare har varit tillgänglig på telefon och mail för frågor.

Allmänt om förslaget och utvecklingen

Skönhetsrådet tillstyrker förslag till detaljplan med erinran att 1-2

radhus bör utgå med därtill kopplade parkeringsytor för att möjliggöra alternativt bevarande av grönska. Att tillföra en ny småhuskategori, radhus, bedöms som acceptabelt bland annat genom att närområdet redan har förnyats med parhus och större villor.

Samfundet S:t Erik efterlyser en mer sammanhållen policy från stadens sida som vägledning vid förändringar av äldre villaområden. *S:t Erik* anser även att geografiska läget kan vara lämpligt för tätare småhusliknande bebyggelse med marklägenheter som radhus, parhus eller kedjehus, förutsatt att områdets karaktär av småhusområde med uppvuxen vegetation vidmakthålls. Flerfamiljshus i tre våningar bör utgå och ersättas av lägre bostadshus med uteplats samt minskad parkering och mer sparad uppvuxen vegetation.

Flera boende hänvisar till yttrande från *Bromma Kyrka Eneby villaägarförening* som anser att planförslaget inte alls ligger i linje med det tjänsteutlåtande som låg till grund för beslut om planstart. Villaägarföreningen är emot föreslagen förtätningen och anser att det måste ske på ett varsamt sätt. De anger att variationen av hus är den stora charmen med Bromma Kyrka och att grönskan även påverkas. Föreningen är emot föreslaget flerfamiljshus samt anser att varje tomt ska hanteras separat vid bygglov och föreslår rivningsförbud.

Yttrande från ca 20 villaägarföreningar inkommit (*Segeltorp, Danderyd, Västerleds Trädgårdsförening, Östertälje-Rosenlunds, Turebergs, Solhems, Huddinge, Stureby, Enskedefältets trädgårdsstadsförening, Tullinge, Styrelserna i Villaägarna Haninge Tyresö, Vega Villaägarförening, Dalarö Villaägarförening, Årsta Havsbads Fastighetsägareförening, Vega Villaförening, Vendelsö fastighetsägarförening, Trollbäckens Egnahemsförening och Lindalens Egnahemsförening*), Villaägarföreningarna stödjer Bromma Kyrka Eneby villaägarförening. De oroar sig över utvecklingen och anser inte att det är en varsam förtätning av villaområdet.

Många boende är oroliga för att planen öppnar upp för ytterligare villaförtätning av exploatörer. Några boende undrar hur många villatomter i Bromma Kyrka får bebyggas med radhus och flerbostadshus och vilka aktörer som får bygga. Bromma flygplats föreslås som bättre plats för ny bostadsbebyggelse.

Flertalet *boende* anser att det är för hög exploatering. En *boende* anser att beskriven byggnadsyta 20% av planområdet inte stämmer och att det är 21% exkl. förrådsutrymmen och utskjutande cykeltak. En *boende* undrar även över varför ytor i detaljplanen är större än vad som får byggas och har svårt att tyda vilka marknivåerna blir jämfört med idag.

Några *boende* frågar om något nytt dagis ska byggas och var.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

På stadsbyggnadskontoret pågår ett arbete med att ta fram en övergripande strategi för stadens villa- och småhusområden. Strategin väntas presenteras i stadsbyggnadsnämnden i juni.

Kontoret bedömer alla inkomna planförslag utifrån platsens förutsättningar.

Höjdskala och täthet på ny bostadsbebyggelse är en avvägning där bland annat anpassning till närmiljön, kopplat till exempelvis kulturhistoriska värden eller påverkan på grannar, behöver ställas i relation till ett ökat utbud av boendeformer och bostadsförsörjning. Kontoret anser att bebyggelsens skala och dess huvudsakliga volymer är ett balanserat sätt att utföra ett nytt bostadstillägg i området.

Det råder stor efterfrågan på bostäder i Stockholm varav förtätning är en naturlig del av stadens utveckling. Bostadsmålet i Stockholm är ett övergripande mål och det förverkligas genom både små och stora projekt i alla stadsdelar. Även mindre projekt i befintliga miljöer utgör ett viktigt bidrag till att uppfylla bostadsmålet.

Enligt översiktsplanen har Bromma flygplatsområde en mycket stor potential för stadsutveckling den dagen flygplatsen avvecklas. Nuvarande avtal sträcker sig fram till 2038.

Detaljplanen anger ytor i byggnadsarea som maximalt får byggas inom angivna ytor för byggnader i detaljplanen. Den byggbara ytan är större än tillåten byggnadsarea för att underlätta husens placering och anpassning till terräng.

Kontoret har missat att den byggda ytan uppgår till närmare 21% och inte 20% som det står i planbeskrivningen. Planförslaget kommer att justeras till granskning så att andelen obebyggd gård är minst fyra femtedelar (4/5) exklusive komplementbyggnader.

Bromma stadsdelsnämnd har i sitt samrådsyttrande inte framfört behov av fler förskoleplatser med hänsyn till föreslagna bostäder.

Arkitektur och gestaltning

Skönhetsrådet uppskattar ambitionen att säkerställa att radhus uppförs med träfasader och sadeltak med lertegel, vilket är vanligt i Bromma kyrkby.

Flera boende anser att det är mer lämpligt med stadsvillor eller parhus i två våningar än ett flerbostadshus och anger att det finns två stadsvillor med tre till fyra lägenheter. Flera boende är även emot radhus som bebyggelse typ och anser inte det smälter in. Det anges att radhus och lägenheter inte finns i någon större utsträckning i Bromma kyrka. Radhusområdet Brommagården anges vara betydligt luftigare. Några boende anser att radhusen måste vara mindre och kortare.

Flera boende anger att de vill ha variation och önskar förbud mot flera identiska hus. Några boenden anser att förslaget bör omarbetas för att passa in bättre och behålla karaktären. De föreslår placering av byggnader minst 6 meter från tomtgräns, 7,5 meter höjd på fasad och bil vid varje entré. Det påpekas att det är felaktigt att gavelbredden 10 meter är ett vanligt mått på omgivande villor.

Några boende undrar över om fotomontagen och illustrationerna stämmer. De anser att flerbostadshuset inte är skalenligt och skapar en felaktig bild över hur huset smälter in i dess omgivning. En boende saknar fotomontage från söder- Bromma kyrkväg. Det anses missvisande att parkeringsplatsernas ytor fått en grön färg.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoret bedömer att förslaget behöver studeras vidare och delar Skönhetsrådets bedömning. Till granskning föreslås en radhusenhet (en bostad) tas bort och att flerbostadshuset skjuts något söderut från grannhusen, vilket skapar större avstånd till grannfastigheter och minskar andelen hårdgjorda ytor. Kontoret bedömer att flerbostadshusets volym och höjd följer riktlinjerna i startpromemorian.

Stadsbyggnadsnämnden beslutade 2018-11-08 att fastigheterna inte skulle förtätas med parhus med hänsyn till villaområdets karaktär och spontanförtätning med attefallshus och friggebodar.

Kontoret har studerat punkthus i form av stadsvillor men bedömt att flerbostadshuset är lättare att anpassa till terrängen och möjliggöra fler lägenheter. Gestaltning av radhus och flerbostadshuset kommer att studeras vidare inför granskning.

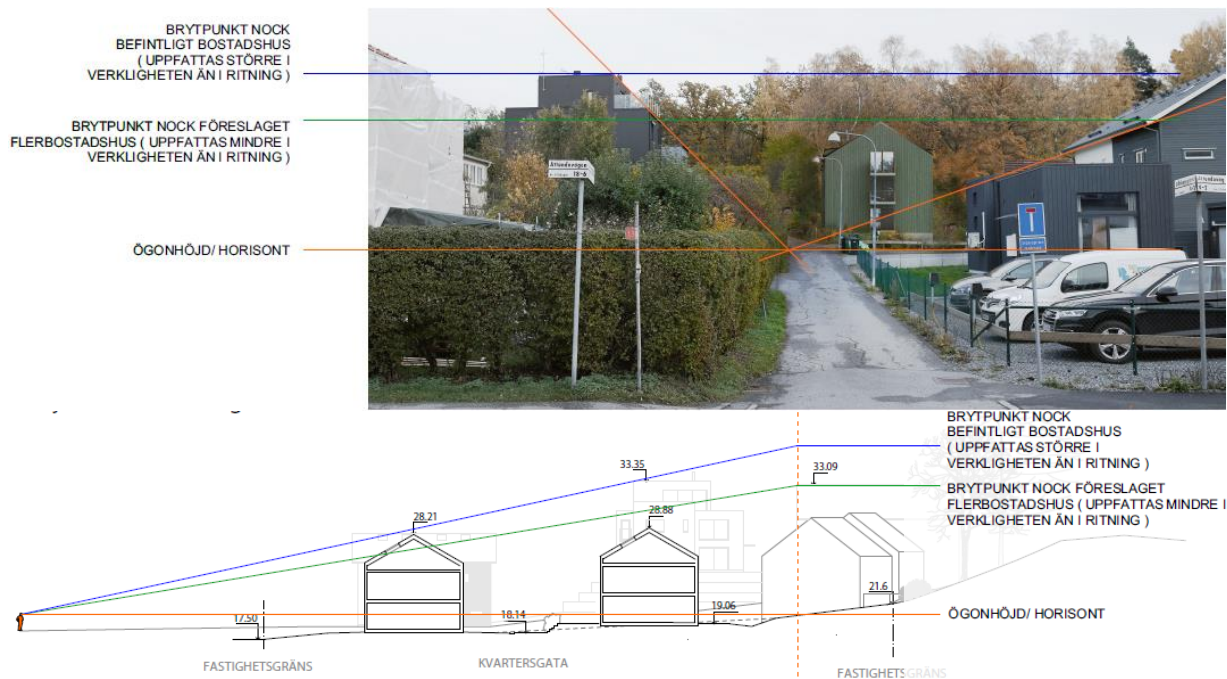
Nya tillägg som avviker i form och material ställer höga krav på utformning då tillägg i sig själv medför att tillägget avviker från området i vissa delar. Det är viktigt att det nya tar tillvara på karaktärsskapande material, kulör, byggnadsdelar, volymer och former men inte nödvändigtvis kopierar. Det kan exempelvis handla om en nybyggnad som till sin volym och form efterliknar området men som tillför ett nytt material som ändå är väl gestaltat i stadsbilden, eller omvänt en nybyggnad som i sin volym och form avviker (men ändå väl gestaltat och med omsorg för det sammanhang den är i), men som har de karaktärsskapande materialen, kulörer och detaljer som området i stort

Gavelbredden i området varierar mellan ca 8,5 – 10,5 meter vilket planbeskrivningen kommer att förtydligas med.

Generellt är flerbostadshus inte ett främmande inslag i villaområden, men det som avviker är placeringen av ett flerbostadshus mitt i ett kvarter och inte som brukligt längs med ett huvudstråk eller lokalt centrum. Förslaget läge på flerbostadshuset bedöms dock kunna inordna sig väl i stadsbilden då takhöjden är underordnad trädtopparna och understiger nockhöjd på bostäder på höjden i norr samt har en gestaltning som ansluter till områdets karaktär.

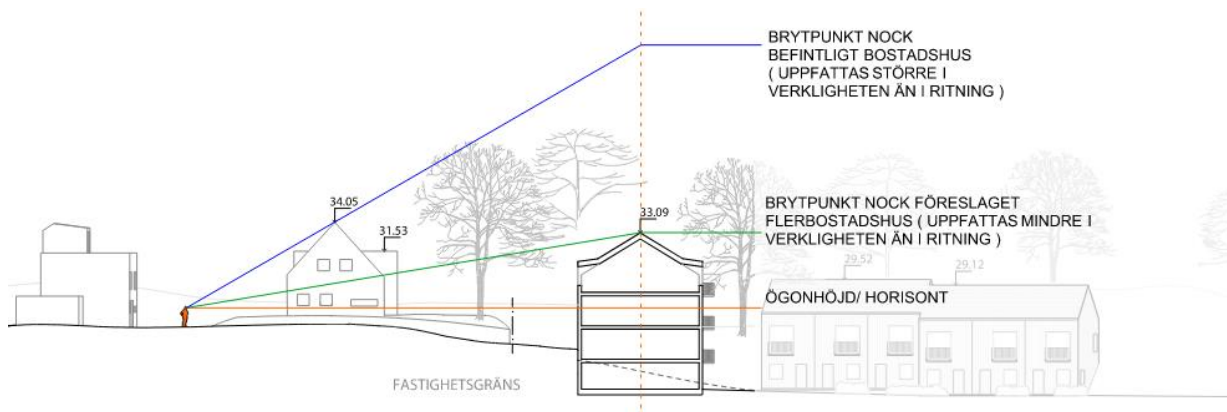
Redovisade fotomontage och sektioner bedöms stämma i höjd utifrån tillgängliga bygglovshandlingar, men kan alltid skilja sig något från verkliga förhållanden. Inritade höjder för grannfastigheternas hus på höjden utgår ifrån bygglovshandlingar, där tex. Lillskogen 68 har en nockhöjd på 33,35 meter över nollplanet. Enligt stadens digitala kartprogram verkar faktiska höjder på grannhusen vara 5-6 decimeter högre än bygglovsritningarna, där Lillskogen 68 har nockhöjd 33,9 meter över nollplanet (9 cm noggrannhet). Flerbostadshusets nockhöjd ligger därmed med marginal under grannhusens nockhöjder.

I perspektivvyer blir främre hus högre än flerbostadshuset längre bak i bild. Sektionsmarkeringar i planillustration visar vilka hus som visas i sektioner.

Sektion B-B 1:500

Fotomontage sett från Attundavägen och sektion B-B, med redovisning av perspektivvinklar. (Ateljé Nord)

Sektion A-A, med redovisning av perspektivvinklar. (Ateljé Nord)

Kontoret kommer studera behovet av att planförslaget kompletteras med en vybild från Bromma kyrkväg. Färgredovisning av hårdgjorda ytor i flygvybild ses över.

Kulturmiljö

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Länsstyrelsen anser att kommunen bör komplettera planen med en motivering till slutsatsen liten påverkan på kulturmiljön och förtydliga varför åtgärderna kan accepteras.

Kulturförvaltningen anser att planen har för stor påverkan på kulturmiljön. Utformandet tar inte utgångspunkt i kunskap om villastädernas karaktär och kulturvärden, enligt byggnadsordningens vägledning.

Bromma stadsdelsnämnd anser förslaget påverkar områdets karaktär och kulturvärden förloras.

Flertalet *boende* är emot föreslaget flerbostadshus i tre våningar och anser att det inte passar in i villaområdet. Flerbostadshuset anses inte ha stöd i byggnadsordningens vägledning.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planområdet berörs inte av något riksintresse för kulturmiljö, men stadsdelen som helhet har kulturhistoriska värden och kontoret instämmer i vikten att förhålla sig till villastadens diversitet samt den luftiga och gröna stadsbild som finns i området.

Rivning av äldre bebyggelse som bytts ut mot ny bebyggelse påverkar alltid kulturmiljön där vissa värden försvinner samtidigt som nya tillskapas. Kvarteret ligger på behörigt avstånd från Bromma kyrka- och kyrkogård och ny bebyggelse kommer inte att påverka utpekad kulturhistorisk värdefull helhetsmiljö. Den nya bebyggelsen kommer också att ligga tillbakadragen från gatan vilket minskar den upplevda höjden och förhåller sig arkitektoniskt till omgivande bebyggelse. Påverkan på kulturmiljön bedöms sammantaget som motiverad. Planbeskrivningen ses över avseende motivering till slutsats om påverkan på kulturmiljön, efter den justering som föreslås efter samrådet.

Kontoret bedömer att planen följer byggnadsordningens vägledning om villastäder. Generellt är flerbostadshus inte ett främmande inslag i villaområden, det som avviker är att flerbostadshuset är placerat inne i ett kvarter och inte som brukligt längs med ett huvudstråk eller lokalt centrum. Förslaget är trots det motiverat då takhöjden är underordnad trädtopparna, har en gestaltning som följer områdets karaktär och bidrar med värdeskapande komplettering av bostadsbeståndet; tre andra viktiga vägledningar i byggnadsordningen.

Olägenheter för grannar

En *närboende* är orolig för insyn och buller från sopbilar och är orolig för lukt samt föreslår en placering av miljöhuset i utkanten av planen vid Bromma Kyrkväg. En annan *närboende* önskar tydlig

avgränsning med buskage planterat på parkstråket för avgränsning av ny gångförbindelse.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Miljöhuset har placerats centralt för att klara avståndskrav till alla föreslagna bostäder. Risk för lukt från miljöhuset bedöms inte skapa en olägenhet för grannar.

Det allmänna parkstråket i detaljplanen är två meter brett och bedöms inte möjligt att öka för att rymma buskageplantering. Plats för buskage finns på kvartersmark på båda sidor om parkstråket.

Parker och grönområden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att de nya träd som planteras bör stärka karaktärshabitat för ek.

Många boende är emot att grönska försvinner och anser att fler träd ska skyddas i planen och att större andel av grönyta med bestämmelse b1 bör skyddas.

Närboende anser att parkstråket in i skogen är för smalt (2 meter) för att skötselfordon ska komma fram och att den bör vara minst 3,5 meter brett. Det framgår inte vem som ska anlägga gångstigen eller underhålla den.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Komplettering av träd studeras vidare med hänsyn till Miljö- och hälsoskyddsnämndens synpunkt om att stärka karaktärshabitat för ek.

Möjligheten att skydda större yta för grönska studeras i planen då yta för byggnader och parkering föreslås minskas.

Parkstråket i detaljplanen är 2 meter bred vilket bedöms tillräckligt för en gångförbindelse till skogen. Parkmark sköts av stadsdelen.

Gator och trafik

Biltrafik, gång- och cykeltrafik

Trafikkontoret önskar att planbeskrivningen redogör kort för parkeringstal bilar och cyklar. Lillskogsgränd bör ses över då den är oreglerad idag.

Bromma stadsdelsnämnd anser att förslaget ger stora belastningar på områdets infrastruktur.

Stockholm Vatten och Avfall rekommenderar att möjligheten att bredda de befintliga vägarna Bromma kyrkväg samt Lillskogsgränd ses över med hänsyn till mer trafik och hämtfordon. Körbanan bör vara minst 5,5 meter bred om körning i båda riktningarna förekommer. För att inte sopbilen ska få mötande trafik på Lillskogsgränd kan en lösning ses över som innebär att sopbilen ges utrymme att köra runt, utan att backa, inne på den nya angoringsgatan och därmed endast kör ut och in till området via Bromma kyrkväg som är 5,3 meter bred.

Många *boende* anser att stora parkeringsplatser förfular och föreslår istället en parkeringsplats vid varje hus. De framför att det kommer bli svårt att få plats med alla bilar och det idag redan är brist på parkeringsplatser i området. De tror inte att antalet p-platser räcker för förslaget och undrar var gästparkering planeras.

Flera *boenden* påpekar att framkomligheten på gatorna försämras med ökat antal bilar. Lillskogsgränd är smal och klarar inte möten mellan bil och cykel samt undrar hur större fordon som sopbilar och utryckningsfordon ska kunna ta sig in i området. Det framförs att sopbil i dagsläget backar in på Lillskogsgränd. Någon önskar att tillfartsväg från Lillskogsgränd tas bort. Det påpekas att ingen barnkonsekvensanalys har tagits fram med hänsyn till trafiksäkerheten. All framtida byggtrafik bör ske via Bromma Kyrkväg. Beskrivning av körväg för snöplogning och sophämtning för planområdet efterfrågas. Boende norr om planområdet anser att närheten till flerbostadshuset kan orsaka problem vid deras snöhantering med snöslunga.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planbeskrivningen kompletteras med mer information angående parkeringsberäkning för bilar och cyklar. Gällande parkeringstalet för de nya bostäderna är det enligt stadens riktlinjer med både läges- och projektspecifika aspekter. Parkerings-PM för bilar och cyklar har tagits fram som underlag av exploitören och har stämts av med trafikplanerare på Trafikkontoret. Gästparkering är inräknat i beräkningen. Parkeringsplatserna har delats upp i två gemensamma ytor för att minska storleken på de hårdgjorda ytorna och för att minimera trafik inne i området. Gemensamma parkeringsytor möjliggör bilpool.

Kontoret bedömer att närliggande gator kan hantera den ökade biltrafik som planförslagets genomförande kan medföra. Lillskogsgränd och Bromma kyrkväg bedöms inte möjliga att bredda med hänsyn till intilliggande fastigheter som staden inte har rådighet över. Trafikföring för att minska belastning på Lillskogsgränd ska studeras då gatan är smal (3,5 m), t ex med ett utfartsförbud från planområdet mot Lillskogsgränd. Möjligheten för vändning inom planområdet för avfallsfordon och andra större fordon som räddningstjänst ska utredas och svängradier ska studeras vidare.

Teknisk försörjning

Vattenförsörjning, spillvatten

Stockholm Vatten och Avfall framför att ny serviceanmälan behövs. Det behöver utredas att befintlig kombinerad ledning och vattenledning i Bromma Kyrkväg samt Lillskogsgränd kan försörja planerad bebyggelse. Våningar under marknivå kommer att behöva pumpa spillvatten till högre anslutningsnivå. SVOA har en kombinerad ledning samt en vattenledning i Bromma Kyrkväg, det behöver säkerhetsställas att avståndet till kvartersmark är minst 2 meter.

Dagvatten

Länsstyrelsen anser att dagvattenåtgärder behöver följas upp med planbestämmelser och att planbeskrivning behöver kompletteras med fördröjningsvolym.

Stockholm Vatten framför att dagvattenutredningen ska stämmas av mot Stockholms stads checklista för dagvattenutredningar och de delar som saknas kompletteras eller förtydligas.

En *närboende* oroar sig för att dagvatten från planområdet kan påverka deras fastighet och undrar om man tänkt avleda dagvatten vidare till dagvattenbrunn eller Bromma kyrkväg.

El/Tele

Trafikkontoret anser att en plan bör finnas för belysning av den nya parkvägen. Idag står belysning på kvartersmark som regleras till park i den nya planen. Belysning bör ses över och flyttas bort från kvartersmark.

Ellevio anger att nätförstärkningar i det bakomliggande lågspänningsnätet fram till planområdet behövs för föreslagna bostäder. De önskar uppgifter om effektbehov för uppvärmningslösningar samt totala effektbehov i tidigt skede så att

korrekt dimensionering av lokala elnätet kan utföras i god tid innan anslutning ska ske.

Avfallshantering

Stockholm Vatten och Avfall informerar om att de uppmuntrar att en utredning gällande maskinell hantering görs i första hand. För mindre avfallsmängder kan däremot kärphantering vara en fullgod lösning. Flera insamlingssystem kan dock komplettera varandra, till exempel kan fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar göras i miljörum medan restavfall och matavfall samlas in via bottentömmande behållare. Dessutom påpekas att det är viktigt att säkerställa att de hämtfordon som används för valda insamlingssystem kan framföras inom området och angöras vid hämtplatsen.

Räddningstjänst

SSBF undrar var uppställningsytan placeras samt hur utrymningen ska fungera för de bakre delarna. Om bärbar stege ska användas i detta fall måste höjden till balkongräcke eller underkant av fönster inte överstiga 11 meter för de bakre delarna. Radhusen förutsätts få egen utrymning.

En *boende* anser att angöringen till området inte uppfyller gällande krav för räddningstjänst.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Dagvattenutredningen ska ses över med hänsyn till Stockholms stads checklista och planen ska förtydligas avseende dagvattenfrågan.

Avstånd mellan ledningar i Bromma kyrkväg och kvartersgräns ska studeras i fortsatta planarbetet.

Synpunkterna om avfallshantering och tömning har vidarebefordrats till byggaktör.

Det noteras att byggaktören ska ta kontakt med Ellevio angående effektbehov. Kontoret ställer sig positiv till flytt av trafikkontorets belysningsstolpe under byggskedet. En eventuell belysning av parkstråket behöver studeras utifrån lämplighet, investering och drift tillsammans med stadsdelsförvaltningen. Byggaktören tar kontakt med berörda parter gällande samordning.

Flerbostadshuset ligger i ett souterrängläge där de bakre delarna understiger 11 meter till fönster/balkong som är gräns för

stegutrustning. I planbeskrivningen förtydligas var uppställningsplats placeras.

Hälsa och säkerhet

Buller och vibrationer

Länsstyrelsen anser att den samlade bullersituationen bör beaktas och bedömas inför fortsatt planarbete, så att bostadsbyggnaderna kan placeras och utformas för att minimera de samlade bullerstörningarna.

Några *boende* anger att de tror att förslaget ger ökat buller från flygplatsen för närboende. De är oroliga för att ljudet kommer studsas mer från flerbostadshusets fasad. Bullerstudie för befintliga fastigheter efterfrågas och undrar vem som bekostar ombyggnad och värdeminskning. *Boende* informerar om att de flygplan som var underlag till tillståndsarbete för Bromma flygplats inte har ersatts och att det innebär mer buller än beräknat i framtagna utredningen.

Boende framför att ventilation på nya hus inte får placeras på sida mot Lillskogsgränd 3-9 då det orsakar buller för dessa fastigheter.

Markföroreningar

Länsstyrelsen anser att provtagning av markföroreningar behöver göras på hela planområdet och inte enbart där bebyggelse är planerade.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden framför att provtagning i grundvatten behöver kompletteras med PFAS11.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Bullerutredningen ses över efter justeringar av planförslaget och förtydligas om påverkan på befintliga bostäder. Bullerutredningen utgår ifrån dagens tillstånd för Bromma flygplats som sträcker sig till 2038. Vid klagomål på flygbuller på befintliga bostäder kontaktas Svedavia. Buller från vägtrafik beräknas vara under 40-45 dBA inom planområdet och riktvärden för flygbuller klaras i planområdet, varför en samlad bullerberäkning inte bedöms behövas tas fram. Buller från ventilation kommer att studeras inför granskning.

Provtagning av föroreningar kompletteras avseende Länsstyrelsen och Miljö- och hälsoskyddsnämndens synpunkter.

Miljö- och klimataspekter

Miljökonsekvenser

Länsstyrelsen framför som rådgivande synpunkt att för att säkerställa att detaljplanen är förenlig med artskyddsförordningen behöver kommunen även göra en bedömning av om det finns rödlistade och fridlysta arter inom och i angränsning till planområdet som kan komma att påverkas av genomförandet.

Flera *boenden* anger att naturvärden med rikt djurliv finns i området samt tror att grodorna/paddor kommer att störas. En *boende* påpekar att ingen inventering av rörande flora och fauna har gjorts.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Länsstyrelsen anser att planen behöver kompletteras avseende dagvattenhantering för att säkerställa möjligheten att följa miljökvalitetsnormerna för vatten samt även avseende markföroreningar.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planen ska kompletteras med en naturvärdesinventering för rödlistade och fridlysta arter.

Dagvattenutredning ses över efter kompletterande föroreningsutredningar och planbeskrivning förtydligas därefter avseende möjligheten att följa miljökvalitetsnormer.

Övriga frågor

Lantmäterimyndigheten föreslår fastighetsindelningsbestämmelse om bara en fastighet alternativt gemensamhetsanläggning.

En *boende* anger att de nyligen har anlagt en ny häck med känsliga rötter utmed tomtgränsen mellan Lillskogen 36 och 5 som de vill ska skyddas under byggnationen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Möjligheten för fastighetsindelningsbestämmelse alternativt gemensamhetsanläggning studeras vidare i planarbetet.

Kontoret har förståelse för oron om störningar under byggtiden. Byggnads-, rivnings- och markarbeten kan innebära olika störningar för miljön och människor. Störningar under byggskedet styrs ej av detaljplaner. Det finns bestämmelser i både plan- och

bygglagen och miljöbalken om vad som gäller vid byggverksamhet. Byggaktören är ansvarig för detta och stadsbyggnadskontoret förutsätter att byggaktören följer gällande regelverk och riktlinjer vid byggnation.

Stadsbyggnadskontorets sammanvägda ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret ställer sig positivt till en fortsatt planering av att möjliggöra en småskalig bostadsbebyggelse i stadsdelen Bromma Kyrka med utgångspunkt från och hänsyn till befintlig bebyggelsekaraktär i området. Den nya bebyggelsen kompletterar befintligt bostadsbestånd och ökar utbudet av boendeformer för olika skeenden i livet. Ett allmänt parkstråk skapas från Bromma Kyrkväg vilket förbättrar tillgången för allmänheten till skogen öster om planområdet. Bromma Kyrkas villaområde har de senaste åren förtätats inom gällande detaljplaner, med par- och attefallshus. Kontoret bedömer att planförslaget harmoniserar med befintlig bebyggelse samtidigt som det möjliggör en utveckling av villaområdet.

Kontoret har identifierat ett antal intressekonflikter främst kopplat till en övergripande förtätning av villaområden med rivning av befintlig bebyggelse och ökad trafik. Flertalet boende är negativa till detaljplanen då de anser att exploateringen är för hög samt att flerbostadshuset är ett främmande inslag och är för hög i jämförelse till befintlig bebyggelse. Övriga synpunkter gäller konsekvenser på vegetation, trafik och parkeringsutformning samt att detaljplanen öppnar upp för fler rivningar och förtätning av villaområden.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att den föreslagna bebyggelsen är väl anpassad och att påverkan på grannfastigheterna är liten. Föreslaget läge på flerbostadshuset bedöms kunna inordna sig väl i stadsbilden då takhöjden är underordnad trädtopparna och understiger nockhöjd på intilliggande hus på höjden samt har en gestaltning som ansluter till områdets karaktär. Förslaget utformas med samma exploateringsgrad som gällande plan har. Rivning av äldre bebyggelse som ersätts mot ny bebyggelse påverkar kulturmiljön där vissa värden försvinner samtidigt som nya tillskapas. Kvarteret ligger på behörigt avstånd från Bromma kyrka-

och kyrkogård och ny bebyggelse kommer inte att påverka utpekad kulturhistorisk värdefull helhetsmiljö.

Inkomna synpunkter föranleder justeringar i att förslaget ändras så att en radhusenhet (en bostad) utgår och att flerbostadshuset skjuts något söderut för att få större avstånd till grannfastigheter och minska hårdgjorda ytor. Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer följande frågor att studeras vidare i det fortsatta planarbetet: markföreningar, trafik och parkering, dagvatten, inventering av fridlysta och rödlistade arter, skyddande av mer grönytor/träd och översyn av trädkomplettering som stärker ek-habitat.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av plansamrådet och att slutligt planförslag upprättas och ställs ut för granskning.

Föreslagna förändringar

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer följande frågor att studeras vidare:

- Provtagning av föreningar kompletteras enligt synpunkter.
- Dagvattenutredningen ses över och dagvatten förtydligas i planen.
- Bullerutredningen ses över och förtydligas.
- Trafikföring för att minska belastning på Lillskogsgränd.
- Inventering av rödlistade och fridlysta arter. Möjlighet för att skydda mer grönska och komplettering av träd som stärker ek-habitatet studeras.
- Komplettering med fastighetsindelningsbestämmelse alternativt gemensamhetsanläggning i planen.

Kontoret föreslår att förslaget ändras så att en radhusenhet (en bostad) tas bort och flerbostadshuset flyttas något söderut.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att ovanstående revideringar innebär en lämplig avvägning mellan olika intressen.

Inkomna synpunkter

Nedan redovisas inkomna synpunkter. För yttrandena i sin helhet hänvisas till planakten för projektet, dnr 2018-0493. Planakten för ärendet finns tillgänglig i Tekniska Nämndhuset på Fleminggatan 4.

Statliga och regionala myndigheter och förbund

Länsstyrelsen

Länsstyrelsen bedömer utifrån ingripandegrunderna i 11 kap. 10 § PBL att planförslaget inför nästa skede behöver kompletteras avseende dagvattenhantering för att säkerställa möjligheten att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten samt även avseende markföroreningar. Länsstyrelsen lämnar även rådgivande synpunkter kopplade till naturmiljö, kulturvärden och människors hälsa avseende buller.

Ingripandegrunder enligt 11 kap. 10 § PBL:

Miljö kvalitetsnormer för vatten

I dagvattenutredningen (Geosigma, 2020-12-08), beskrivs hur dagvattenhanteringen i området kan lösas. Detta behöver följas upp i planhandlingarna och säkerställas med planbestämmelser. Kommunen behöver därför komplettera planbeskrivningen avseende vilken fördröjningsvolym som erfordras inom planområdet för att följa Stockholms stads åtgärdsnivå om 20 mm.

Dagvattenhanteringen ska så långt det är möjligt säkerställas genom planbestämmelser eller avsatt yta i plankartan. Kommunen behöver också i planbeskrivningen tydliggöra om den planerade dagvattenhanteringen behöver förhålla sig till de markföroreningar som finns inom planområdet.

Under förutsättning att genomförandet av föreslagen dagvattenhantering säkerställs och har avsedd effekt så instämmer Länsstyrelsen i kommunens bedömning av påverkan på möjlighet att följa miljökvalitetsnormerna för vatten.

Hälsa, markföroreningar

En miljöteknisk markundersökning (Geosigma, 2020-12-08) har genomförts inom område för planerad bostadsbebyggelse. Föroreningshalter över Naturvårdsverkets riktlinjer för känslig markanvändning har påträffats, däribland PAH-H. För PAH-H styr hälsoriskerna riktvärdet för känslig markanvändning. Där är intag av växter och jord viktiga exponeringsvägar genom till exempel odling eller grävande.

Särskild hänsyn kan där behöva tas till barn. Inför nästa skede behöver kommunen säkerställa att den markanvändning som planen medger inte utgör någon risk för människors hälsa. Provtagning behöver göras på hela planområdet och inte enbart där hus är planerade. Resultatet får sedan ligga till grund för eventuella riskbedömningar och ställningstaganden som behöver framgå i planbeskrivningen.

Råd om tillämpning av 2 kap. PBL

Naturmiljö

Naturvärdesinventeringen fokuserar enbart på träd inom planområdet, som gränsar till ett skogsområde med höga naturvärden. För att säkerställa att detaljplanen är förenlig med artskyddsförordningen behöver kommunen även göra en bedömning av om det finns rödlistade och fridlysta arter inom och i angränsning till planområdet som kan komma att påverkas av genomförandet.

Med tätare bebyggelse ökar sannolikt ljusföroreningar i området vilket kan störa djurliv, framför allt nattaktiva fåglar och fladdermöss som sannolikt nyttjar kantbrynet av skogen i öst. Kommunen behöver beakta och bedöma om planförslaget kan innebära en ökning av ljusföroreningar samt vilka effekter detta kan medföra. Om ökningar sker bör kommunen också se över vilka anpassningar som kan göras för att minimera negativ påverkan, för att säkerställa planens förenlighet med artskyddsförordningen.

Det är positivt att delar av träd och buskar som avverkas föreslås att läggas i faunadepå i solbelyst park- eller naturmark i närheten. Under genomförandetiden bör träd som avses att sparas skyddas i

enlighet med ”Standard för skyddande av träd vid byggnation” av Östberg och Stål.

Kulturmiljö

Lokala kulturmiljövärden: I planbeskrivningen anges att åtgärderna har liten påverkan på kulturmiljövärden eftersom förändringar redan skett i området. Kommunen bör komplettera med en motivering till denna slutsats. Enligt Länsstyrelsen skulle de aktuella villorna, som avses att rivas, lika gärna kunna betraktas som särskilt skyddsvärda eftersom övriga värden i området försvunnit. Den antikvariska konsekvensanalysen (Stiftelsen Kulturmiljövärden, 2020) kommer också fram till två slutsatser. Rivningen och byggandet av flerfamiljshus anges först ha stor negativ påverkan på kulturmiljö, därefter konstateras att helhetsbedömningen ändå är att det är en måttlig negativ påverkan. Ni kan med fördel förtydliga vilken bedömning som är gällande och motivera varför åtgärderna kan accepteras trots stor negativ påverkan på kulturmiljön.

Hälsa, buller

Planområdet för Lillskogen 45 m.fl. är utsatt för markbuller och flygbuller från Bromma flygplats som utgör riksintresse för kommunikationer, flyg, enligt 3 kap 8 § miljöbalken.

Markbullenberäkningar (Swedavia, 2020-06-30) visar på att ljudnivån är så pass hög att varje bostadsbyggnad inom planområdet beräknas få någon fasad dag och kväll som är utsatt för 45 – 50 dBA ekvivalent ljudnivå. I förslaget regleras bostadsbyggnadernas placering så att tillgång finns till ljuddämpad sida. Därtill regleras att bostäderna ska bulleranpassas med hälften av bostadsrummen orienterade mot en bullerdämpad sida.

Maxbullernivåer för flygtrafik i trafikbullerförordningen (Förordning om trafikbuller (2015:216) vid bostadsbyggnader) gäller inte för Stockholms kommun. Tillfälligt buller vid start och landning påverkar likväl området. Flygbuller kan därför ha betydelse för den samlade ljudmiljön i området, där ju markbullret beräknats vara så pass störande att särskild bulleranpassning krävs. Länsstyrelsen anser därför att den samlade bullersituationen bör beaktas och bedömas inför fortsatt planarbete, så att bostadsbyggnaderna kan placeras och utformas för att minimera de samlade bullerstörningarna.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Länsstyrelsen delar kommunens bedömning att detaljplanens genomförande inte kan förväntas medföra betydande miljöpåverkan.

Storstockholms Brandförsvär

Risker

Utifrån riskidentifieringen som gjordes i behovsbedömningen fann SSBF inga riskkällor i närheten till aktuellt planområde som bedömdes kunna medföra förhöjda risknivåer. Risker såsom översvämningar samt ras och skred är också av vikt att utreda och hantera. Enligt planhandlingarna skall området inte vara utsatt för översvämningsrisk, varför detta inte kommenteras vidare.

Möjlighet till räddningsinsatser

Framkomlighet/Tillgänglighet

I samband med släckinsats måste framkomlighet till byggnader för SSBF:s räddningsfordon beaktas. Enligt Boverkets byggregler bör avståndet mellan körbar väg och byggnadens angreppspunkt för räddningsinsats inte överstiga 50 meter. Med angreppspunkt för räddningsinsats menas entréer/tillträdesvägar till byggnadens olika delar. Detta är i grunden en projekteringsfråga, men den bör möjliggöras i plan.

Stegutrymning/Åtkomlighet

Enligt tillgängligt underlag bedömer SSBF det som troligt att räddningstjänstens utrustning kommer nyttjas vid alternativ utrymning från den planerade bebyggelsen. Om så är fallet bör det i planprocessen säkerställas att framkomlighet och åtkomlighet för SSBF:s stegutrustning är möjlig. Detta kräver även att uppställningsplatser för höjdfordon eller bärbara stegar anordnas. SSBF vill dock poängtera att utrymning utan räddningstjänstens hjälp, förslagsvis genom implementering av Tr2-trapphus, är att föredra. I planhandlingarna beskrivs att stegutrymning skall ske från flerbostadshuset, dels från höjdfordon från parkeringsyta i norra delen och via bärbar stege i de bakre delarna. SSBF har svårt att i materialet tydligt förstå var uppställningsytan placeras, samt hur utrymningen skall fungera för de bakre delarna, då dessa förefaller ha lägenheter på våning fyra. Om bärbar stege skall användas i detta fall måste höjden till balkongräcke eller underkant av fönster inte överstiga 11 meter för de bakre delarna.

Uppställningsytor behöver anordnas/säkerställas i marknivå, i sådant antal och storlek att dessa kan betjäna samtliga lägenheter. SSBF:s möjligheter att hjälpa till vid stegutrymning beskrivs närmare i vägledningsdokument VL2014-092. Eftersom radhusen planeras överstiga 5 meter från översta våningens fönster (inredd vind), kommer fast utrymningslösning behövas. SSBF förutsätter därför att kommunen planerar för att alla radhus inom planen löser

sin egen utrymning. Detta är en förutsättning för att bostadshusen skall kunna hålla den höjd som planeras.

I närheten av träd

Träd och annan vegetation får inte hindra räddningstjänstens framkomlighet eller åtkomlighet vid insats. Enligt planbeskrivningen finns ett stort antal värdefulla träd, 14 träd som skall sparas inom planområdet och 27 nya träd som skall planteras. Om räddningstjänstens stegutrustning är en förutsättning för alternativ utrymning från byggnader bör trädens placering studeras närmare så att de inte påverkar åtkomligheten negativt. För befintliga träd kan exempelvis balkongers placering behöva ses över, och för nya träd bör kommunen beakta att lösningen ska vara hållbar över tid då träd och annan vegetation växer i storlek.

Brandvatten

Vi ser positivt på att planbeskrivningen tydliggör att ett konventionellt brandpostsystem ska planeras och att avstånd till brandposter ska säkerställas. Mer information om SSBF:s syn gällande brandvatten finns i vägledningsdokument VL2014-123.

Övrigt

SSBF rekommenderar fortsatt samverkan kring frågorna om det finns osäkerhet i hur ovanstående yttrande ska beaktas i resterande del av planprocessen.

Trafikförvaltningen

Trafikförvaltningen har inget att erinra mot föreliggande förslag.

Kommunala nämnder, bolag och förvaltningar

Lantmäterimyndigheten

För att säkra genomförandet av detaljplanen bör bestämmelser läggas till så att lämplig fastighetsindelning blir av. Om sammanslagning till en fastighet är målet så löses det enklast med en fastighetsindelningsbestämmelse. Om man inte vill låsa fastighetsindelningen behöver bestämmelse om gemensamhetsanläggning för infart och parkering läggas till för det fall att dagens Lillskogen 46 inte ändras.

Under rubriken Verkan på befintliga planer i planbeskrivningen bör följande läggas till: Fastighetsindelningsbestämmelser (registrerade som tomtindelningar) upphör enligt följande: B134/1951 upphör för Lillskogen 45 och 46, UTL204P69 upphör för Lillskogen 5 och

B169/1945 upphör i den del som ligger inom planen på Lillskogen 5.

Bromma Stadsdelsnämnd

Vi anser att den föreslagna detaljplanen är problematisk. Den är ytterligare ett led i en utveckling som har setts på flera håll i Bromma där befintliga villor rivs och området görs om på ett sätt som inte ligger i linje med områdets karaktär. Det finns självfallet ett stort bostadsbehov i Stockholm men det bör i första hand mötas genom projekt såsom det som nu sker i Ulvsunda där gammal industrimark görs om till nya stadsdelar.

Vi är samtidigt väl medvetna om att det finns juridiska utmaningar - utifrån dagens regelverk - som sätter upp hinder för att på enkelt sätt sätta stopp för förtätningen av våra villaområden. Av den anledningen har den grönbå majoriteten i Stockholms stadshus initierat en utredning som ska se över hur staden kan ta fram bättre verktyg för att möta dagens lagstiftning. Den utredningens arbete pågår fortfarande och resultatet kommer presenteras senare under våren. Då stadsdelsnämnden anser att det är viktigt att stadsbyggnadsnämnden bör ha alla tillgängliga juridiska verktyg för att värna de befintliga villaområdenas karaktär bör beslut om detaljplanen åtminstone skjutas upp till dess att utredningens arbete är klart och dess slutsatser kan implementeras i Stockholm stads stadsbyggnadsarbete.

Utöver det problematiska ingreppet i områdets karaktär och de kulturvärden som skulle gå förlorade skulle den bebyggelse som planeras medföra stora belastningar på områdets infrastruktur. Det handlar dels om den ökade trafikmängden och dels om ökad påfrestning vad gäller exempelvis avfallshantering och snöröjning.

Sammanfattning av ärendet: Syftet med den föreslagna detaljplanen är att möjliggöra småskalig bostadsbebyggelse inom fastigheten Lillskogen 5, 45 och 46 inom stadsdelen Bromma Kyrka. En ny detaljplan behöver upprättas för området. En ny detaljplan behöver ställa krav om att ny bebyggelse ska ha samma karaktär som befintlig bebyggelse i området. Genom en ny detaljplan kan stadsbyggnadskontoret reglera gestaltningen av den nya bebyggelsen med utgångspunkt från och med hänsyn till den befintliga karaktären i området.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Stockholms miljö- och hälsoskyddsnämnd beslutar att tillstyrka planförslaget under förutsättning att markundersökningen kompletteras med provtagning av PFAS i grundvatten.

I det miljö- och hälsounderlag som miljöförvaltningen har tagit fram inför planarbetet lyftes dagvatten, markbuller från Bromma flygplats, markföroreningar och naturvärden som de viktigaste miljö- och hälsofrågorna att ta med i planarbetet. MHN anser att dessa frågor har behandlats på ett bra sätt i planeringen, men att markprovtagningen behöver kompletteras med provtagning av PFAS11 i grundvatten. MHN anser också att de nya träd som planteras bör stärka karaktärshabitat för ek.

Markföroreningar

Av markundersökningen framgår att föroreningar har påträffats i halter över Naturvårdsverkets riktvärden för känslig markanvändning. MHN instämmer i undersökningens slutsatser att föroreningens utbredning i djupled behöver avgränsas. Inför schaktning bör också föroreningsgraden på uppschaktat material utredas för att möjliggöra att förorenade massor kan klassas och hanteras på korrekt sätt vid eventuell borttransport och hantering på mottagningsanläggning. MHN saknar däremot provtagning av PFAS11 i grundvattnet. MHN rekommenderar att PFAS11 alltid provtas i grundvatten. I det aktuella området är det extra viktigt i och med närheten till Bromma flygplats, där det förekommit utsläpp av PFAS. MHN anser därför att markundersökningen ska kompletteras med provtagning av PFAS11 i grundvatten.

Övriga synpunkter

Naturvärden

I och med planförslaget bedöms 29 träd behöva tas bort, bland annat ett par stora, värdefulla ekar. Ny vegetation planeras i området, bland annat ska 27 nya träd planteras. Planområdet ingår i habitatnätverk för ek, MHN anser därför att nya träd som planteras i planområdet bör stärka karaktärshabitat för ek. Till exempel kan den föreslagna raden med lönnar bytas ut mot klibbal eller ek.

Energi

MHN anser att installation av solenergi på taken bör möjliggöras i plankartan. Även om det inte skulle vara aktuellt inom planen nu, så ger det möjlighet att installera det i ett senare skede. För att minimera skuggning av de delar av taken som är mest lämpade för

solfångare, bör ventilationshuvor och andra uppstickande delar av taken placeras i nordliga lägen på taken. Exempel på planbestämmelse: ”Tekniska anläggningar för lokal energiförsörjning, såsom solpaneler och solfångare, får uppföras fristående på tak och får överskrida den högsta totalhöjden med som mest 2 meter”.

Upplysningar

Av planhandlingarna framgår att flerbostadshuset planeras energiförsörjas med bergvärmepump eftersom fjärrvärmeledningar saknas i området. MHN vill upplysa om att tillstånd för bergvärme ska sökas hos miljöförvaltningen. Mer information finns här: <https://boende.stockholm/energi-ppvarmning/varmepump/ansokom-tillstand-for-varmepump/>. Vid upptäckt av markföroreningar gäller upplysningsskyldighet enligt 10 kap 11 § miljöbalken och blanketten ”Underrättelse om förorenad mark eller fastighet” ska fyllas i och skickas till miljöförvaltningen. Om marken ska saneras ska blanketten ”Efterbehandling av fastighet/förorenat område” fyllas i och skickas till miljöförvaltningen senast 6 veckor innan saneringsarbetet påbörjas, enligt 9 kap 6 § miljöbalken.

Trafikkontoret

Trafikkontoret ser positivt på planförslaget och anser att det går i linje med gällande översiktsplan.

Gator och trafik

Angöring och Parkering Bil och Cykel

Totalt förslår detaljplanen för ca 21 parkeringsplatser för bil inom planområdet, vilket ger ett genomsnittligt parkeringstal om ca 0.8 p-platser per bostad. Cirka 95 stycken cykelparkeringsplatser bedöms behövas inom planområdet. Kontoret önskar att planförslaget kort redogör för resonemangen bakom dessa tal och hur man kommit fram till dem.

Avfall (trafikfunktionen)

Kontoret vill påtala att avståndet mellan angöring för avfallsfordon och miljörum inte får överstiga 10 m, vilket anges av SVOA som max dragavstånd av kärl.

Reglering

Kontoret vill göra ett medskick till projektet att regleringen av Lillskogsgränd bör ses över då gatan idag är oreglerad och bör regleras upp i samband med projektet.

Park och natur

Planen anger att man planerar för ett nytt parkstråk där en gångstig bör anordnas. Trafikkontoret vill påtala att PARK-mark faller under stadsdelsförvaltningens underhållsansvar och eventuella stråk bör anläggas i samråd med Bromma SDF.

Teknisk försörjning

Belysning

Kontoret har idag belysning som står på kvartersmark sedan den monterades 1988. Denna yta kommer dock att regleras som park i den nya planen. Belysning anser ändå att vi borde flytta bort stolpe H012.338 och fördela om belysningen så gatan får jämn belysning (se bifogad skiss). Det bör samordnas med byggnationen.

Kontoret anser även att en plan bör finnas för belysning av den nya parkvägen. Frågan bör arbetas vidare med i systemhandlingsskedet.

Kulturförvaltningen

Stadsutvecklingsenheten bedömer att förslaget till detaljplan som möjliggör rivning av tre villor med syfte att ersätta dessa med radhuslängor samt ett mindre flerfamiljshus på Lillskogen 45 m.fl. har för stor påverkan på kulturmiljön. Planen bör därför avstyrkas. Särskilt ett uppförande av ett flerfamiljshus inom villastaden Bromma Kyrka tar inte hänsyn till stadsbilden eller platsens kulturvärden enligt 2 kap. 6 § PBL. Stadsutvecklingsenheten bedömer att utformandet inte tar utgångspunkt i kunskap om villastädernas karaktär och kulturvärden, enligt byggnadsordningens vägledning. Volymerna bör beakta närliggande äldre bebyggelse, även detta för att tydligare följa byggnadsordningens vägledning för villastäder.

Stadsutvecklingsenheten delar det antikvariska utlåtandets analys att stegvisa rivnings- och förtätningsprojekt i stadsdelen utan ett helhetsperspektiv riskerar att utplåna de ursprungliga intentionerna med villastaden på sikt, samt att ett sådant helhetsgrepp borde ha tagits tidigare i det berörda området.

Bakgrund: Utbyggnaden av stadsdelen Bromma Kyrka inleddes i samband med att den nybildade föreningen Bromma Trädgårdar u.p.a. köpte området av staten år 1918. Lantligheten kring Bromma kyrka skulle bevaras samtidigt som egna hem skapades till församlingsmedlemmar utan fördyrande mellanhänder. För att underlätta för medlemmarna att få statliga lån och bidrag arbetade föreningen för att en stadsplan skulle tas fram. Den stadsplan som sedan fastslogs gav i stort sett området dess nuvarande struktur med villabebyggelse, samt en fastighet för offentliga ändamål. De första

husen stod färdiga i början av 1920-talet. Ofta byggdes en mindre stuga att bo i på tomten fram till att bostadshuset var redo för inflyttning. Sedan utbyggnaden har stadsdelen förändrats, genom att flertalet av de stora tomterna har styckats av, men är fortfarande ett utpräglat villaområde.

Fastigheterna eller området har inte inventerats av Stadsmuseet, men byggnaderna och närmiljö beskrivs kortfattat i det antikvariska underlag som tagits fram till planförslaget av Stiftelsen Kulturmiljövård. Bebyggelsen i kvarteret Lillskogen består av villabebyggelse i en variation av stilar och från olika tider, merparten från 1940–50-talen, enligt det antikvariska utlåtandet. I hörnet Spångavägen/Bromma Kyrkväg uppfördes i slutet av 1990-talet ett äldreboende samt radhus inom kvarteret Ålderdomshemmet. Byggnaderna på Lillskogen 5 respektive 46 båda uppfördes år 1921. Villan på Lillskogen 45 uppfördes år 1943. Husen har ljusa fasadkulörer och varierande takutformning. De ligger på stora tomter och är indragna från gatan. På samtliga hus har tillbyggnader eller ombyggnationer skett i olika omfattning.

Fastigheterna Lillskogen 36, 37 och 47 direkt väster om planområdet har nyligen förtätats genom rivning av de äldre bostadshusen och uppförande av parhus. Förändringarna har även inneburit att gröna kvaliteter till stor utsträckning ersatts av hårdgjorda ytor, något som konstateras i det antikvariska utlåtandet.

Kulturhistoriska värden

Det utpekade planområdet är varken inventerat eller klassificerat av Stadsmuseet. Stadsutvecklingsenheten har i det tidigare remissvaret på översiktlig nivå lyft fram att byggnaderna på de berörda fastigheterna tidstypiska, förhållandevis välbevarade och att de därmed har byggnadshistoriska värden. Trädgårdarna har bevarat sin ursprungliga form och storlek. Området som sådant har kulturhistoriska värden i egenskap av att vara ett exempel på villaområde från början av 1900-talet.

Enligt det antikvariska utlåtande som har tagits fram för ärendet av Stiftelsen kulturmiljövård bedöms byggnaderna ha ett visst kulturhistoriskt värde, vilket innebär att husen främst har byggnadshistoriskt och miljöskapande värde. Vidare beskriver Stiftelsen kulturmiljövård husen som tidstypiska till sin karaktär, men att de förändrats genom ombyggnader. Utlåtandet anger även att ett tydligt karaktärsdrag av stor vikt för miljön är grönskan i form av häckar och träd som inramar bebyggelsen. De stora tomterna med enfamiljshus, ”väl indragna från gatan och med

uppvuxna trädgårdar är en betydande del av områdets ursprungliga karaktär och har som samlad miljö ett högt kulturhistoriskt värde”, enligt utlåtandet.

Rådet till skydd för Stockholms skönhet

Skönhetsrådet tillstyrker förslag till detaljplan med erinran att 1-2 radhus bör utgå.

Villor i Bromma kyrka började uppföras i början av förra seklet. Successivt har genom åren villafastigheterna styckas upp och området förtätas. Det har resulterat i en förhållandevis heterogen bebyggelse med villor från olika tidsepoker ofta med sentida tillbyggnader. Samtidigt är stadsdelen i stort enhetlig på så sätt att den domineras av villor.

Skönhetsrådet konstaterar att äldre detaljplaner medger förhållandevis generösa byggrätter. I direkt angränsning till planområdet har det inneburit att nya parhus, ibland kompletterade med s k Attefallshus tillkommit. Den stora efterfrågan av småhus under 2000-talet har som i planområdets näromgivning, inneburit att äldre villor köpts upp och rivits på privat initiativ varpå de tidigare generösa fastigheterna delas upp och förtätats. Föreliggande planförslag redovisar en något lägre byggnadsarea än vad befintliga detaljplan teoretisk möjliggör om fastigheterna delas upp till minsta tomtstorlek om 600 kvm och bebyggs fullt ut.

Rådet uppskattar att en förnyelse sker i ett ordnat planförfarande och att skalan är återhållsam. Att tillföra en ny småhuskategori, radhus, bedöms som acceptabelt bl a genom att närområdet redan har förnyats med parhus och större villor. Ambitionen att säkerställa att radhus uppförs med träfasader och sadeltak med lertegel, vilket är vanligt i Bromma kyrkby, uppskattas.

Planförslaget rymmer ett flerbostadshus i tre våningar. Det är för området en ny hustyp. Vanligtvis får det anses som tveksamt att placera flerbostadshus i ett homogent småhusområde som inte har en direkt anknytning till en huvudgata. I föreliggande fall är flerbostadshuset så pass nätt att den i höjd underordnar sig en närliggande relativt nyuppförd villa och bakomliggande skog. Det är i sig intressant att 2021 få exempel på flerbostadshus i tre våningar med ett mindre antal lägenheter. Flerbostadshuset möjliggör fler mindre bostäder och kompletterar bostadsutbudet i stadsdelen.

Den inflätande grönskan är karaktärskapande för området. Den

senare års förtätning visar att kompletteringsbebyggelse och parkeringsytor påtagligt reducerar grönskan. Det skulle även bli en effekt av planförslaget. Vid en samlad bedömning tillstyrker rådet planförslaget men föreslår att 1-2 radhus utgår med därtill kopplade parkeringsytor för att möjliggöra alternativt bevarande av grönska.

Stadsbyggnadsnämndens råd för funktionshindersfrågor
Ingen erinran.

Övriga remissinstanser

Stockholm Vatten AB

VA-anslutning

Planområdet har servis för vatten samt kombinerat vatten, befintliga serviser antas användas. En ny servisanmälan behöver lämnas in på grund av förändrade flöden. Förbindelsepunkter behöver justeras efter ny fastighetsgräns.

Spillvatten

Det behöver utredas att befintlig kombinerad ledning i Bromma Kyrkväg samt Lillskogsgränd kan försörja planerad bebyggelse. Avledning av spillvatten med självfall tillåts ej för våningsplan belägna under omgivande marknivå. Därför kommer våningar under marknivå att behöva pumpa spillvatten till högre anslutningsnivå inom fastigheten. Sådan intern pumpstation bekostas ej av Stockholm Vatten och Avfall.

Vattenförsörjning

Det behöver utredas att befintlig vattenledning i Bromma Kyrkväg samt Lillskogsgränd kan försörja planerad bebyggelse. Lägsta vattentryck i förbindelsepunkt motsvarar nivån +50 m vilket vid normalt anordnande av installationen kan innebära att intern tryckstegring erfordras för tappställen över nivån +30m. Sådan tryckstegring bekostas ej av Stockholm Vatten och Avfall.

Dagvatten

Hanteringen av dagvatten skall följa Stockholms stads dagvattenstrategi ”Stockholms väg till en hållbar dagvattenhantering”. Det är viktigt att markhöjder och grönytor planeras så att dagvatten kan tas om hand (fördröjning och rening) inom fastigheten. Därefter kan avledning ske till kommunalt ledningsnät. Dagvattenhanteringen ska kombineras med en genomtänkt höjdsättning som möjliggör att avrinning vid extrema regntillfällen sker på markytan utan att skada bebyggelse eller viktig infrastruktur. Planområdet ligger i anslutning till ett flödesstråk och lågpunkt med risk för översvämning enligt stadens skyfallsmodell vilket bör beaktas i det fortsatta arbetet. Området ligger också inom kombinerat avloppsnät vilket innebär att all minskning av dagvattenflöden till ledningsnätet är av godo.

Dagvattenutredning

Dagvattenhanteringen för området behöver utformas med hänsyn till målen i Dagvattenstrategin ”Stockholms väg till en hållbar dagvattenhantering”, antagen av kommunfullmäktige i mars 2015. Genomförd dagvattenutredning (Geosigma AB 2020-12-08) påvisar

hur det kan göras. Genomförd dagvattenutredning visar på att dagvattenflöden beräknas öka enligt den projekterade exploateringen av planområdet på grund av en ökad areal hårdgjord yta och att det sker en övergripande ökning av ämneshalter och ämnesbelastning från planområdet enligt planerad markanvändning (utan rening av dagvatten) gentemot befintlig markanvändning. Det är därför en förutsättning för planens genomförande att åtgärderna i dagvattenutredning efterföljs så stadens åtgärdsnivå för dagvatten kan uppnås.

Dagvattenutredningen framtagen för detaljplanen (Geosigma AB 2020-12-08) skall stämmas av mot Stockholms stads checklista för dagvattenutredningar och de delar som saknas kompletteras eller förtydligas.

- Svoa vill påtala behovet att ta fram skötselplan eller liknande för föreslagna anläggningar så att deras funktioner upprätthålls.
- Information om hur föreslagen dagvattenhantering påverkas av säsongsvariation bör läggas till i utredningen.
- I dagvattenutredningen saknas bedömning om det finns behov av fler utredningar eller undersökningar. Se checklista för dagvattenutredningar, steg 1 –vidare behov av utredningar.
- Under kapitel 4.4 saknas information gällande vilken lägstanivå för gator och husgrunder som bör tillämpas inom PO med hänsyn till eventuella översvänningsrisker. Se checklista för dagvattenutredningar, steg 2 – förslag på dagvattenhantering.
- Dagvattenutredningen saknar redovisning av förslag på vilka åtgärder som ska vara allmänna respektive ska ägas och förvaltas av fastighetsägaren. Se checklista för dagvattenutredningar, steg 2 - förslag på dagvattenhantering.

Synpunkter på plankarta:

SVOA har en kombinerad ledning samt en vattenledning längs rött streck i bifogad bild. Det behöver säkerhetsställas att avståndet till kvartersmark är minst 2 meter.

Stockholm Vatten och Avfall

Vatten och Avfall har en prioriteringsordning för insamlingssystem där maskinella system i första hand alltid ska väljas vid nybyggnation. Stockholm Vatten och Avfall uppmuntrar att en utredning gällande maskinell hantering görs i första hand. För mindre avfallsmängder kan däremot kärthantering vara en fullgod lösning. Flera insamlingssystem kan dock komplettera varandra, till exempel kan fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar göras i miljörum medan restavfall och matavfall samlas in

via bottentömmande behållare. Fr.o.m. 1 januari 2023 kommer det bli obligatoriskt med matavfallsinsamling för hushåll.

Vid vidare utredning under planarbetet är det viktigt att säkerställa att de hämtfordon som används för valda insamlingssystem kan framföras inom området och angöras vid hämtplatsen.

Angöringsplatserna ska vara anpassade efter storleken på aktuella hämtfordon och anordnade så att hämtfordon inte blockerar övrig trafik. Vid angöring med hämtfordon ska tillfartsväg och eventuell vändplan ges tillräckligt med utrymme för tunga fordon enligt BK II. Körbanan bör vara minst 5,5 meter bred om körning i båda riktningarna förekommer. Om parkering tillåts måste gatan vara bredare. Om gatan är enkelriktad och det inte finns parkerade fordon kan körbanan vara smalare men bör inte understiga 3,5 meter. Stockholm Vatten och Avfall noterar att både Lillskogsgränd samt Bromma kyrkväg är mindre än rekommenderat. Båda vägarna kommer sannolikt bli mer trafikerade till följd av fler bostäder. Stockholm Vatten och Avfall rekommenderar se över möjligheten att bredda de befintliga vägarna Bromma kyrkväg samt Lillskogsgränd då båda vägarna är smala. För att inte sopbilen ska få mötande trafik på Lillskogsgränd kan en lösning ses över som innebär att sopbilen ges utrymme att köra runt, utan att backa, inne på den nya angöringsgatan och därmed endast kör ut och in till området via Bromma kyrkväg som är 5,3 meter bred.

Stockholm Vatten och Avfall vill understryka att utrymme för samtliga förpackningsslag bör planeras in i miljörummet. För att erbjuda hämtpersonalen god arbetsmiljö ska dragvägen vara så kort som möjligt (högst 10 meter rekommenderas) samt lättframkomlig. Trappsteg, trösklar, tunga dörrar eller trånga passager får inte finnas. Samtliga riktlinjer gällande miljörum och kärthantering ska följas, se Projektera och bygg för god avfallshantering. Insamling av grovavfall bör planeras i ett tidigt skede, exempelvis genom att reglera plats i miljörum eller utforma en uppställningsyta för en container på kvartersmark. Fastighetsägaren ska i enlighet med stadens lokala avfallföreskrifter möjliggöra omhändertagande av hushållens grovavfall och får ej hänvisa de boende till kommunens återvinningscentraler för att kunna lämna detta. För mer information kring olika avfallssystem, krav och övriga riktlinjer se Projektera och bygg för god avfallshantering.

Stockholm Exergi

Stockholm Exergi har ingen erinran på planen vad gäller fjärrvärme/fjärrkyla eller undermarksanläggningar.

Ellevio

Ellevio AB har erhållit rubricerat förslag för yttrande och har följande synpunkter. För att klara försörjningen av tillkommande bebyggelse kommer nätförstärkningar i det bakomliggande lågspänningsnätet fram till planområdet bli aktuella. Ellevio önskar uppgifter om effektbehov för uppvärmningslösningar samt totala effektbehov i tidigt skede så att korrekt dimensionering av lokala elnätet kan utföras i god tid innan anslutning ska ske.

Ellevio har befintliga distributionskablar och kabelskåp i Lillskogsgård samt servisledningar i Bromma Kyrkväg. Anläggningarna måste beaktas. Åtgärder i Ellevios befintliga anläggningar utförs efter beställning till Ellevio samt bekostas av beställare.

Samfundet S:t Erik

Samfundet S:t Erik ser en oroande utveckling av styckevisa förtätningsprojekt i Stockholms äldre småhusområden som hotar områdenas karaktär av småhusområden med rik vegetation. Behovet av vägledande riktlinjer är stort. Detaljplaneförslaget för kvarteret Lillskogen 45 mfl bör högst medge bebyggelse i två våningar och ange att alla bostäder ska ha uteplats på mark. Antalet föreslagna parkeringsplatser bör minska och mer uppvuxen vegetation sparas.

Samfundet S:t Erik efterlyser en mer sammanhållen policy från Staden sida som vägledning vid förändringar av äldre villaområden. I detta fall, liksom i många andra, är det kanske inte i första hand de enskilda villorna som är viktiga att bevara. Områdenas helhetskaraktär av småhusbebyggelse omgiven av uppvuxen grönska och lummiga gaturum har däremot ett stort värde. Den successiva och styckevisa omvandlingen som nu pågår, och som ofta innebär en betydligt högre exploatering och att uppvuxen vegetation ersätts av sammanhållna hårdgjorda ytor för bland annat parkering, hotar områdenas karaktär på sikt.

I det aktuella fallet inom kvarteret Lillskogen och kvarteret intill har en sådan successiv omvandling redan ägt rum. Samfundet anser att kvarterets geografiska läge, som avslutar villaområdet intill Bromma kyrka i öster, kan vara lämpligt för tätare småhusliknande bebyggelse med marklägenheter som radhus, parhus eller kedjehus, förutsatt att områdets karaktär av småhusområde med uppvuxen vegetation vidmakthålls. Samfundet S:t Erik är därför tveksamt till

förslaget att bygga flerfamiljshus i tre våningar här. Småhusområdena kännetecknas bland annat av att uteplatserna ligger på mark och att de är omgivna av planteringar. Det blir svårt att uppnå i trevånings flerfamiljshus. Dessutom skulle huset bli avsevärt högre än radhusen och parkeringsytorna alltför stora.

Samfundet S:t Erik anser sammanfattningsvis:

- att förtätning och omvandling av villaområden i Stockholms ytterstad bör vägledas av områdesvisa riktlinjer för att bibehålla områdenas helhetskaraktär
- att det föreslagna trevåningshuset i kvarteret Lillskogen bör utgå eller ersättas av lägre bostadshus med uteplats på mark
- att antalet parkeringsplatser bör minskas så att mer uppvuxen vegetation kan sparas.

Bromma Kyrka Eneby Villaförening

Bromma Kyrka Eneby Villaförening är allvarligt bekymrade över den utveckling som sker med förtätning av området och i synnerhet det planärende 2018-04943 som rör fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46. Det leder till förändringar av vårt och andras villaområden som inte går att stoppa. Vi yrkar att nämnden avslår planärendet och dessutom fattar ett antal beslut för att styra upp den framtida förtätningen av området, så att det kulturhistoriska värdet och områdets unika karaktär bevaras. Vi i villaföreningen är inte emot att området utvecklas, men det måste ske på ett varsamt sätt. Ni politiker har ett ansvar för HUR villaområdet utvecklas.

Kort historik: Kvarteret Bromma kyrkväg, Attundavägen, Lillskogrand består av sex tomter. För ca fem år sedan köptes två tomter upp av två olika byggföretag. Dessa byggföretag ville därefter köpa angränsande tomter för att kunna exploatera kvarteret. Detta ledde till att ägarna till tre grannfastigheter kände stor oro över kvarterets framtid, då de inte ville bo kvar om kvarteret skulle exploateras. Dessa villaägare hade just då inga planer på att flytta, men osäkerheten ledde till att de sålde till byggföretagen. Byggföretagen betalade ett högre pris än gängse prisnivå vid den tiden. Byggföretaget som köpt tre tomter utmed Attundavägen och Lillskogrand (Lillskogen 36, 37 och 47) ansökte om att få bygga identiska parhus på respektive tomt. Villor från olika decennier revs och tomterna skövlades. De parhus som byggts är stora och dominerande och skiljer sig markant från övrig bebyggelse. Det byggföretag som köpt Lillskogen 45 och 46 på Bromma kyrkväg ansökte om att ändra tomtindelningen. Två tomter skulle delas i fyra och bebyggas med parhus och Attefallshus. Stadsbyggnadsnämnden avslog detta ärende med motiveringen att ny bebyggelse ska ha samma karaktär som befintlig bebyggelse i området.

Stadsbyggnadskontoret beslutade därutöver att anföra följande:
”Den grundläggande principen för bebyggelse i våra villastäder ska vara den enskildes makt att besluta över tomt och hem. Samtidigt ser vi allt fler byggen där exploatörer kommer in och köper upp villatomter för att förtäta med byggnader som förvanskar områdets karaktär och bryter från de normer om byggnation som finns på platsen. Enformiga lådor bryter mot den brokiga och vildvuxna natur som hör villaområden till. Den omstörtande utvecklingen för många av våra villastäder vill vi förhindra. Stadsutvecklingen behöver ske i samklang med områdets bebyggelse. Detta är en överordnad princip, som måste prägla Stockholms utveckling i sin helhet.”

Stadsbyggnadskontoret och byggföretaget som äger Lillskogen 45 och 46 har nu inkommit med ett nytt förslag till detaljplaneändring där även den sjätte tomten i kvarteret ingår (Lillskogen 5).
Nytt förslag till detaljplan: Förslaget till ny detaljplan för Lillskogen 5, 45 och 46 innebär att nuvarande detaljplan frångås och att en särskild detaljplan för de tre fastigheterna fastställs. Tre villor föreslås rivas och ersättas med 16 radhus och ett flerfamiljshus med tre våningar och 9 lägenheter. Detta resulterar i 25 hushåll totalt. Stora parkeringsplatser etableras, och fruktträd, blommor och grönska försvinner.

Villaföreningen anser att förslaget inte alls ligger i linje med det tjänsteutlåtande (2020-04-08) som låg till grund för beslutet att ta fram en ny detaljplan för de tre tomterna. I tjänsteutlåtandet står att ”detaljplanens syfte är att möjliggöra en småskalig bebyggelse i Bromma Kyrka med utgångspunkt från och med hänsyn till befintlig karaktär i området. Den nya bebyggelsen ska utformas med hänsyn till befintlig bebyggelse så att den småskaliga karaktären behålls. Gestaltningen ska utredas under planarbetet och bör fokusera på att den nya bebyggelsens karaktär och detaljer passar in i områdets befintliga bebyggelse. Värdefulla träd inom planområdet ska sparas så långt det går, vilket främjar den biologiska mångfalden i området och minskar den negativa påverkan på habitatnätverken.” Sammantaget innebär det att alla sex villorna i kvarteret rivs, och Bromma Kyrkas karaktär med villor från olika decennier går förlorad. Denna rivningsvåg som nu drar fram genom att byggföretag ansöker om att få bygga parhus, radhus och flerbostadshus lite här och där inom villaområdet får mycket stora konsekvenser både för Bromma kyrka och många andra villaområden. Det kan liknas vid rivningsvågen av stadskärnorna på 1960-talet. Skillnaden nu är att det sker i villaförorterna. Om Stadsbyggnadsnämnden tillstyrker detta förslag,

som innebär att 3 hushåll ersätts med 25, så frångår man helt principerna att förtäta med varsamhet och att anpassa ny bebyggelse till den omgivande miljön.

Bevara den kulturhistoriska villastaden Bromma Kyrka – följ Plan- och bygglagen. Villaområdet Bromma Kyrka (tidigare Bromma Trädgårdar och Bromma villastad) med bebyggelsestart i början av 1900-talet har ett starkt kulturhistoriskt värde. I området finns Stockholms äldsta byggnad, Bromma kyrka från 1168, och stadens äldsta skolbyggnad, Bromma Kyrkskola, från 1864. Bebyggelsen har tillkommit under olika decennier. Det gör att området är unikt till sin karaktär. Detaljplanen som tillkom 1944 har styrt utbyggnaden i Bromma Kyrka och lett till den unika karaktären. Den stora charmen med Bromma Kyrka till skillnad mot trädgårdsstäder är att det är en varierad bebyggelse från många olika decennier. I förslaget till detaljplan beskrivs området som en brokig sammansättning av bebyggelse och att det endast är grönskan som sammanbinder området. Villaföreningen anser att detta är en mycket anmärkningsvärd beskrivning. Då har man inte förstått det kulturhistoriska värde som en villastad har. Gällande detaljplan har bidragit till den variation i bebyggelse som finns i området. Villaföreningen anser att Stadsbyggnadskontoret inte har tillämpat Plan- och bygglagens (PBL 2010:900) krav på hänsyn och god helhetsverkan i förslaget till detaljplan för de tre tomterna. En prövning mot hänsynskravet innebär en bedömning av hur åtgärden påverkar omgivningen och om åtgärden tillgodoser behovet av hänsyn. Vid prövning av bygglov inom detaljplan ska åtgärden placeras och utformas på ett lämpligt sätt med hänsyn till stads- och landskapsbilden samt natur- och kulturvärdena på plats. Det ska även prövas om åtgärden uppfyller kravet på att bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Det ska vidare prövas om ändringar och tillägg görs varsamt, så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas. I bedömningen av förslaget till detaljplan måste Stadsbyggnadsnämnden också ta hänsyn till tidigare domar rörande hänsynskravet. I ett rättsfall bedömde domstolen att ett litet flerfamiljshus i ett villaområde påverkade omgivningen på sådant sätt att det stred mot hänsynskravet. I det här aktuella planärendet finns ett antikvariskt utlåtande. Det är mycket kortfattat beskrivet i detaljplaneunderlaget. Villaföreningen yrkar att nämnden även tar hänsyn till följande synpunkter i utlåtandet vid bedömning av förslaget till detaljplan. Dessa ligger helt i linje med kraven på hänsyn och god helhetsverkan i PBL.

- ”Om man successivt river och förtätar utan att ta ett större grepp om helheten finns en risk att man på sikt utplånar ursprungliga intentioner. I en del av kvarteret som nu berörs kan också konstateras att en del av helheten redan gått förlorad då man i ett tidigare skede rivit och ersatt enfamiljshusen invid gatan med nya parhus som inte harmoniserar med ursprunglig arkitektur. Ett större helhetsgrepp om kvarteret skulle tagits i ett tidigare skede. Om enskilda tomter styckas av och enskilda hus rivs är inte av stor betydelse för helheten, men när hela kvarter rivs och ersätts av ny kompaktare bebyggelse innebär det stora negativa konsekvenser för kulturmiljön”.
 - ”Att uppföra flerfamiljshus i ett område som karaktäriseras av enbostadshus har stora negativa konsekvenser på områdets karaktär av villastad. Flerfamiljshuset bör förslagsvis ändras till parhus”.
 - ”Nuvarande exploateringsavtal måste minskas och viss omarbetning måste göras”. Det är med stor förvåning vi läser i underlaget att kvarteret redan påverkats genom att tre tomter bebyggts med parhus och att det därmed inte skulle vara något problem att fortsätta denna typ av exploatering. Det är en mycket märklig slutsats. Ett dåligt beslut bör inte följas av flera. Det förvånar oss också att ”Föreslagen bebyggelse är en värdeskapande komplettering till kvarteret samt att Bromma Kyrka kan bli attraktivare för tillkommande och befintliga boende”.
- Villaföreningen håller inte med om något av detta. Det leder snarare till motsatt effekt. Långa radhuslängor och flerbostadshus hör inte hemma i en villastad. Det är för många och alldeles för stora byggnader i förhållande till kringliggande hus, och de ger ett mycket dominerande intryck. Detta kan inte kallas småskalig bebyggelse.

Förslaget till ny detaljplan och fastighetsindelning får mycket stora negativa konsekvenser för inte bara det närmsta kvarteret utan även den framtida utvecklingen av villastaden:

- Tomterna tillåts bebyggas med fler bostäder än i nuvarande detaljplanebestämmelser, som har en begränsning till två bostäder.
- Byggföretag kan fortsätta att köpa upp villatomter och exploatera dessa genom att ansöka om ny detaljplan med många fler bostäder.
- Villastaden riskerar ersättas med radhus och flerfamiljshus i form av bostadsrätter.
- Det kan även bli lönsamt för enskilda villaägare att ansöka om ny detaljplan för att riva villan och bygga radhus. Skulle en villaägare som har en tomt på 1000 - 1200 kvm få tillstånd att bygga 4 radhus om ett byggföretag får göra det?

Många små detaljplaner som medger fler bostäder på varje tomt förändrar ett helt område. Hur många små detaljplaner kan politikerna tillåta i en villastad?

- Många radhus och flerbostadshus på en liten yta innebär att grönskande trädgårdar skövlas, i detta fall ett helt kvarter. Endast 9 av 37 träd på tomterna Lillskogen 5, 45 och 46 bevaras. Grönskan ersätts med hårdgjorda ytor, parkeringsplatser, nya gator, förråd och avfallsbod. Ingen mark sätts av för nya villor idag i Stockholm, samtidigt som efterfrågan är mycket stor. Denna rivningsiver av villor leder till att det bara är bostadsrätter i form av radhus, parhus och flerfamiljshus som byggs. Villastaden försvinner. Enligt uppgift från Stadsbyggnadskontoret är det endast genom att besluta om en ny detaljplan som Stadsbyggnadsnämnden kan påverka gestaltningen av ny bebyggelse och att denna möjlighet inte finns inom ramen för nuvarande detaljplanebestämmelser. Det kan inte vara rimligt att det endast är genom en ny detaljplan som Stadsbyggnadsnämnden kan reglera gestaltningen av nya byggnader. Det måste kunna ske även inom ramen för nuvarande detaljplan och i samband med bygglov. Villaföreningen yrkar att Stadsbyggnadsnämnden avslår detaljplanen och fattar ett beslut för de tre tomterna som innebär att kvarteret behåller karaktären av blandad bebyggelse och bibehåller

Bromma Kyrka-områdets unika villastadskaraktär:

- Fortsätt att tillämpa nuvarande detaljplanebestämmelser.
- Hantera varje tomt separat, när det gäller eventuella styckningsmöjligheter. Angränsande tomter får ytmässigt inte slås ihop innan delning.
- Bygglov ges separat för varje tomt och det säkerställs att det inte byggs identiska hus på angränsande tomter samt att hela kvarter inte består av parhus.
- Inför rivningsförbud och krav på renovering av befintliga villor, eller bygg nya villor på några av tomterna.
- Inga flerfamiljshus tillåts inom området.

Det är oerhört angeläget att ni politiker tar ett helhetsgrepp och inte tillåter nuvarande rivning och omformning av villastaden. Speciellt mot bakgrund av att förtätningen idag i stor utsträckning styrs av byggföretag vars affärsidé är att riva funktionsdugliga villor. Byggföretagens exploateringsfokus ligger på att maximera antalet hushåll i varje projekt för att skapa så god lönsamhet som möjligt. Ju fler hushåll på varje villatomt, desto mer kan de betala för de villor som är till salu. Byggföretagens framfart skrämmer bort villaägare när granntomten köps upp. Vidga synen på vad som är

villa- och flerfamiljshusområden. Vi har svårt att förstå motiven bakom att flerfamiljshus ska integreras i gamla villaområden. När man betraktar ett område och tillgången till boende i flerbostadshus måste man ha ett bredare perspektiv än enbart villastaden Bromma Kyrka. I flera angränsande områden till Bromma kyrka finns ett mycket stort antal flerfamiljshus, och fler kommer att byggas utmed Spångavägen. Det saknas alltså inte lägenheter att kunna flytta till i närområdet för dem som så önskar när de säljer sin villa. Säkerställ att villaområdet Bromma Kyrka får fortsätta vara villaområde.

Sammanfattningsvis vill vi som villaförening och boende i Bromma Kyrka bidra till att utveckla vårt trevliga och vackra område samt möjliggöra för nya familjer att kunna flytta hit till de villor som säljs. Vi väddar till er politiker att vidta de åtgärder som krävs. Det är ni, som folkvalda, och vi, som känner vårt område bäst, som ska få vara med och påverka områdets framtid. Det kan inte få vara vinstdrivande byggföretag som när de byggt klart lämnar området för att exploatera andra villaområden. Det gäller därför att fatta rätt beslut nu. Vi i Villaföreningen vill bjuda in er politiker till en träff på plats för att diskutera detaljplaneförslaget, så att ni med egna ögon kan se hur kvarteret exploaterats hittills.

Enligt uppgift planeras det inte något samrådsmöte i ärendet. Skälet härför har uppgivits vara den rådande pandemisituationen. Från BKEVs sida har vi svårt att förstå och acceptera att den aktuella pandemin skulle omöjliggöra ett samråd i ett för de boende i Bromma Kyrka och Eneby så viktigt ärende. Ett sådant samråd måste rimligen kunna ordnas i form av ett digitalt möte. Zoom möjliggör exempelvis möten med upp till 100 deltagare. Skulle flera än 100 personer vilja delta, kan man alltid ordna flera möten. Jag får därför, för BKEVs räkning, begära att stadsbyggnadskontoret och Stadsbyggnadsnämnden så snart som möjligt - och helst kvällstid - arrangerar ett digitalt möte, med inbjudan till dem som vill delta. Ett sådant möte bör alltså äga rum, innan Stadsbyggnadsnämnden fattar beslut i ärendet.

Bromma Hembygdsförening

Bromma Hembygdsförening (BHF) har nedanstående synpunkter i detta ärende: Stadsbyggnadsnämnden har i detta ärende uttalat att "det är viktigt att villaområdets karaktär bevaras och att projektet anpassar sig till den omgivande miljön." Vi anser att ett genomförande av detta förslag till ny detaljplan inne i Bromma Kyrkas villaområde skulle innebära en stor förändring av områdets karaktär. Vi instämmer i det antikvariska utlåtandets bedömning."

att exploateringstalet bör minskas och att flerbostadshuset sänks till två våningar eller ändras till parhus.”

Översiktsplanerna anger för Bromma kyrka och Eneby:

”Spångavägen kan omvandlas till urbant stråk kantad med ny blandad bebyggelse.” Den nya bebyggelsen i denna detaljplan kommer emellertid inte att ligga längs Spångavägen utan den ligger inne i villaområdet i anslutning till naturmark. Vi anser att detaljplaneförslaget inte har stöd i Översiktsplanen. Vi anser även att flerfamiljshuset i 3 våningar inte har stöd i Byggnadsordningens vägledning. I Trädgårds- och Villastaden är de småskaliga (2-vånings) flerfamiljshusen placerad ei lokala centra eller längs större vägar. De har ofta lokaler i bottenplanet. Det anges ingenstans att det skulle vara möjligt att placera 3-vånings flerfamiljshus inne i Villabebyggelsen. Den föreslagna byggnaden har dessutom en souterräng-våning. Det skulle i hög grad påverka områdets karaktär av villastad. Vi anser även att den föreslagna radhusbebyggelsen är för tät för att vara en rimlig komplettering till den omgivande villastaden. En detaljplan för ett område upprättas ju bl.a. för att göra byggandet inom området förutsebart. Detta förslag till detaljplan (s.k. frimärksplan) innebär en ökad exploateringsgrad inne i ett områdes om karaktäriseras av luftighet och grönska mellan husen. Enskilda fastighetsägare kommer att få sin närmiljö förändrad på ett sätt som de inte kunnat förutse.

Vi anser att förslaget till detaljplan strider mot Stockholms översiktsplans- och Byggnadsordnings texter gällande området. Det kan inte heller anses följa stadsbyggnadsnämndens uttalande i ärendet. Vi anser att den föreslagna bebyggelsen skulle skada villaområdets karaktär, miljö och kulturhistoriska värde. Tillgången till bostäder i närområdet kommer att öka kraftigt när det närliggande programområdet ”Centrala Bromma” blivit utbyggt. Det är även av denna anledning inte motiverat att förändra miljön i Bromma Kyrkas villaområde genom en ny form av förtätning.

Sakägare enligt fastighetsförteckning

84, Sakägare

Vi emotsätter oss den byggnationsplan/förtätning av bostäder i Bromma Kyrka som är föreslagen.

Detta med anledning av;

- Förtätning måste ske med sans. Det är naturligt att bostadsområden utvecklas och förändras över tid. I ett villaområde måste utvecklingen ske med nya villor eller möjligtvis parhus för att området inte ska förlora sin charm och karaktär.
- De tomter som är utvalda till detta projekt är illa valda då man redan byggt nya parhus här och förtätningen blir för hård.
- Låt villaområden vara villaområden. Vi som valt att bosätta oss här, har gjort det av den anledningen att vi trivs i småskaligheten, lugnet och grönskan. Grannar bor länge och man känner varandra väl.
- Låt inte politiker frångå gällande demokratiskt beslutade planbestämmelser om höjd, avstånd till grannar, prickad mark etc som gäller för detta villaområde.
- Att tillåta ett 15.5 meter högt hus 4.5 meter från en tomtgränser strider mot dessa
- bestämmelser och är fullständigt vansinnigt.
- Varken Lillskogsgränd eller Bromma Kyrkvägs-skaften är dimensionerad för den mängd trafik som kommer av denna planerade förtätning. Lillskogsgränd är så smal att bil & cykel inte kan mötas. Den är dessutom redan för trafikerad pga alla nya parhus som byggts.
- Ur miljösynpunkt är det förkastligt att låta Lillskogsgränd, genomfartsvägen och Bromma Kyrkväg enkelriktad. Trafiken kommer då att öka för alla boende på dessa gator och även en del på Attundavägen.
- Stora parkeringsplatser hör inte hemma i villaområden!! Det förändrar områdesbilden och arkitekturen. Det förändrar hela området på ett negativt sätt. Vi som bor i villaområden vill ha vår bil parkerad nära husentrén av praktiska- och stöldskäl.
- Bostad 6 meter från tomtgräns, 7.5 meter i fasadhöjd och prickad mark har varit ”heliga” punkter för bostäder som byggts i området. Det får inte frångås!
- 24 nya hushåll ökar explosionsartat besöks trafik och antalet parkerade bilar i området och på närliggande gator.

- Räddningstjänst, plogbilar, sopbilar och större leveransbilar får svårt att ta sig fram, speciellt under vintertid.
- All trafik kommer att inverka på hur små barn fritt kan springa mellan hus, gå själva till skolan, cykla och leka. Vi som bor i villaområden har valt att göra det för att våra barn ska ha friheten att röra sig utan alltför mycket biltrafik. Hade velat ha detta runt hörnet hade vi bott inne i stan.
- Det blir ett ökat buller från flygplatsen för grannarna i och med att många träd och växter försvinner som idag dämpar bullret.
- Att ta bort skog och träd och bygga flervägar till flerfamiljshus går helt emot miljömål Agenda 2030, där vi måste bekämpa miljöförstörelsen. Det är viktigt för samhällsbilden och klimatet att behålla träd och växtlighet i bostadsområden. Vi borde ha lärt oss vid detta laget att skövla ner grönområden är helt fel väg att gå!
- Vårt område har dessutom en helt unik fauna där fridlysta grodor och paddor bor bland De Geer moränerna. I området har vi också kopparödla, snok, räv, rådjur, grävling, ormvråk och skogsmård. Alla dessa arters existens kommer med största sannolikhet att påverkas negativt av den förtätning som diskuteras.

Vi förstår att det behövs bostäder i Bromma, men vi ber er verkligen ta hänsyn till följande;

- Bygg parhus och mindre stadsvillor med max 4 lägenheter i varje
- Bygg minst 6 meter från tomtgräns
- Bygg max 7.5 meter i fasadhöjd
- Bygg inte på prickad mark
- Behåll så mycket av skog och träd som möjligt för klimat och villaområdesmiljö
- Bygg inga stora parkeringsplatser!
- Behåll karaktären i villaområdet och låt bilarna parkeras vid varje hushåll

118, Sakägare

Vi vill att nämnden avslår planärendet. Hur kan byggnadsherrar få lov att köpa upp och sedan riva och skövla befintliga fastigheter och fina trädgårdstomter i Bromma kyrka. Ett av Stockholms äldsta villaområden. Fastigheterna som ska rivas består nu av 3 st hus med fina fruktträd och bärbuskar som är planterade och har vuxit upp under många decennier. En idyll som aldrig mer blir densamma.

Detaljplanen för Lillskogen 5, 45 och 46 kommer att frångås för att bygga 9 lgh och 16 radhus istället för de 3 husen som nu finns där. Istället för de hushållen ska nu alltså 25 hushåll byggas. Med stora parkeringar samt en väg som ska gå genom hela området och göra området ännu mer trafikerat. Området har ett kulturhistoriskt värde eftersom villorna är byggda i många olika utföranden och som gör att man ser hur ett kvarter har kommit till genom flera decennier. Vi bor närmaste granne till Lillskogen 45 och 46. Detta innebär att all trafik kommer att gå förbi vår fastighet. Vår gata är alldeles för liten för att ta emot så mycket trafik som det kommer att bli om det får byggas så många nya lägenheter och radhus. Om alla nya hushåll har 2 bilar skulle det plötsligt bli 50 bilar istället för 6 st som det är nu plus de bilar som vi familjer på vår sida har, vilket ur miljösynpunkt, avgaser och buller inte är godtagbart. I kvarteret finns det nästan bara barnfamiljer som har mycket små barn som måste tas med i beräkningen.

Utsikten från vår fastighet kommer att vara ett enormt 5-familjshus. Som det ser ut på kartan är det både längre och bredare än till och med de hus som är byggda nyligen (vita och blå av tidigare byggnadsherre) och troligen även minst lika höga. Tomten är så liten att huset verkligen ser överdimensionerat ut. Alla som har dessa radhus i blickpunkten kommer att bli upprörda och inte fatta att man kunde bygga något sådant mitt i villaområdet. Just dessa radhus måste verkligen vara mindre och kortare. Annars är det de som förstör villaområdet mest. Vi kommer inte att acceptera denna utsikt med detta otroligt stora radhus för 5 familjer, vägen bredvid och parkeringen intill med alla bilar.

Vi anser att denna förstörelse av gamla fina trädgårdstomter med fastigheter måste stoppas genast av politikerna. Minska alla radhus som planeras att bygga till enfamiljshus som passar in i kvarteret. Att bygga ett flervåningshus som är 15,5 m högt och som ska rymma 9 lgh passar inte in i området. Hur kan man godkänna ett sånt högt hus i ett villaområde? Det kommer att förstöra hela intrycket av detta fina kvarter och är det förresten tillåtet att bygga ett så högt hus i området? Det som är ett av Stockholms äldsta villaområden. När det gäller gångstråk från Bromma kyrkväg till skogen i öster känns det onödigt eftersom det redan finns ett gångstråk vid Gliavägens slut, som sedan går igenom kolonilotterna till golfbanan och Brommaplan. Vi räknar med att planärendet nedläggs och att ett nytt planärende med mindre fastigheter kommer att tas fram, så att alla kan trivas i området.

156, 162, Sakägare

Vi är inte emot en utveckling av villaområdet Bromma kyrka men vi vill att den ska ske med varsamhet. Låt inte hela kvarteret rivas och exploateras. Bidra inte till att fler familjer känner sig tvingade att flytta när granntomter köps upp av byggföretag, vilket har skett i det aktuella kvarteret! Vi har tidigare haft kontakt med er politiker i samband med att kvarteret Attundavägen- Bromma kyrkväg- Lillskogsgränd hanterades förra gången år 2018. Vi uppfattade att det fanns en enighet hos er att förtätning ska ske med varsamhet, grönska bevaras och att hänsyn ska tas till områdets kulturhistoriska karaktär och omgivande bebyggelse. Ni i Stadsbyggnadsnämnden stoppade då ett byggföretags förslag att dela de två tomterna Lillskogen 45 och 46 i fyra för att bygga parhus och Attefallshus med motivet att ny bebyggelse ska ha samma karaktär som befintlig bebyggelse i området. Ni anförde också följande: ”Den grundläggande principen för bebyggelse i våra villastäder ska vara den enskildes makt att besluta över tomt och hem. Samtidigt ser vi allt fler byggen där exploatörer kommer in och köper upp villatomter för att förtäta med byggnader som förvanskar områdets karaktär och bryter från de normer om byggnation som finns på platsen. Enformiga lådor bryter mot den brokiga och vildvuxna natur som hör villaområden till. Den omstörtande utvecklingen för många av våra villastäder vill vi förhindra. Stadsutvecklingen behöver ske i samklang med områdets bebyggelse. Detta är en överordnad princip, som måste prägla Stockholms utveckling i sin helhet.”

Det förslag som nu är aktuellt är mycket värre än det förra planförslaget. Byggföretaget har nu köpt upp ytterligare en tomt, dock villkorat av att detaljplanen går igenom. De tre villatomterna föreslås bebyggas med 16 radhus och ett flerfamiljshus med 9 lägenheter. Det innebär att 3 hushåll ersätts med 25! Redan tidigare har tre villor rivits i kvarteret och tomterna bebyggts med parhus och Attefallshus. Då ökade antal hushåll från 3 till 9. Sammantaget skulle då kvarteret förändras så att 6 hushåll ersätts med 34 hushåll om detaljplanen går igenom. Den unika karaktären i Bromma kyrka med blandad bebyggelse från olika decennier skövlas och ersätts med likartade hus som alla är nya. Förslaget innebär en helt oacceptabel förtätning av vårt charmiga villaområde. Konsekvenserna av denna ovarsamma förtätning blir att:

- Alla villor med många tidstypiska detaljer interiört och exteriört i hela kvarteret rivs
- Flera likadana radhuslängor, som liknar ladugårdar, föreslås byggas i stället. Estetiken bortser man helt ifrån □ Ett

flerbostadshus trängs in för att skapa fler lägenheter och ökad lönsamhet för byggföretagen

- Husen är betydligt större och högre än övrig bebyggelse i området och är inte anpassad till omgivningen
- En mycket större del av tomterna exploateras

Bebyggelsen kring återvändsgatan Bromma kyrkväg 448 - 456 är kulturhistoriskt viktig att bevara. Inte i någon annan del av Bromma kyrka finns en tidshistorisk bebyggelse samlad på detta sätt som på Bromma kyrkväg. Husen på båda sidor av återvändsgatan är byggda vid samma tidpunkter och representerar en tidshistoria från 20-, 40- och 50-talen. Tyvärr har ett av 50-talshusen redan rivits och tomten bebyggt med parhus och Attefallshus. Desto viktigare att bevara de fem villor på båda sidor gatan som är kvar. I förslaget till detaljplan och antikvariskt utlåtande har denna typ av analys inte alls gjorts. Vi yrkar på att Stadsbyggnadsnämnden avslår förslaget till detaljplan.

Förslaget innebär en mycket ovarsam förtätning och ligger inte alls i linje med varken med PBL, Byggnadsordningen i Stockholm eller de intentioner som finns i tidigare beslut och tjänsteutlåtande rörande de aktuella tomterna. Förändringen kan liknas vid utbyggnaden av miljonområdena och rivningsvågen på 1960-talet i stadskärnorna. Vi hänvisar till och ställer oss bakom Bromma Kyrka Eneby Villaförenings skrivelse i ärendet, som utvecklar den ovarsamma förtätningen och bristen på hänsynstagande till Bromma Kyrkas kulturhistoriska miljö. I vår skrivelse tar vi upp ytterligare lokala aspekter för oss kringboende.

Byggföretaget vill köpa fler grannfastigheter. Det byggföretag, som nu ansöker om förslaget till detaljplan har tidigare även haft kontakt med oss grannar på andra sidan Bromma kyrkväg för att få köpa våra tomter. De har t o m föreslagit att vi skulle kunna flytta in i de nya husen.

Ett intressant alternativ för oss grannar, men även andra villaägare i Bromma kyrka, kan vara att själva riva våra villor och bygga radhus och Attefallshus. Det är ju en lönsam affär för byggföretag så varför inte för oss villaägare. Många av tomterna i Bromma Kyrka har en storlek på 900-1200 kvm och ägarna skulle kunna komma in med liknande ansökningar. Vi som bor på Bromma kyrkväg 448-452 skulle exempelvis kunna bygga 3-4 radhus på varje tomt.

Ni politiker har ju skrivit i det förra avslagsärendet ”att den grundläggande principen för bebyggelse i våra villastäder ska vara

den enskildes makt att besluta över tomt och hem”. Speciellt kan de villaägare som får radhus och flerfamiljshus som granne överväga en egen exploatering av tomten innan försäljning för att inte låta byggföretagen ta ut vinsten. Som exempel kan nämnas att priset per kvadratmeter boyta på sålda bostadsrättsparhus i Bromma Kyrka, som byggts av byggföretag, överstiger priset på de flesta villor som sålts under samma tid. Dessutom betalar de som köper ett sådant parhus en månadshyra, i vilken ingår kostnader för miljonlån i bostadsrättsföreningen. Det är stor skillnad i att själv äga en fastighet än att bara ha en del i en bostadsrättsförening.

Ett positivt beslut till denna detaljplan skulle kunna leda till en omfattande förändring av både Bromma Kyrka och andra villaområden. Det är viktigt att förstå vilka följder beslutet får. Enligt uppgift från Stadsbyggnadskontoret är detta ett pilotprojekt för hur den framtida förtätningen i villaområden skulle kunna utformas.

Frågor till er politiker om ni godkänner förslaget:

- Kan ni som politiker stoppa en fortsatt exploatering av byggföretagen i Bromma Kyrka-området?
- Är det er ambition att utplåna villastaden till förmån för bostadsrättsradhus och flerbostadshus, och bidra till stora vinster för byggföretag medan barnfamiljerna som flyttar in får betala ett överpris?
- Hur många villatomter i Bromma Kyrka får bebyggas med radhus och flerbostadshus och vilka får bygga? Kommer vi som bor grannar, och andra med lämplig tomtstorlek, få bygga radhus även på våra tomter om vi väljer att riva villorna och själva ta ut vinsten? Kommer ni behandla byggföretag och privatpersoner på ett likvärdigt sätt?

I det följande ger vi ytterligare synpunkter på förslaget till detaljplan: Orimlig och kraftig överexploatering av de tre tomterna: Befintlig detaljplan ställer krav på att inte mer än 20 % av tomtytan får bebyggas. I förslaget anges att byggnadsytan uppgår till 20 %, vilket inte stämmer eftersom den är 21% exkl förrådsutrymmen och utskjutande cykeltak. Det blir extra tydligt på den minsta tomten Lillskogen 46 där de fem radhusen ger ett mycket kompakt och dominerande intryck. Dessutom byggs en väg på denna tomt. Det innebär att nästan all grönska försvinner och den hårdgjorda ytan blir mycket dominerande. Stadsbyggnadskontoret har angivit som referens att det redan finns radhus vid Brommagården. Där är det 12 radhus som ligger på en total tomtyta på 7871 kvm, vilket ska jämföras med förslaget om 16 radhus och ett flerbostadshus på

endast 4500 kvm! Dessutom ligger Brommagårdens park intill, som gör att det området ser relativt luftigt ut. Brommagårdens område ligger även avskilt från villastaden Bromma Kyrka.

Storlek, design och form: I förslaget anges att den nya bebyggelsen harmoniserar med befintlig med flacka tak och smala gavlar. Det är helt fel att gavelbredden 10 m är ett vanligt mått på omgivande villor. De är både smalare och mycket kortare än radhusen i förslaget. Dessutom är villorna lägre och saknar inredningsbar vind.

Stora parkeringsplatser på tomtmark: Förslaget innebär att stora parkeringsplatser anläggs. Det är en helt ny företeelse och passar inte in i ett villastadsområde. Inte någonstans i Bromma Kyrka finns så stora parkeringsplatser på tomtmark. Det vore förödande att exploatera de tre tomterna Lillskogen 5, 45 och 46 så hårt att det blir både storskalig bebyggelse och stora parkeringsplatser. Dessutom är parkeringsnormen alldeles för lågt satt vilket kommer leda till att även återvändsgatan Bromma kyrkväg blir parkeringsplats.

Ökad trafik och parkering på Bromma kyrkvägs återvändsgata: Gatorna i kvarteret är mycket smala och en ny smal gata ska anläggas i det nya bostadsområdet enligt förslaget. Det innebär en kraftigt ökad trafik, även nyttotrafik, när 25 hushåll flyttar in. Flertalet kommer vara barnfamiljer. Olycksrisken är stor för de lekande barnen. Både hushållen i området och gäster kommer parkera på Bromma kyrkvägs återvändsgata och minska framkomligheten för både oss boende och nyttotrafiken. Framkomligheten på gatorna är redan idag begränsad för sopbilar, snöröjning, utryckningsfordon mm som inte kan komma fram. Det är svårt för personbilar att mötas på gatan och det finns inte heller plats för gångbanor.

Hårdgjorda ytor dominerar - GYF-andelen minskar kraftigt: De prunkande trädgårdarna som idag dominerar på de tre tomterna försvinner. Endast en liten andel av träden bevaras, huvudsakligen vid tomtgränserna, och de gröna ytorna minskar kraftigt. De hårdgjorda ytorna blir mycket stora med så kraftigt exploatering med ny bebyggelse, ny gata, parkeringsplatser och gångar för att ta sig fram till husen mm. Det rimmar inte alls med nämndens ambition att ha en hög GYF-andel. Inte några villatomter i området har så hög andel hårdgjord yta.

Dagvattenhanteringen: Boende känner en stor oro för att de stora hårdgjorda ytorna ska leda till att mer vatten rinner ut på Bromma

kyrkväg och över till vår tomt på Bromma Kyrkväg 448, speciellt vid skyfall. I utredningen föreslås hur dagvattnet ska tas omhand inom planområdet. Den visar inte på ett övertygande sätt att dagvattenlösningen inte påverkar granntomterna negativt.

Marknivåerna på tomter och byggnader måste justeras: Det framgår av ritningarna att marknivåerna på Lillskogen 46 kommer att höjas med mer än 60 cm. Dessutom kommer den del av radhuset som ligger på den norra delen av tomten att höjas ytterligare 40 cm. Det innebär att husen blir väsentligt högre och dominerande än befintliga hus på andra sidan gatan, dvs Bromma kyrkväg 448 och 450.

Oavsett vad som byggs på Lillskogen 46 så måste det säkras att nivåerna inte höjs i förhållande till angränsande tomter. Detta både för att byggnaderna inte ska bli för höga och minska risken för dagvattenflöden till granntomterna vid skyfall.

Ta ett helhetsgrepp om kvarteret: Nuvarande utveckling där byggföretag exploaterar villatomter för att maximera antalet bostäder per kvadratmeter måste stoppas. Det kan aldrig vara ett skäl att fortsätta att förstöra ett helt kvarter för att man redan givit tillstånd till ett byggföretag att exploatera tre tomter. Vi uppmanar därför er politiker att i detta ärende ta ett helhetsgrepp om kvarteret.

För att behålla karaktären i kvarteret och skapa en framtida praxis för förtätning av villastaden Bromma kyrka föreslår vi:

Avslå planärendet i sin helhet och tillåt inte en ny detaljplan i kvarteret som innebär likartad bebyggelse på flera tomter

- Inför rivningsförbud för villorna på Lillskogen 45 och 46 så att dagens tidshistoriska gatubild bevaras och att kvarteret fortsätter ha en blandad bebyggelse
- Hantera varje tomt separat vad gäller bygglov
- Säkerställ vid bygglov att hustyperna i kvarteret varierar och skiljer sig när det gäller utseende och form
- Tillåt inte att två eller flera tomter får slås ihop och sedan delas
- Tillåt inga flerfamiljshus inom kvarteret
- Bygg för ökad trivsel. Vi som bor i Bromma Kyrka både önskar och förväntar oss att ni politiker även tar hänsyn till oss som redan bor i området. Vi är inte emot en utveckling men vi vill att den ska ske med varsamhet. Låt inte fler familjer känna sig tvingade att flytta när granntomter köps upp av byggföretag, vilket har skett i det aktuella kvarteret.

167, Sakägare

Totalt föreslås cirka 25 bostäder på tre tomter som idag omfattar 3 boenden (eller 6 möjliga enligt gällande detaljplan och styckning) Styckas tomterna om blir det max 21 boenden, enligt planbeskrivningen. De tre aktuella fastigheterna som en byggare vill ombilda till en fastighet med avvikande detaljplan är placerad mellan skaftvägen på Bromma Kyrkväg, 5,3 meter bred, utan trottoar och Lillskogsgård, 3,2 meter bred utan trottoar, befintliga villatomter och skogen mellan Bromma Kyrka och Kortenslunds kolonistugeområde, med unik ekskog, De Geer moräner och groddjurs hemvist. Innan vi lämnar våra synpunkter vill påtala brister i underlaget till samrådet. Generell kommentar avseende underlaget för samrådet är att det är mycket bristfälligt och svårttytt. Mått och illustrativa bilder överensstämmer inte alls, vilket gör det svårbegripligt och svårt att förhålla sig till. Som vi fått information från våra grannar att SBK meddelat att detta ska vara en pilot för möjlighet att enklare kunna ta fram avvikande detaljplaner i befintliga villaområden och ska kunna appliceras på hela Stockholms stad, ett koncept som politikerna vill testa. Menar ni verkligen allvar med detta när samrådsunderlaget är så bristfälligt underbyggt?

Enligt ritningar i samrådsunderlagen (planbeskrivningen) ska flerfamiljshuset ha en höjd 33,09 möh. Att jämföra med Lillskogen 65 som har en höjd om 33,35 möh enligt samma ritning och Lillskogen 68 som har en höjd om 34,05 möh. Men enligt de fotomontage som ni presenterar så ges intrycket av att flerfamiljshuset är ett mycket lägre hus och väldigt smalt. Eftersom inga mått på huset är utsatt så är det svårt att värdera, men det ser klart smalare ut än både Lillskogsgård 65 och 68. Stämmer det? Enligt det illustrativa underlaget som ska visualisera påverkan i så ska flerfamiljshuset nå höjd över havet på 33,09 m. Uppskattningsvis 10 m brett (svårt att utläsa eftersom inga mått är utsatta). Se orange linje på bild från den illustrativa. Fotomontaget visar ett hus mindre än befintliga parhus storlek och höjd. Med tanke på flerfamiljshuset bredd och Lillskogsgårdens bredd så borde huset var max 3 meter brett...

Inte heller fotomontaget uppifrån Lillskogsgård 3-9 kan uppfattas om verklighetstroget. Mer trolig ”husvägg mot befintliga hus är enligt orangea linjer. Avslutningsvis så undrar vi hur man tänker sig kunna bygga så nära befintlig bergskant utan att spränga bort berget. Enligt alla ritningar ska befintligt berg finnas kvar.

I projektbeskrivningen står det att flerbostadshuset får uppföras i högst tre våningar inklusive suterrängvåning. I suterrängvåningen får inte bostad inrymmas utan ska utformas med gemensamma lokaler mot gatan för att skapa en trivsamt och välkomnande miljö. Men hur vi än räknar och räknar så blir det fyra våningar inkl suterrängen. Vad gäller? Att påstå att det finns flera flerbostadshus i området är också ett märkligt påstående. Vad vi känner till finns det två i vårt område med 3-4 lägenheter i. Båda har karaktär att vara stora villor. Därför hade det kanske varit mer lämpligt att tillåta stadsvillor, om man vill följa områdets karaktär och inte, som exploateringen föreslår ett 12-familjshus. Längs Spångavägen finns några fristående flerfamiljshus mellan villorna. Men Spångavägen är en genomfartsväg mellan Brommaplan och Spånga centrum, inte en skaftväg mitt inne i ett villaområde.

I området finns, vad vi kan hitta, tre radhuslängor placerade i anslutning till ålderdomshemmet (vilka ersatte en äldre radhuslänga) en fristående uppe vid kyrkan och en nybyggd med tre-fyra boende, inträngd på en skaftväg. Så att tillåta flera radhus i grupp kan inte heller anses smälta in i området. Lillskogsgränd har de senaste 11 åren förtätats från 5 familjer till 10 familjer. Så denna gränd är redan med råge förtätad. Att då se utrymmet att förtäta ytterligare ter sig märkligt. Så förtätning har redan genomförts i vårt kvarter med råge.

Nu till våra synpunkter för samrådet där vi som boende på Lillskogsgränd vill vi att följande synpunkter tas i beaktan: Syftet med projektet är att vara vägledande och ge ramarna för varsam förtätning i samtliga villakvarter i Stockholm. Men i detta projekt tas mycket liten hänsyn till omkringliggande fastigheter, tillfarter och naturen. Allt beskrivs bara från de aktuella tomterna, man har inte backat ut och tittat utifrån och in. Dessutom har ärendet redan beretts en gång tidigare (Onsdagen den 21 november 2018) och då fått avslag med motiveringen att detta strider mot villaområdets karaktär. Inget har förändrats sedan dess. Det strider fortfarande lika mycket åt områdets karaktär.

De tre aktuella tomterna är mycket illa valda:

- Placering längst in med endast två små skaftvägar som tillfarter
- Bullernivåerna för boende från Bromma flygplats
- Djurlivet
- Växtligheten
- Husens utformning och karaktär mot befintliga byggnader eftersom det inte är en – till två familjshus. Man vill släppa igenom avvikelser mot gällande detaljplan

- Placering av hus på prickad mark: Genom att göra om planen till ett frimärke har man för avsikt att ta bort prickad mark helt
- Placering av hus närmre tomtgräns: Placering 4,5 m från tomtgräns när gällande detaljplans tillåter minst 6 m för hus med fasad högre än 5 meter.
- Fler bostäder: 25 bostäder på tre befintliga tomter gällande plans 9 bostäder (3 parhus plus 3 Atterfallare)
- Flerfamiljshus, vilket avviker helt mot övriga bostäder i området (18 meter långt, 10,8 meter brett och 13,3 m högt) + flera radhus, gällande plan omfattar endast en- till tvåfamiljshus.

Placering längst in med endast två små skaftvägar som tillfarter: När styckningen av tomterna på Lillskogsgränd 3-9 utfördes klagade och överklagade grannar eftersom Lillskogsgränd är så smal att inte ens en bil och en cykel mötas. Sen dess har fem bostäder längs Lillskogsgränd blivit 9. Vid alla tillfällen har grannar framfört att det kommer att bli utmaningar med trafiken på Lillskogsgränd. Bilar får backa långa sträckor när de möts på samma gata där barn leker och det är smalt med skymd sikt bitvis.

Med denna exploatering där planen är att bilarna ska åka in via Bromma Kyrkväg, genom exploatering på privat mark vidare till Lillskogsgränd kommer nu istället 32 boende trängas på två smala gränder. Dagens 9 boenden med 1,5 bilar per familj (13,5 bilar) ska utökas till 32 boenden med 1,5 bilar per familj (48 bilar). Längs en gränd byggd för 4 boenden. Inga synpunkter från befintliga grannar har tagits i beaktan av Stadsbyggnadskontoret under dessa år förtätning skett, trots att förslag har getts tidigare hur trafiksituation skulle kunna förbättras när senaste förtätningen utfördes. Det förslag som gavs var att den aktuella byggaren skulle få skjuta till mark till den kommunala vägen. Detta gjordes inte. Nu står det nya hus på dessa tomter och tillfället att bredda Lillskogsgränd har passerat.

Hantering av snöröjningen kommer bli en svår nöt för Trafikkontoret att lösa. Bifogad bild är tagen från utfarten från Lillskogsgränd 3-9 i höjd med tänkt utfart från den nya exploateringen är tänkt att ha som utfart för 32 boenden.

- Ska en ny detaljplan godkännas så måste den även omfatta en hållbar tillfart till området, och inte försämrade för befintliga boenden. Antal boenden måste anpassas till befintliga tillfartsvägars förutsättningar. Vi kommer inte acceptera att bli beroende av en samfällighetsväg för att ta oss till våra fastigheter. Vi har köpt vår fastighet med förutsättningen att vi har kommunal väg som tillfart.

Bullernivåer för de boende från Bromma flygplats:

Redan idag är bullernivåerna höga från flygplatsen. Som vi nämnt är området redan förtätat och beroende på vindriktning så är det dagar när man inte ens kan lokalisera från vilket håll ljud kommer ifrån, eftersom det studsar så mellan husen. Ju fler träd som tas ner, ju mer hårdbelagda parkeringsytor som byggs desto värre kommer bullernivån bli. Just nu gällande bullermätningar är gjorda utifrån att nya plan skulle införskaffas. Vi har inte lyckats få fram information om att dessa skulle ha tagits i bruk. Däremot har ansvarig på Bromma flygplats bekräftat att de inte ens är inköpta, utan att optionerna är uppsagda. Vår upplevelse är att bullret blivit värre. Genom att bygga ett flerfamiljshus på dessa tomter och skjuta upp det mot befintliga hus kommer en 18 m lång och 9,3 meter hög vägg (plus tak) placeras i linje med flygplatsen och ljudet kommer att studsas än mer. I start pm för detta projekt så har man enligt vad vi kan utläsa, endast tagit hänsyn till de nya bostädernas förutsättningar, inte befintliga bostäders försämrade förutsättningar.

Vi som grannar märker att det redan nu blir mer buller i området eftersom när fler personer flyttar in. Fler bilar, människor som rör sig på tomterna och avsaknad av växtlighet. Nybyggnationen på Lillskogsgränd/ Attundavägen har medfört mer buller eftersom ljudet från flygplatsen studsar mot de fem (två parhus, två atterfallshus och två fristående förråd) huskroppar som kantar Lillskogsgränd: träpanel på alla hus, dessutom är alla träd är borttagna och inga nya har planterats. Ljudnivån blir ju inte bättre av denna extrema planerade exploatering av dessa 3 tomter.

- Hus som placeras mot Lillskogsgränd måste ställas med gavel mot befintliga bostäder för att minska studsande bullret från flygfältet, så att bullret inte studsar mellan husen. Husen måste sänkas i höjd till nu gällande höjder för fastigheter för att inte bli upplevda höga väggar som ljudet kan studsas emot. Ingen analys har gjort till befintliga boenden, bara utifrån exploaterings förutsättningar, inifrån och ut.

Djurlivet:

Det finns väl dokumenterade utredningar att grodor och paddor lever och äter i detta område. Närheten till Natura 2000 området kring Kyrksjölöten där de förökar sig leder till vandringar genom området. När det gäller grodorna är staden extremt inkonsekvent. Man bygger barriärer och grodtunnlar vid Spångavägen för att sedan ta bort grodornas/paddornas möjlighet att överleva på ”andra sidan” av vägen. Man kan ju undra varför man lagt ner pengar på tunnlar och barriärer för att sedan ha ihjäl grodor och paddor lite längre in i området. Deras naturliga boende bland De Geer

moränerna hotas. Kommunen håller redan att släppa igenom byggnation vid Sedumbacken för flera flerfamiljshus, vilket kommer att leda till minskat utrymme för groddjuren att leva och äta. Skulle detta projekt släppas igenom fullt ut, begränsas groddjurens boende i område ytterligare. Stora ingrepp har redan gjorts i området. Varje år får vi boende i området lyfta upp grodorna på tomterna så att de kommer vidare till skogen/ från skogen när de förflyttar sig. Pga att kommunen krävde att vägarna på Lillskogen 65-68 skulle sprängas ner till förmån för tillgänglighet, har grodorna stängts ute från sina naturliga vägar pga murarna som var tvungna att byggas mot de nedsprängda vägarna. Det finns flera studier och utredningar som väl dokumenterar groddjurens utbredning och hur de förflyttar sig. På kommunens hemsida lyfter man fram Kyrksjölöten som ett viktigt område för grodbeståndet, bla i Stockholms Miljöbarometer. Men det finns också en detaljerad utredning vad grodtunnlarna längs Spångavägen bidragit till. Bifogar den, där man tydligt ser hur groddjuren för flyttar sig och var de bor.

I området har vi även andra djur, vilket bör anses unikt så nära stadskärnan: snok, kopparödlor, skogsmård, grävlingar och räva. Vi har ett rikt fågelliv i området med bla 6 ormvårkar. En kattuggla ses med jämna mellanrum på en av de aktuella fastigheterna enligt dagens ägare till fastigheten. I planbeskrivningen står det uttryckligen att Stockholm ska vara en klimatsmart och tålig stad där stor vikt att nya stadsdelar och kvarter byggs med stor hänsyn till grönska. Därtill behövs en livskraftig grön infrastruktur för invånarnas livskvalitet och hälsa, likväl för ekosystemtjänster. Stadsbyggandet ska stärka grönstrukturen. Inom det aktuella området finns uppvuxen natur som är en del av den lokala grönstrukturen med dess närhet till Riksbyskogen. Viktiga värden för natur, ekologi och rekreation bör värnas i och med förädling och bevarande av strategiska delar av den befintliga naturen. Ny bebyggelse bör i så stor utsträckning som möjligt anpassas efter terräng och viktiga naturvärden.” Men vi saknar beskrivning hur detta ska realiseras i denna exploatering; förtätning, mer hårdlagda ytor minskat antal träd, fler fordon och människor.

- Ska tomterna förtätas varsamt ska tomterna inte slås ihop till en stor fastighet utan bebyggas med antal möjliga boenden utifrån var fastighets förutsättningar. Antal hus måste minskas, så att de hårdlagda ytorna drastiskt minskar. Gällande detaljplan ska följas avseende prickad mark, nyttjande av fastigheter och husens höjder.

Växtlighet:

Tomterna är placerade i anslutning till ett skogsparti mellan Lillskogen och kolonistugeområdet där det finns flera De Geer moräner och stora ståtliga ekar. Det är i denna skog som groddjuren lever, äter och övervintrar. Man skulle kunna likställa detta område som ett biotopskyddsområde, eftersom det består av värdefulla livsmiljöer för hotade djurarter. Det ter sig märkligt att man i skyddade villaområden som Södra Ängby, inte ens kan ta ned ett träd på sin egen tomt utan tillstånd från kommunen, och i andra områden alldeles intill med unik biotop, kan riva befintliga hus och villaträdgårdar till förmån för flerfamiljshus.

Sammanfattning och krav om åtgärd i detta projekt

När kommunen upphäver en gällande detaljplan för ett frimärke i ett så pass känsligt område, vilket vi försökt beskriva ovan, och som kan påverka ett Natura 2000 område bör det göras en strategisk miljöbedömning eftersom den nya planen kan medföra en betydande miljöpåverkan för djur, natur och människor. Detta blir än mer viktigt nu man påverkar miljön även vid Sedumbacken samtidigt och måste vägas in i detta projekt. Eftersom ingen utredning är gjord vad gäller buller för de befintliga tomterna, måste detta var en del av planen. Med de här stora huskropparna måste projektet utreda ljudnivåerna för människors hälsa relaterat till buller. Projekt måste säkerställa att bullernivåerna inte överskrids och att bulleråtgärder tas med i projektet. Vi är övertygade om att kommunen kommer att reda ut bullersanering för inomhusmiljön, men utomhusmiljö kommer vara mycket svår att åtgärda för att klara gällande krav när väl husen är byggda. Livskvalitén för de befintliga grannarna kommer att försämrats avsevärt om projektet drivs igenom enligt nu gällande förslag, eftersom man inte tagit hänsyn till ökat buller pga att ljudet kommer att studsas mot huskroppen och förstärkas av att växtligheten tas ner. Man har inte heller gjort någon studie på hur placering och höjder på husen kommer att skugga och öka bullret.

Därför kräver vi som boende och nära grannar att projektet ska ombesörja

- En miljökonsekvensbeskrivning
- En bullerstudie för befintliga grannars fastigheter
- En plan för hur trafiksituation ska lösas på skaftvägarna Bromma Kyrkväg och Lillskogsgänd
- Endast tillåta hus som följer gällande plans höjder för att minska bullret mot befintliga fastigheter
- Anpassa antal boende till tillfarternas förutsättningar

- Stänga tillfart till Lillskogsgränd från Lillskogen 5, eftersom det redan idag är för många fordon som passerar utifrån grändens förutsättningar

Låt inte kommersiella byggares vinstintressen gå före helhetsbedömningen i villaområden med unik fauna och boendemiljö. Förslag till förändring för att minimera buller för befintliga boende på Lillskogsgränd, samt inte förändra områdets karaktär behöver adderas.

Avslutningsvis vill vi att kommunen tar i beaktan och kommer med förslag hur vår snöröjning ska gå till utifrån den nya planen. När våra hus byggdes var planen att vägen upp skulle vara högsta punkten och husen ligga nedanför vägen. Men Stadsbyggnadskontoret krävde att hela vägen sprängdes ner för att få rätt lutning på vägen för rullstol. Man såg det dock inte nödvändigt att ställa som krav att man kom upp från den gemensamma vägen till husen med rullstol, där godkändes höga trappor. Pga av detta beslut att sänka vägen har vi varit tvungna att anlägga fler meter höga murar för att kunna använda tomterna. Detta har lett till att vi inte kan skotta vår samfällighetsväg. Idag skjuter vi upp snön mot befintligt berg mellan oss och Lillskogen 5. Sprängs berget bort kommer vi skjuta in snön med vår snöslunga i fasaden/fönstren på flerfamiljshuset pga dess placering. Kommunen behöver ta ansvar för hur vår plognings ska lösas för att kunna släppa igenom en exploatering som tar bort den enda förutsättning vi har för att lösa plogningen.

194, Sakägare

Har skickat in samma yttrande som nr 167.

202, Sakägare

Som direkt påverkad granne och ägare av grannfastighet till planområdet, Lillskogsgränd 3/Lillskogen S:63 samt allvarligt bekymrad över den förtätning som är tänkt på dessa tomter lämnar vi här våra synpunkter på planärendet. Föreslagen plan som rör fastigheterna Lillskogen 5, 46 samt 46 där 3 hus ersätts med 16 radhus och ett större flervåningshus som tillsammans ger 25 bostäder vilket i praktiken är en förtätning på 833% vilket är dålig för alla inblandade, redan boende och alla kommande boende (ca 80-100 nya boende på de tre gamla villatomterna), dålig för fridlysta djur och naturvärden i och runt planområdet samt leder till förändringar av vårt och andras villaområden som inte går att stoppa

då detta projekt är tänkt att användas som prejudikat för vad staden fortsatt ska tillåta.

Rivningarna och förtätningen som är tänkt här liknar mest de ökända rivningarna, förfulningen och förtätningarna av bla Klarakvarteren i centrala Stockholm och motsvarande rivningar och förtätningar på Södermalm under 50-70-talet som för alltid förstört centrala Stockholm och Södermalm bla pga extrem överexploatering.

Vi säger nej till förslaget i planärende 2018-04943 och yrkar på att nämnden avslår planärendet i sin helhet. Vi föreslår i stället att nämnden fattar beslut om att se över hela Bromma Kyrka och styra upp framtida förtätningar av området så att områdets unika och blandade karaktär från över 150 års olika bebyggelse (förutom kyrkan från 1160-talet) varsamt bevaras för framtiden och tillika skyddar de miljövärden och de fridlysta djur som påverkas av detta förslag och inte låter byggföretag styra utvecklingen av villaområden i staden.

Vidare anser vi att gällande beslutad detaljplan, Pl 2881A, fortsatt ska gälla för dessa tre tomter som ska bedömas och ges bygglov separat för att inte förstöra karaktären och totalt bygga sönder kvarteret i fråga som redan är maxexploaterat i om bygglov Dnr: 2018-07547.

Vi vill poängtera att vi inte är emot varsam utveckling av villaområdet men det är allvarligt att överexploatering av villaområden tillåts styras av byggföretag som då bestämmer hur våra bostadsområden utvecklas och kommer se ut, fungera för de boende och staden i framtiden i stället för att de boende och staden styr utvecklingen tillsammans. Förslaget bryter mot flera bestämmelser så som PBL, Byggnadsordningen samt bryter mot eget tjänsteutlåtande och i förslaget frångår man helt principerna att förtäta med varsamhet och att anpassa ny bebyggelse till den omgivande miljön vilket låg till grund för beslutet att ta fram en ny detaljplan för de tre tomterna enligt tjänsteutlåtande (2020-04-08). I tjänsteutlåtandet står att: ”detaljplanens syfte är att möjliggöra en småskalig bebyggelse i Bromma Kyrka med utgångspunkt från och med hänsyn till befintlig karaktär i området” Detta förslag är långt ifrån småskaligt eller med hänsyn till befintlig karaktär i området, tvärt om. Ett större flervånings flerbostadshus hör inte hemma inne i ett villastadsområde (det finns inga liknade stora flerbostadshus i villaområdet utan endast i korsningen Spångavägen/Bällstavägen mitt emot ICA, adress Bällstavägen 199-205 som är byggda i slutet

av 40-talet/början 50-talet) och de många likadana radhuslängorna och enorma parkeringar som för tanken till parkeringen vid Brommaplan skiljer sig kraftigt från omkringliggande villastadsbebyggelse med uppväxta och prunkande trädgårdar, småskaliga parkeringar och mängder av träd.

Att man tidigare tillåtit för många likadana hus, enorma parkeringar samt skövling av alla träd i kvarteret gör inte att man kan fortsätta ta sådana felaktiga beslut. Plan- och bygglagen ställer krav på att hänsyn ska tas till omgivande bebyggelse och områdets kulturhistoriska och miljömässiga karaktär. Enligt Byggnadsordningens vägledning i Stockholm ska villastaden utvecklas med ett helhetsperspektiv och hänsyn tas till platsens förutsättningar och närliggande bebyggelse. Där nämns särskilt mångfalden av hustyper i varierande skala och från olika tidsepoker. Stadsbyggnadsnämnden har en skyldighet att i besluten säkerställa att dessa hänsyn tas.

Den förtätning på 833% som detta förslag leder till är fullständigt oacceptabelt och kan inte tillåtas i detta villaområde eller något annat villaområde i Stockholms Stad. Det är något man möjligtvis kan acceptera i Stockholms innerstad när det gäller stora flervåningshus/höghus som byggs men inte i omgivande villaområden som är något helt annat speciellt när det redan ska byggas många nya lägenheter i anslutande områden. Se i stället till att anvisa byggföretagen redan obebyggd mark eller genom överdäckning av vägar som tex gjorts utanför Rinkeby eller tidigare över Söderleden på Södermalm, i stället för att förstöra befintliga områden såsom Villastaden Bromma Kyrka. Nedan kommer vi redovisa ett antal punkter per område varför vi inte anser att kommunen inte kan godkänna en sådan förtätning som planförslaget innehåller av flera olika skäl förutom att planen bryter mot flertalet regler och tidigare beslut.

Slutligen redovisar vi ett eget alternativförslag hur området skulle kunna utformas.

Fysiska begränsningar tillfartsvägarna Lillskogsgränd samt skafttomt Bromma Kyrka 1:28/1:29

- Lillskogsgränd är en mycket trång gränd som var planerad och byggdes för drygt 100 år sedan utan tanke på dagens trafik, belastningar eller de säkerhetsregler som behöver uppfyllas idag utan planlades för 4 fastigheter/4st enskilda villor och inte väg för 34st fastigheter som detta förslag ger upphov till (inklusive dagens befintliga bebyggelse).

- Lillskogsgränd kan idag inte snöröjas ordentligt pga extremt smal, ca 3,1 längs in mot oss/nya projektet, elskåp, belysningsstolpar, staket och täta häckar längs Lillskogsgränd vilket gör att gränden idag inte kan trafikeras vintertid med större fordon än motsvarande en mindre skåpbil, ungefär som en mindre Volkswagenbuss.
- Det är inte hållbart att ytterligare 25 hushåll (totalt 34st med bef bebyggelse) med ca 80-100 ytterligare boende med alla transporter, besök, gående etc ska ha detta som tillfarts-/utfartsväg in till ett nybyggt område
- Vägen ej bygg med tillräcklig bärighet för alla tänkta fordon, transporter så som mat och varutransporter, sopbilar, räddningstjänst mm.

För ett par år sedan gick båda dagvattenbrunnarna sönder och sjönk ner på Lillskogsgränd nära korsningen med Attundavägen pga bristande bärighet i gatan och fick kostsamt ersättas. Vad mer ska gå sönder pga ökad belastning vid bygget och sedan när allt folk flyttat in och alla deras transporter?

Avvikelser från gällande planbestämmelser i föreslagen bebyggelse:

De nya husens storlek, antal bostäder, höjder, placering på tomter mot grannar, parkeringar och sophus strider mot områdets karaktär och är långt utanför vad gällande plan tillåter. Bla:

- Flerbostadshuset passar inte in i området utan måste ändras/sänkas o ”Att uppföra ett flerbostadshus i ett område som karaktäriseras av enbostadshus har stora negativa konsekvenser på områdets karaktär av villastad och bör ändras till ett parhus. Alternativt minskas till två våningar”
- Ovanstående från Antikvariskt utlåtande och konsekvensanalys inför planerade förändringar, sida 10, under Sammantaget stycke 2.
- Flerbostadshuset är 13,45m högt och betydligt högre än tillåtna 7,5m enligt gällande plan samt betydligt större byggyta än de 120 m2 som är tillåtet enligt gällande plan
- Flerbostadshuset för nära tomtgräns, ska vara minst 6 meter från tomtgräns om högre än 5m, nu endast 4,5 meter från vår tomtgräns. Måste ändras för att vi ska kunna godkänna byggnation av någon form av hus och parkeringar så nära vår fastighet.
- Flerbostadshuset har mer än 2 våningar + vindsvåning mot gällande plan, nu totalt 4 våningar inklusive entrévåning/ källarvåningen och är totalt 13,4 meter högt vilket måste minskas för att kunna accepteras, se även Antikvariskt utlåtande och konsekvensanalys inför planerade förändring om att sänka huset om det öht ska kunna passa in i en villastadsbebyggelse.
- Sophus är inte tillåtet enligt gällande plan, dessutom anser vi att det flyttas närmare Bromma Kyrka 1:28/1:29 så att sopor kan

tömmas från det hållet utan att sopfordon/återvinningsfordon ska behöva köra via mycket trånga Lillskogsgränd vilket ger oacceptabla ökade olycksrisker/försämring/buller för oss boende på gatan och alla som behöver passera här framöver.

Trafikproblem:

- All trafik för de runt 80-100 nya boende i planlagt område samt alla deras besökare, transporter mm belastar gatorna och kringboende enormt. Redan idag med ny bebyggelse på Attundavägen 2abc-4abc, Lillskogsgränd 2abc samt Attundavägen 1abc har trafik, besök, transporter och trängseln ökat avsevärt trots en förtätning med endast 300%, i föreslagen plan ökas mängden bostäder med 833% vilket kommer skapa enormt mycket mer trängsel, buller och problem för de nya boende såväl som för alla befintligt boende på angränsande tomter och i närområdet.
- Helt oacceptabelt att vi som bor på Lillskogsgränd ska bli tvingade att bli beroende av privat väg igenom det nya området för in- och utfart till våra tomter, sophämtning, transporter
- Parkerings- och tillfartsskaos in till Lillskogsgränd från Attundavägen redan idag pga alla (nya) bostäder och dess besökare/transporter/hantverkare samt pendlare som parkerar på Attundavägen för att byta till buss 117 för vidare arbetspendling. Privatbilar och transporter parkerar regelbundet för och i korsningen in till Lillskogsgränd på Attundavägen vilket hindrar boendes transporter, räddningstjänsten, sophämtning mm att ta sig in till oss boende på Lillskogsgränd redan idag. Vi får regelbundet kontakta Stockholms Stad för felparkerade fordon i korsningen. Med ca 80-100 nya boende i planområdet kommer parkerings- och tillgänglighetsproblemen öka drastiskt för alla boende i området och framkomligheten på Attundavägen kommer ytterligare att försämrast.

Säkerhetsaspekter för boende, trafikanter etc i och runt området:

- Möte ej möjligt på Lillskogsgränd med fordon eller fordon med gående och ännu mindre mellan fordon och cyklist. Mycket farligt för alla och speciellt farligt för barn och äldre som inte ser och hör inte bra eller alls.

Trottoarer och cykelväg saknas på både Lillskogsgränd och skafttomterna Bromma Kyrka 1:28/1:29 in till nya planlagda området.

- Farligt för såväl barn som äldre samt
- uppfyller inte nybyggnadskraven för gång- och cykelväg för trafikanter

- Räddningstjänsten har redan idag problem att nå in till våra bostäder på Lillskogsgränd 3-9, här avser man att bygga ett större lägenhetshus i direkt anslutning till oss utan att kunna komma nära med stegbil eller andra större fordon bla pga extremt smalt på Lillskogsgränd och i princip omöjligt att sväng in eller ut från detta nya område från Lillskogsgränd med ett fordon längre än ca 6-7 meter.

Elkapacitet:

- Det saknas elöverföringskapacitet i området för nybyggets 25st bostäder, lokal, uppvärmning och varmvatten samt elbilsladdning samt för eventuella solceller på fastigheterna. Redan idag är det problematiskt med stabil ström till alla boende i området pga all befintlig bebyggelse.
- Det finns ingen överföringskapacitet i kablarna kvar för planerat område via elmatningen på Lillskogsgränd enligt Ellevio. Inte ens vi kan få utöka vår kapacitet till befintlig villa som vi funderat på, bla för elbilsladdning och solceller.

Sophantering:

- Sopbil kommer ej kunna svänga in/ut via Lillskogsgränd för att hämta sopor och återvinning från det nya Sophus man avser att bygga mitt i det nya området.
- Sophanteringen kommer skapa och öka bullret och avgaser samt öka tung trafik avsevärt på Lillskogsgränd pga många olika saker som ska tömmas veckovis från Sophuset. Detta är både en säkerhetsrisk och buller/miljöfråga där vår boendemiljö kraftigt försämras då vi redan idag är extrem bullerutsatta från flygplatsen.

Vatten och avlopp:

- Det saknas vatten och avloppskapacitet för 25 nya bostäder och lokalen i det nya området. Dimensionering idag för 3 villor och inte 25 hushåll + lokal som planeras i detta förslag
- Vidare saknas all dagvattenavledning/frånledning via Lillskogsgränd och skafttomten via Bromma Kyrka 1:28/1:29.

Data och Tele:

- Det finns ingen fiberkanalisering nedgrävd i Lillskogsgränd till de nya bostäderna/lokalen i nya området (Kanaliseringen finns ej nedgrävd på Lillskogsgränd som det finns utritat på gaturitningarna)
- Det finns ingen telefonkabel/eller kanalisation nedgrävd i gatan för detta ändamål

Buller:

- Takfläktar och alla former av ventilation på planerade hus på nuvarande Lillskogen 5 inklusive eventuellt flerbostadshus få inte ha ventilations-/frånluftsfläktar/AC-/värmeväxlarfläktar/luftutsläpp på taksidor som vätter mot Lillskogsgård 3-9 då detta ökar bullret avsevärt dygnet runt för oss på Lillskogen 65/68 då dessa fläktar då skulle placeras precis rak ut/rakt fram för oss när vi är på vår tysta sida/uteplats/balkong vilket inte är acceptabelt.
 - Både vi och det tänkta nybygget samt omkringliggande bostäder är idag mycket drabbade av buller och markljud från flygplatsen och dess aktiviteter under en stor del av dygnet.
 - i kan inte se att denna plan öht tar hänsyn till hur bla reflektioner som uppstår från bla 4-våningshuset samt enormt stor öppen parkeringsplats och sophus i direkt anslutning till vår fastighet kommer drabba oss och helt förstöra/ta bort vår tysta sida vilket är helt oacceptabelt utifrån vår boendesituation samt står i direkt strid med de bullernormer som gäller för (ny)byggnationer där bla vår tysta sida helt försvinner pga dessa nya områdes hus, dess utformning, placering, riktning/vinkling mot vår fastighet.
 - o Se Figur 3 respektive Figur 4 i Markbullerutredningen i planförslaget där man tydligt ser hur reflektionerna från det stora flerfamiljshuset slår mot vår fastighets tysta sida och i praktiken tar bort den för oss, dessutom är inte vårt hus bullerisolerat för detta ökade buller på den södra fasaden för att kunna dämpa så hög bullernivå som beräkningen visar. Vem bekostar denna ombyggnad och tillika eventuell värdeminskning pga ökat buller för vår fastighet?
 - Se regler om bla tyst bostadssida vid bullerutsatt område, sk Trafikfall4 på Bromma Flygplats, Miljöutredare (tillstand.stockholm)
 - Under tillståndsarbete för Bromma Flygplats fortsatta drift angavs i nytt tillstånd att nya flygplan som bullrade klart mindre skulle införskaffas och ersätta befintliga bullrigare plan från BRA. Dessa plan införskaffades aldrig och villkoren för flygplatsens tillstånd är därmed ej uppfyllda vilket även påverkar planlagt område och närboendes bullernivåer. Befintliga plan bullrar hela tiden på maxvärdet (89dbA) för tillståndet men normalbullret från nya flygplan skulle vara betydligt lägre i normalfallet.
 - Inga nya tystare flygplan till rekonstruerade flygbolaget BRA på Bromma Flygplats.
- BRA kör vidare med sina 12st bullriga ATR-600 som teoretiskt ska hålla sig precis till bullergränsen 89db vid landning och start om de alltid flygs korrekt: Frågor och svar - Vanliga frågor (flygbra.se)
- o Inga nya tysta Airbus A220-100/300 till BRA. De var beställda mn är nu avbeställda, se tex Airbus A220 – Wikipedia”

- "Det svenska inrikesflygbolaget Braathens Aviation beställde flygplanstypen A220 men på grund av minskad efterfrågan av inrikesflyg valde man att pausa beställningen på obestämd tid.[5] I januari 2021 har planen fortfarande inte tagits i bruk"
- Flygbolaget BRA är rekonstruerat under hösten 2020 och har idag inga ekonomiska möjligheter att anskaffa tystare flygplan vilket gör att planområdet och befintlig omgivande bebyggelse fortsatt är ytterst bullerutsatt vilket kräver stor eftertanke om storlek på hus, antal och placering/vinkling vid eventuell ny bebyggelse i kvarteret vilket inte är gjort i dagens förslag öht.

Naturvärden och fridlysta djur i området:

- Fridlysta groddjur i området och på tomterna som omfattas av föreslagen plan. Grodorna och Paddor som även fått EU-bidrag för deras skydd och specialanpassningar i närområdet pga deras mat och övervintringsplatser i planområdet och runt i närområdet. Se naturutredningen om bla Grodorna och deras mat, vandringsvägar mot Kyrksjön samt om deras övervintringsområde på dessa och våra tomter. Groddjurstunnlar vid Spångavägen - Stockholms miljöbarometer samt grodkollen-online.pdf (parker.stockholm)
- Mycket vilt i området och på tomterna där dessa djurs möjlighet att röra sig, fortplanta sig och övervintra tas bort helt av tänkt bebyggelse, vägar, sophus etc och de störningar som alla nya människor/fordon kommer innebära. I området finns bla: Grodor, paddor samt kopparödla samtliga fridlysta i Sverige <https://naturvardsverket.se/Var-natur/Djur-och-vaxter/Fridlysta-arter/> (Rådjur, Rödräv, Grävling, Ormvråk, Uggla)
- Skogen man bygger emot är ett Natura2000 område och som bla innehåller de riksintressanta Bromma De Geermorän-systemet på den sydöstra sidan av tänkt område som har högt naturvärde och är viktiga att skydda, se: Kyrksjölöten | Länsstyrelsen Stockholm (lansstyrelsen.se) samt <https://nvp.vic-metria.nu/handlingar/rest/dokument/202298>
- Området byggs direkt mot naturområde som har föreslagits bli nytt naturreservat och är en naturlig utökning av Kyrksjölötens naturreservat på andra sidan Spångavägen för att skydda vilt, De Geermoräner och inte minst de olika fridlysta grod- och paddarter samt kopparödla som har detta område som övervintrings-, parnings-, och matförråd (därför grodtunnlarna på Spångavägen mot just detta skogsparti).

Villaområdets karaktär, utformning och förfulning mot gällande bestämmelser

- Beröva villaområdet på allt vad ett människovänligt område står för genom att extremförtäta oavsett konsekvenser för området och boende på kort och lång sikt
- Att tillåta vinstdrivande byggföretag köpa upp, riva all befintlig bebyggelse och tillåta extremförtätning samt uppförande av stora flerfamiljshus i villaområden och samtidigt tillåta enormt stora parkeringsplatser, skövla trädgårdar, träd och häckar som behövs både för människor och djur i området är inte bara dumt utan direkt i strid mot att bevara och skydda vår känsliga natur.

Planerad bebyggelse i omgivningarna

- Ett skäl som anförts för att överexploatera området är att äldre skulle vilja bo kvar i området. Det stämmer illa med att äldre behöver mycket nära till matbutik och annan samhällsservice vilket inte finns här. Dessutom rimmar detta förslag illa med att äldre sällan vill bo nära barnfamiljer pga av allt liv, ljud och bus som det kommer bli i detta område då barnfamiljer som kommer köpa radhusen samt all trängsel med fordon, tillfartsvägar utan trottoarer etc runt om området.
- I närheten av detta projekt kommer det att byggas ca 75st lägenheter längs Spångavägen ca 400-500 meter bort fågelvägen eller en busshållplats bort från detta projekt för dom som vill bo kvar i närheten av Bromma Kyrka som anförts som argument för detta projekt. Detta skäl utgår alltså för nybygget enligt denna plan. Se Flerbostadshus utreds vid Spångavägen och Sedumbacken - Stockholm växer (vaxer.stockholm)
- Ytterligare ca 900 lägenheter planeras nu i närheten längs Linta Gårdsväg vilket ytterligare minskar behovet av att tränga in nya bostäder genom detta projekt. Ytterligare ett skäl emot att detta område behöver överexploateras som förslaget ligger nu. Se Ny stadsdel vid Linta Gårdsväg - Stockholm växer (vaxer.stockholm)

Alternativ utformning av planområdet.

Efter att själva ha funderat bifogar vi nedan ett alternativförslag hur området skulle kunna utformas för att kunna erbjuda bostäder, rimlig belastning utifrån områdets förutsättningar, dagens gällande planer etc.

Det finns dock några förutsättningar:

- Husen som designas om för att få olika exteriört uttryck/fasad/färgsättning för att få olika visuell stil och olika färgsättning för att få till den blandning som behövs i området enligt tanken med Villastaden Bromma Kyrka
- Endast Radhus/Parhus byggs och inga flerbostadshus byggs öht. Se i stället de lägenheter som byggs i närheten

- Husen ligger minst 6m från tomtgränser och inget av husen är högre än 7,5m i tacknockshöjd (dvs följer gällande plan)
- Trafiken och området delas upp två delar som man kommer åt från två olika håll: en del endast tillgänglig från Lillskogsgränd och den andra delen tillgänglig endast från Bromma Kyrka 1:28/1:29. Ingen genomfart alls förutom cykel/gångväg igenom området!
- Totala antalet bostäder minskas till 14st (mot 25st) för att inte överexploatering ska ske (vårt förslag 466% förtätning mot 833% förtätning i planförslaget)
- Parkering endast i anslutning till varje bostad
- Gemensamt Sophus/Cykelföråd/Lekplats/Grillplats och träd samt buskar planteras för att minska buller och insyn och stödja djur och natur i området.
- Gångstigen upp till skogen från Bromma Kyrka 1:28/1:29 är kvar
- Bild 3 nedan beskriver vårt förslag och husens placering, vägar, parkeringar etc.

Alternativskiss med 14 bostäder i mindre radhusenheter och parhus har bifogats.

168, Sakägare

Vi yrkar att nämnden avslår planärende 2018-04943 samt fattar följande beslut för att styra upp den framtida förtätningen av området.

- Ge stadsmuseet i uppdrag att göra en genomgång av hela stadsdelen Bromma Kyrka i syfte att bevara värdefulla miljöer i området.
- Stoppa rivningsraseriet av fullt beboliga hus.
- Fortsätt att tillämpa nuvarande detaljplanebestämmelser.
- Hantera varje tomt separat, när det gäller eventuella styckningsmöjligheter dvs. angränsande tomter får ytmässigt inte slås ihop innan delning.
- Inga radhus eller flerfamiljshus tillåts inom området, ej heller att parhus byggs vägg i vägg och därmed blir radhus.
- När det byggs nya hus på stora tomter som kan delas: se till att husen arkitektoniskt passar in i delområdet där det ska byggas.

218, Sakägare

För att ta det hela från början så har ju redan stora förändringar skett i Lillskogen. Fastigheterna Lillskogen 6, Lillskogen 36, Lillskogen 37, Lillskogen 47 har rivits och i stallet har det byggts hus med träfasader. I stort sett alla träd som fanns har tagits bort. Ingen nyplantering av träd har blivit genomförd. Man kan ha åsikter hur det ser ut, men den nya byggnationen aggregerar som ett förträffligt

bollplank t ex för oväsen från Bromma flygplats. Man hör oväsandet från flygplatsen 2 gånger istället för som tidigare en gång. Det är förstås också en stor ökning av trafiken på vår lilla grand. Det är väldigt svart att se vad stadsbyggnadskontoret ser som varsam förtätning i den förtätning som man redan har gjort. Kanske stadsbyggnadskontoret kan börja med att reda ut detta.

Platsen för den utökade förtätningen är illa vald:

- placering längst in med endast två små skaftvågar som tillfarter
- utökat oväsen eftersom ännu mer träd försvinner, blir mer fasader som ljudet studsar mot
- djurlivet påverkas av ökad mängd bilar

Redan gjord förtätning: man har gått från 4 hushåll till 13 hushåll på Lillskogen + Prebendet 17 som gått från 1 hushåll till 3. Totalt har 5 hushåll blivit 16. Att planera för ytterligare 25 hushåll till, längst in på dessa små gränder kan inte rymmas inom begreppet varsam förtätning utan stadsbyggnadskontoret borde finna en mer lämpad plats för ytterligare förtätning. $26 + 16 = 42$ hushåll istället för 8, det blir otroligt många bilar. Och mycket trafik.

Exploateringsgrad: Idag är dom tre tomterna (tillsammans 4599 kvm) bebyggda med tre enfamiljshus på tillsammans ca 280 kvm. Den föreslagna nybyggnationen är på 948 kvm plus sophus mm. Det här är inte en varsam fortsättning. Den föreslagna förtätningen driver ytterligare upp priserna och vinsterna för exploatörerna. Resultatet blir att ingen privatperson kan köpa hus i Bromma Kyrka för att bo i.

Parkeringsplatser: Antalet parkeringsplatser som planeras (21st för 25 hushåll) är alldeles för få. Det är oklart var alla bilar tillhörande de 25 hushållen samt deras gäster kan parkeras.

215, Sakägare

- Ett flerfamiljshus i ett område som karaktäriseras av enbostadshus anser vi har stora negativa konsekvenser på områdets karaktär av villastad. Precis som det antikvariska utlåntagandet från Bromma kyrka Eneby villaförening anger anser vi att exploateringstalet bör minskas och att flerbostadshuset sänks till två våningar eller ändras till parhus.

- Överlag anser vi att för stor andel av markytan kommer hårdgöras genom parkeringsytor, bilväg/kvartersgata och bostäder. Detta är en kulturhistoriskt värdefull miljö där ett tydligt karaktärsdrag av stor vikt för miljön är grönskan i form av gräsmattor, häckar och träd som inramar bebyggelsen. Med en så stor andel hårdgjord eller

bebyggd yta som föreslås i planen kommer villastadskänslan att gå förlorad. En mycket större andel av planen bör märkas med b1 (får inte hårdgöras).

- Vi ser hellre att det byggs parhus liknande de som finns på de närliggande fastigheterna Lillskogen 36, 37 och 47. Det skulle ge ett mer enhetligt intryck av villakvarteret.

- Boende anser också att planen ska hålla sig till demokratiskt beslutade planbestämmelser om höjd, avstånd till grannar, prickad mark etc. Bostäderna ska anläggas minst 6 meter från tomtgräns med som mest 7,5 meter i fasadhöjd.

- Bilparkering bör göras i anslutning till bostäderna och inte på stora hårdgjorda parkeringsplatser för att behålla villakarakteren.

- De två återvändsgatorna Lillskogsgränd och Bromma Kyrkväg är mycket smala och möjliggör inte att bil och cykel eller gångtrafikanter möts. I dagsläget uppskattar vi att minst 2-5 varutransporter dagligen trafikerar de 8 bostäderna på Lillskogsgränd. Det kommer att öka till minst 10-20 dagligen med 25 nya hushåll. En så stor ökning av bilar och sopbilar, lastbilar med varutransporter är inte förenligt med säkerhet för de många barn som dagligen rör sig på dessa smala vägar. Vi noterar att man inte gjort en barnkonsekvensanalys i planarbetet. Vi anser att en så stor byggnation/förtätning som 25 nya bostäder inte lämpar sig på änden av så smala gator. Det finns bättre platser att anlägga den typen av tätbefolkade bostäder på som flerfamiljshus och radhus.

- Boende motsätter sig att en ny bilväg/kvartersgata placeras i så nära anslutning fastigheten Lillskogen 36. Det kommer innebära störningar i form av buller från bilar och lastbilar.

Övriga, ej sakägare

77, Boende

Kan alla vi som har villor i Bromma kyrka riva dessa och/eller bygga 2,3 eller 4-våningshus nu? Vi har tidigare fått nej med hänvisning till att planbeskrivningen är en-våningshus... men ditt förslag öppnat alltså upp för alla oss andra villaägare i området att bygga högre hus? Hur högt kommer vara möjligt att bygga?

78, Boende

Motsätter sig förslaget. Ett uppförande av ett flerbostadshus samt radhuslängor i Bromma Kyrka, som idag består av en heterogen villabebyggelse, skulle få stora negativa konsekvenser på områdets karaktär av en grönskande villastad. Flerfamiljshus och radhuslängor passar inte in i villaområdet, i synnerhet inte sådana hus som är tre våningar höga, förskjutna i sidled och rymmer fler än en till två bostäder.

Cirka 25 nya bostäder kommer att leda till en trafikökning som, med hänsyn till områdets karaktär som grönskande villastad, kommer att bli påtaglig. Varken Lillskogsgränd, Attundavägen eller den aktuella delen av Bromma kyrkväg är anpassade för det. Framkomligheten på dessa smågator kommer att kraftigt försämrast. Detta kommer att utgöra en trafikfara. Det kommer dessutom att minska möjligheten att parkera på gatorna, vilket påverkar oss grannar negativt.

Det har redan tillåtits och byggts stora parkeringsplatser i området vilket har förfulat det avsevärt. Fler stora parkeringsplatser, liksom avlägsnandet av den uppvuxna vegetationen, kommer ytterligare att väsentligt förfula villaområdet.

Föreslagen typ av bostadsbebyggelse finns inte idag i någon större utsträckning i stadsdelen Bromma Kyrka. Skälet till det är att Bromma Kyrka är avsett att vara ett grönskande villaområde med småhuskaraktär, inte ett tätbebyggt område med flerbostadshus och radhuslängor. När den idag gällande detaljplanen skapades kan det rimligen inte ha varit ett avsett ändamål att flerbostadshus eller radhuslängor skulle få uppföras i området. Avsikten måste rimligen ha varit att det skulle vara och förbli just ett villaområde. Detta kommer bl.a. till uttryck i den idag gällande detaljplanen som anger att området endast får bebyggas med fristående hus (vilket rimligen måste tolkas som en- till tvåbostadshus), med en bottenyta om högst 120 kvm samt med en viss angiven maxhöjd. De nu föreslagna ändringarna rymmer alltså inte inom syftet med den ursprungliga detaljplanen.

De föreslagna byggnationerna är inte sådana som vi som är bosatta i villaområdet borde ha haft anledning att förvänta oss när vi flyttade hit. Vi valde att bosätta oss i området därför att det var just ett villaområde. Om vi hade haft anledning att misstänka att området succesivt skulle förvandlas till ett område med radhuslängor och flerbostadshus hade vi valt att bosätta oss någon annanstans.

Det finns andra, mer centralt belägna, områden i Stockholms kommun (som inte är villaområden) där förtätning kan ske utan att det påverkar omkringliggande område eller enskildas intressen så pass negativt som i det nu aktuella fallet. Det är ett allmänintresse att Stockholms få äldre villaområden behålls.

Det bör särskilt beaktas att den planerade bebyggelsen till stor del kommer att vara placerad på en plats som är högre belägen än omkringliggande byggnader. Det gör att bebyggelsen kommer att få ett ännu mer dominerande inslag i landskapsbilden än om den hade byggts på en plats som var belägen på samma nivå som resterande bebyggelse.

För såväl nedan angivna som övriga grannar kommer byggnationerna att innebära betydande olägenheter i form av bl.a. ökad insyn från de nya husen, försämrad utsikt mot skogen, ökad ljudnivå, förfulat och mer svåråtkomligt närområde samt betydande värdeminskning av våra fastigheter. Olägenheterna går långt utöver vad någon granne bör tåla.

Cirka 25 nya bostäder i form av radhuslängor och ett flerbostadshus med tre våningar kan inte anses utgöra en naturlig komplettering till bebyggelsen i kvarteret eller omkringliggande kvarter. De planerade åtgärderna står således i strid med intresset av en god helhetsverkan.

83, Boende

Alltför hård exploatering i en känslig miljö. Ett område som bl.a. har anor från 1100-talet (Bromma kyrka) samt fastigheter med hus som är byggda och uppförda för hundra år sedan och i vissa fall förekommer som "egna hembyggen" (ex SMÅA). En hänsynslös förtätning som förstör snarare än tillför något värde och dessutom med total respektlöshet mot övriga boende i området, till vilket ny bebyggelse bör anpassas.

Vad man däremot bl.a. måste lösa är trafiken i Brommaplans-rondellen, innan man fortsätter att förtäta i Bromma och därmed tillför ytterligare trafik.

85, Boende

Historik

Under de 46 år som vi har bott i fastigheten, Bromma kyrka, har vi bevittnat en successiv förtätning av bebyggelsen genom att äldre fungerande villor sålts till byggbolag, som rivit dem, sågat ner fruktträd och byggt nya en-eller tvåfamiljshus i en modernistisk stil

(se bifogad bild 1), som inte alls passar in i Bromma kyrkas gamla villstadskaraktär. I slutet av den nu aktuella Lillskogsgård revs 2006 en villa på fastigheten Lillskogen 6 och ersattes av fyra stora, fyrkantiga gråsvarta enfamiljshus. Vi motsätter oss rivning av fungerande villor. Även politiker och arkitekter på Stadsbyggnadskontoret och i Stadsbyggnadsnämnden måste värna om miljö och klimat. Därför ska ni inte ändra demokratiskt beslutade detaljplaner för att tillåta rivning av fungerande villor, vilket medför onödiga koldioxidutsläpp.

Parisavtalet 2015

Sverige har i Parisavtalet 2015 förbundit sig att medverka till att minska koldioxidutsläppen, så att jordens temperaturhöjning kan hållas under 2,0 helst under 1,5 grader. Att riva fungerande villor för bostadsförtätning är inte förenlig med hållbarhet och cirkulär ekonomi där långsiktighet och återanvändning gäller.

Miljömålsberedningen

I Regeringens direktiv för den fortsatta Miljömålsberedningen (M 2010:4) framhålls att ”konsumtionsmönstren av varor och tjänster ska orsaka så små miljö- och hälsoproblem som möjligt. För att minska de globala växthusgasutsläppen är minskade utsläpp från svensk privat och offentlig konsumtion ett viktigt led.”

Rivning av villor medför växthusgasutsläpp

Att fungerande villor rivs är ett slöseri med material. Alla grävmaskiner och lastbilar, som används vid rivning, släpper ut koldioxid, eftersom de drivs med diesel, ett fossilt drivmedel som vi måste komma bort ifrån.

Träd måste bevaras

Det är inte heller försvarbart att fälla fruktträd och närliggande skog för att få plats för de nya stora husen. Inte minst det planerade flerfamiljshuset kommer att medföra en stor skogsavverkning. Träden hjälper oss att ta upp koldioxid och måste få stå kvar. Grönområden i Stockholm ska därför skyddas, vårdas och bevaras.

Bostadsbristen

Boende vet att Stockholm lider av viss bostadsbrist, men den här planerade förtätningen i kanten av ett gammalt villaområde ter sig som en illa genomtänkt och hänsynslös exploatering. Att tränga in 25 hushåll på platsen för tre villor ser vi inte som någon ”småskalig bostadsbebyggelse inom fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46”. Planförslaget ter sig mer som en rovdrift och en förstörelse av den

trädgårdskaraktär som kännetecknar Bromma kyrkas gamla villaområde.

Förtätningen innebär olycksrisker

Flera fungerande villor revs 2018 på båda sidor av Attundavägen och nya fula tvåfamiljshus byggdes i deras ställe, se bifogad bild nr 1. Den nu planerade reprisen i samma kvarter fast närmare skogen kan inte tillstyrkas av oss närboende. Området kan inte härbärgera så många och så stora hus. Tillfartsgatorna är för smala (3,2 resp. 5,0 m), se bifogad bild nr 2 från Lillskogsgränd. Parkeringsplatserna är för trånga och fria ytor för barnlek och fritid för små. Troligtvis skulle det bli barnfamiljer som flyttar in i de tänkta bostäderna. Därmed blir det minst 25 barn som ska leka nära en trång genomfartsgata. Detta ser vi som en stor risk för olyckor. Barn springer efter bollar även om de rullar ut på gatan. Det måste gå att bygga bostäder på ett för natur, miljö, klimat och kultur hänsynsfullare sätt.

86, Boende

Samma yttrande som nr 85.

87, Boende

Boende i närheten och är mycket bekymrade över trenden att entreprenörer via bulvaner köper upp gamla fina villor och river dessa för att tjäna pengar på bostadsrätter utan hänsyn till oss boende runt omkring.

Boende ser ett antal problem:

- Alla som flyttar in kommer med mycket stor sannolikhet vilja ha en bil och som gatorna är planerade så finns det ingen parkering tillgänglig om man inte tar beslut om att asfaltera tomterna. Sedan ska vi inte glömma att just Attundavägen är huvudleden för barnen när de går till skolan. Att potentiellt få +25 nya parkeringar som skall backa ut från tomterna är inte säkert för någon.
- Boende som bor i området flyttade hit för att få leva i ett lugnt område med villakaraktär. Byggplanerna harmoniserar inte med omgivningen och det måste vara enormt jobbigt för de närmaste grannarna att få höghus till grannar.
- De befintliga husen som revs och projekterades för ett par år sedan är illa planerade och de har redan problem med parkeringen då entreprenörerna fyller tomtmarken till gränsen. Varje tomt har även fått anmärkningsvärt illa

placerade attefallshus utplacerade som inte harmoniserar med områdets karaktär.

- Om detta projekt går igenom så finns det inget stopp för framtida rivningar av våra fina villakvarter. Om ni ger detta projekt tillåtelse så ser boende inte att ni kan särbehandla liknande ansökningar i övriga Stockholm. Väldigt farlig väg för vår vackra och unika stad. Boende hoppas verkligen att ni avslår byggplanerna och räddar Stockholm för framtiden.

88, Boende

Boende motsätter mig att man river villor och uppför flerfamiljshus i Bromma Kyrka/Eneby!!!

90, Boende

Katastrof. Motsäger mig kraftfullt denna detaljplaneändring. Bromma Kyrkas villaområde har starka karaktäristiska drag och bör bevaras i sitt nuvarande utseende. Förtätningar av alla slag förvanskar områdets karaktär. Detta är ju endast ett resultat av att ett antal välbärgade familjer vill tjäna sig en REJÄL hacka miljoner! Det borde ju staden genomskåda relativt enkelt. Gör om - gör rätt. Avslag! Det blir dessutom en fars när man lägger in faktum att vi fick kämpa med blod, svett och tårar i 1,5 år för att bygga få ut 25 kvm – helt i enlighet med detaljplanen!!

91, Boende

Boende ser med förskräckelse en plan att ersätta 3 villor med 25 bostadsrätter i flerbostadshus i villaområdet Bromma Kyrka. Hur kan unik tomtmark för villor som angränsar till ett grönområde ens beaktas för flerbostadshus? Jag jobbar själv i fastighetsbranschen och kan med enkelhet hitta 50-100 områden runt Brommaplan som lämpar sig mycket bättre för flerbostadshus. Jag har även läst Översiktsplanen vilken beskriver att Stockholm behöver fler bostäder men inte kan väl Staden tolka detta så fel, som att bygga om alla villor till flerbostadshus? Att bygga bort natur och grönområden är så långt bort från hållbar strategi man kan komma och framtiden för våra barn känns oviss. Bromma har redan mycket stor del bebyggd mark och behöver inte ta bort natur för att få fler bostäder - dessutom är det mycket mera hållbart att bygga nära en knutpunkter/infrastruktur, som i direkt anslutning till Brommaplan eller någon annan tunnelbanestation. Planen måste förkastas. Satsa på redan hårdgjord mark / bebyggda tomter nära Brommaplan där det dessutom går att bygga högre hus med hållbar strategi!

93, Boende

Boende påpekar att byggaktören var involverad i ett förtätningsprojekt vid Alviksvägen som inte gick igenom.

95, Boende

Boende känner sig orolig för vad den nya detaljplanen kommer att få för konsekvenser i deras område, Bromma kyrka. Kommer det att öppna för att bygga 15 meter höga flerbostadshus på gamla villatomter? I så fall vill jag invända mot planerna eftersom jag tycker att gamla områden ska få bevara sin karaktär. Det behövs nya bostäder och områden, men det behövs även gamla bostäder och områden.

98, Boende

Boende motsätter mig detta bygge. Miljö och trafiklösning är oacceptabelt. Att förvanska dagens byggnations område och än en gång ta av skog leder till ökade värme och föroreningar i staden.

99, Boende

Gällande byggplanerna i detta område motsätter jag mig detta. Det har redan tidigare förtätats på Attundavägen med 5 parhus som inte alls passar in i områdets struktur av en blandning av 40-70-talshus, med olika utseende, byggstilar och takkonstruktioner. Dessutom varierande fasader i färg och material. 25 hushåll till på detta lilla område kommer att vara till nackdel för alla. Dessutom tillkommer minst 25 bilar till i området och ökar trafiken avsevärt till nackdel för alla som redan bor här. Hel områdets struktur av trädgårdsstad kommer att förändras till det sämre. Tycker att ni skall avslå denna begäran.

97, 100, Boende

Klimatkrisen har förvärrats. För att lösa krisen behöver vi minska utsläppen. I Dagens Nyheter står det idag 2021-02-17 på ledarsidan att 91 % av unionens medborgare (Bryssel) vill att klimatet prioriteras. Vid det här laget har det tagits fram så många beräkningar när det gäller klimatet att betydelsen av människans koldioxidutsläpp inte längre går att förneka. Därför måste vi alla tillsammans se till att inte i onödan släppa ut koldioxid. Även Stadsbyggnadskontoret och Stadsbyggnadsnämnden måste värna om klimat och miljö. Lyssna på Greta och följ hennes råd. Av den anledningen är det inte försvarbart att som i Bromma Kyrka riva fungerande villor för att bygga upp radhus och trevåningshus (D nr 2018-04943). Redan 2018 revs fyra villor och ersattes med parhus i

samma område, vilka ser ut som lådor med smala långa vågräta och lodräta fönster, som når ner till marknivå. Dessa passar inte på något sätt in i Bromma Kyrkas trädgårdsstad. Det är inte heller försvarbart att fälla fruktträd och skog för att få plats med de nya husen. Träden hjälper oss att ta upp koldioxid. De måste bevaras. När villor rivs försvinner så gott som alla fruktträd. Det går att förtäta på annat sätt.

DN:s korrespondent i Ryssland Anna-Lena Laurén har skrivit om hur permafrosten smälter i Sibirien. Medeltemperaturen på Kolahalvön har höjts med 2,3 grader de senaste 50 åren. Vi vet att jordens temperaturhöjning bör hållas under 2,0 grader, helst under 1,5 grader. Globalt har medeltemperaturen höjts 1,2 grader, snart 1,3 grader sedan slutet av 1800-talet. Det är bråttom nu. Forskare anser att vi bara har 10 år på oss. Laurén återger ett ryskt ordspråk: Det vi har vårdar vi inte. Det vi förlorar sörjer vi. Vi minns tydligt hur Klarakvarteren revs och vi sörjer fortfarande.

I hopp om att även ni ska vilja arbeta för att våra barnbarn ska kunna leva på vår planet och ha det minst lika bra, som vi haft det hittills.

101, Boende

Det är med stor sorg och besvikelse som boende läser de planer som beskrivs i ärendet. Den förtätningen av boenden som planeras verkar vara endast för byggföretag ett sätt att sko sig på bekostnad av området/staden och även på de tilltänkta köparens bekostnad. Nyttjande av nya områden som tex Beckomberga och liknande områden är enbart positivt, men denna plan skriker kortsiktighet, korruption och idioti. I tider som dessa om något så borde man inse att människor söker mer utrymme och distans. Inte förtätningen. Stadens planering bör absolut inte stödja en plan som går ut på att trycka ihop ett område på detta vis.

Planen om den tas vidare riskerar också att skapa en spekulativ mark i närliggande befintliga områden och med tiden spårar det ur. De boende kanske med stigande ålder och ev. renovering kanske kräver uthållighet sätts under press. När karusellen med tiden avtar sitter vi där med en planering som inte är attraktiv för någon. Ingen drömmer om ett tätbebyggt alternativ i befintliga områden, inte någonstans. bygge, köp kommer bli baserat på spekulativ och kortsiktiga behov. Det bör inte vara sådant som styr en detaljplan, eller förändringar till en sådan.

Det är skrämmande att man inom ramen för planering och markanvisning slänger sig med uttryck som:

"Denna typ av bostadsbebyggelse finns inte i någon större utsträckning i Bromma Kyrka idag och kan därför bli en värdeskapande komplettering för tex. äldre boende i området"

Är detta verkligen något som stadsbyggnadskontoret ser som sin uppgift? Det låter taget från en entreprenörs utsagor om ekonomisk avans. Att dessutom adressera de äldre bara understryker kortsiktigheten i det hela. Väldigt olämpligt. "Bromma Kyrkas villaområde har de senaste åren förtätats inom gällande detaljplaner, med byggnader som ibland brutit mot områdets karaktär och de normer om byggnation som finns på platsen men inte varit reglerade i detaljplan. " Här kan man däremot se tydligt vad stadsbyggnadskontorets uppgift BORDE vara. Men det hela verkar slätas över med ett par fruktträd och en gångstig mot skogen. Bygglov för detta projekt. Boende motsätter förändring av detaljplan som tillåter detta projekt.

103, Boende

Bor inte i närheten av detta, men brukar promenera förbi i området. Det har redan kommit upp sen tidigare ett antal fula parhus på Attundavägen. Nu skall det tydligen fortsätta att ett antal Arkitekter går "Bananas" på att förstöra området ännu mer. Dom har ju lyckats förstöra Ulvsunda Slotts Parkområde med bostäder Dessutom är ngt på gång på Rundkyrkoallen med parhus etc.

Att byggare vill köpa upp tomter i området och stycka av dessa för att sen sälja dyrt, det främjar inte speciellt bostadskrisen för speciellt ungdomar. Bättre att ni tittar över Bromma flygfält och gör ngt vettigt av detta, med bostäder samt rekreationsområde, med parker samt idrottshallar etc.

104, 109, Boende

Såsom boende i området Bromma Kyrka är jag starkt kritiskt till den rubricerad detaljplanen som ni på Stadsbyggnadskontoret föreslår. Förslaget innebär i korthet att man river tre befintliga villor för att bygga bostäder av helt annan karaktär (radhus och flerfamiljshus) än vad som nu präglar området.

Förslaget accelererar ytterligare den utveckling där byggfirmor köper upp befintliga villor för att jämna tidigare hus med marken och skövla trädgården för att ersätta med en maximerad boende-

och parkeringsytan där det i bästa fall blir en liten grön plätt kvar, i några fall inget grönt överhuvudtaget. Utvecklingen förstör områdets villakarakter och tanke som trädgårdsstad och lummigt villaområde. Tidigare har politikerna talat om trädgårdsstäderna som omger Stockholms innerstad som gröna lungor eller gröna kilar. Men det verkar man helt ha glömt nu när man tillåter skövling av tidigare villaområden. Titta gärna på utvecklingen själva där tidigare villatomter i bl a Bromma Kyrka har ersatts av stora parhus + ett par attefallshus + parkeringsplatser. Det finns inte mycket till grön lunga kvar där inte....

I +50 år har villaägarna i Bromma Kyrka och andra områden i västerort brottats med bygglov och strikta regler när man har velat bygga till eller göra förändring på sin villa. Stadsbyggnadskontoret har varit väldigt nitiska, har man velat bygga en takkupa på 90cm så har man fått avslag eftersom endast 80cm har tillåtits. Mindre tillbyggnader har ibland tillåtits, men kravet har då varit att tillbyggnaden ska dras in från den ursprungliga fasaden så att en betraktare utifrån lätt ska se vad som har varit den gamla huskroppen och vad som är tillbyggt. Exempelen är många. Många är därför förvånade när byggfirmor sedan ca 10 år sedan får jämna tidigare bebyggelse med marken, gräva upp äppelträden med rötterna och bebygga & asfaltera hela den tidigare villatomten. Alla dessa nitiska synpunkter på att villan och områdets ursprungliga karakter ska bevaras visade sig helt plötsligt vara en chimär. Villaägare som har fått nobben på att bygga en vindskupa av Stadsbyggnadskontoret ser med förvåning hur grannvillan och granntomten skövlas av en grävsкупа med tillstånd från Stadsbyggnadskontoret. Det verkar som att detaljplanen och lagarna tillämpas helt olika beroende på om det är de boende i området som ansöker om mindre förändringar, medan byggfirmorna ges fritt spelrum. Förklara gärna hur det går till!!

Byggfirmorna testar hela tiden gränserna. Parhus med två attefallshus som blir en udda konstruktion i form av en bostadsrättsförening där det tidigare fanns villa tillåts plötsligt. Anledningen att det tillåts förklarar Stadsbyggnadskontoret och politikerna med att det inte uttryckligen förbjuds i detaljplanen. Att ändra detaljplanen så att den stämmer överens med de ursprungliga tankarna och intentionerna anses jättekrångligt och svårt har vi fått höra. Men helt plötsligt dyker en sån här ändring upp av detaljplanen (Lillskogen 45 m fl i Bromma kyrka). Nu fanns det tydligen resurser att ändra detaljplanen när en byggfirma och högre insatser är inblandade!

Boende anser att denna detaljplaneförändring ska stoppas. Byggbfirmorna testar hela tiden gränserna och någonstans måste man sätta stopp, annars kommer villaområdenas karaktär och grundidé om att fungera som ett grönt och lummigt boende som ger natur- och miljövärden åt hela Stockholm förstöras.

Boende tycker också att det är ett slöseri med resurser och motsatsen till klimatsmart när man river och skrotar fullt fungerande villor. Jag har sett exempel i näromgivningen när villor som har underhållits väl eller renoverats för några år sedan rivs och allt befintligt skrotas och krossas. Det som tidigare var badrum, kök, tak & väggar för en familj blir plötsligt 100 ton byggavfall som ska hamnar på deponi någonstans. Betydande kapital, arbetskraft och material går åt att riva en bostad för 1 familj för att bygga en ny bostad för 2-3 familjer. Det kan väl inte vara ett effektivt utnyttjande av mark & resurser?

Nä, tänk om och tänk rätt! Lägg hellre plan- och byggresurser på att bygga i stor skala. Det är bara en tidsfråga innan Bromma flygplats läggs ner, där går det att bygga ny stad för säkert 20 000 invånare, säkert fler. Se till att bevara omgivande gröna områden till dess och stoppa detta smådutteri där man kanske kan skaka fram några fler bostäder men till en hög resurs- och miljökostnad, samtidigt som man förstör områden med höga kvaliteter för all framtid!

107, 110, Boende

I den detaljplan som nu föreslås för fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 i Bromma Kyrka, där 3 hushåll blir 25, frångår man helt nuvarande detaljplan och vill bygga flera radhuslängor och ett flerbostadshus. Det är en oacceptabel utveckling att ändra ett helt kvarter och område på detta sätt. Plan- och bygglagen ställer krav på att hänsyn ska tas till omgivande bebyggelse och områdets kulturhistoriska och miljömässiga karaktär. Enligt Byggnadsordningens vägledning i Stockholm ska villastaden utvecklas med ett helhetsperspektiv och hänsyn tas till platsens förutsättningar och närliggande bebyggelse. Där nämns särskilt mångfalden av hustyper i varierande skala och från olika tidsepoker. Stadsbyggnadsnämnden har en skyldighet att i besluten säkerställa att dessa hänsyn tas. Jag anser att nuvarande detaljplaneförslag inte är i linje med intentionerna varken i PBL eller i Byggnadsordningen. Flerbostadshus hör inte hemma inne i ett villastadsområde och de många radhusen skiljer sig kraftigt från omkringliggande villabebyggelse. Det är hög tid att ni politiker tar ett helhetsgrepp, stoppar den ovarsamma förtätningen som leder till att vackra villaområden försvinner, och ser till att villaområden får

fortsätta att vara villaområden. Boende yrkar därför att nämnden avslår planärendet. Man måste säkerställa att villastaden Bromma Kyrka utvecklas med varsamhet så att områdets karaktär bevaras och inte tillåta att villatomter exploateras med flerfamiljshus och radhus.

- Fortsätt att tillämpa nuvarande detaljplanebestämmelser.
- Hantera varje tomt separat när det gäller eventuella styckningsmöjligheter. Angränsande tomter får ytmässigt inte slås ihop innan delning.

108, Boende

Bonede bor i Bromma Kyrka i närheten av området Lillskogsgränd - Bromma kyrkväg där jag blivit upplyst om att ett byggföretag önskar ändra detaljplanen och bygga radhus mitt i villaområdet. boende är starkt emot detta och undrar hur jag bäst framför mina synpunkter innan beslut. Politikerna och kommunen borde istället fokusera på att snabba på nerläggningen av Bromma Flygplats istället för att förstöra redan befintliga gamla villaområden.

113, Boende

Enligt mig och många med mig känns det fullständigt orimligt att förtäta med byggnader som det nu finns beskrivet. Att byta ut 3 st fastigheter mot 25 hushåll är inte rimligt. Att på detta sätt förstöra ett mycket fint villaområde med så stort antal hus kommer att ta bort den stämning av området som nu råder och kommer inte vara av godo. Att man som politiker kan godkänna och gå med på att ändra stadsplanen på detta sätt är mycket märkligt. Det kan i princip innebära att alla villor som nu är till salu och kommer att vara till salu framöver kommer att köpas upp av byggmästare som sedan river och bygger nytt. Det sker redan nu och kommer att bli värre. Husen som byggs kommer att bli större och större med fler antal lägenheter till hela området är borta. Tänk om och tänk rätt i detta ärende så vi inte får ett prejudikat som innebär att fler villor tas över av byggmästare för rivning och villaområdet försvinner.

116, Boende

Boende emotsätter oss i högsta grad att det byggs flerfamiljshus samt 16 radhus på tomterna i kvarteret Lillskogsgränd-Attundavägen-Bromma Kyrkväg. Det passar inte in i området, förstör karaktären i Bromma Kyrka. Det förtätar alldeles för mycket och med tanke på att varje hushåll förmodligen har minst en bil vardera så ökar biltrafiken rejält i detta lugna område. Enligt senaste

nyheterna flyttar många människor nu bort från Stockholm, politikerna borde ha detta i åtanke och avvakta med förtätningar i lugna barnvänliga bostadsområden.

117, Boende

Med anledning av rubricerade förslag till detaljplan finns det skäl att erinra om den diskussion som föregick införandet av PBL. Då, under 1980-talet hade många kommuner utvecklat ett förfaringsätt - vissa kallade det ett oskick - att göra vad som då kallades frimärksplaner. Dvs. i stället för att enligt god planeringssed arbeta fram planer som tog samlad ställning till markanvändningen och bebyggelsen inom ett område, styckade man upp annars sammanhållna områden och gjorde "småplaner" för olika delar. Konsekvensen blev att stadsplanerna inte längre kunde fungera som långsiktiga kontrakt mellan kommun och fastighetsägare. De boende kunde inte lita på stadsplanen som en långsiktig samhällelig utfästelse.

Orsakssammanhanget bakom frimärksplanerna tillskrevs då krångliga regler och svårigheter att hantera i princip permanenta nybyggnadsförbud som lagts ut för att stoppa nybyggen inom ramen för gamla, alltför generösa byggrätter. Lösningen blev det nya detaljplaneinstitutet som gjorde det enklare för kommunen att modernisera och uppdatera gamla stadsplaner. På så sätt ville lagstiftaren få bort frimärksplaneringen.

Nu kan vi till vår skräck och häpnad se att detta gamla spöke åter har väckts till liv i Bromma kyrka. Nu är dock inte syftet att förhindra oönskad överexploatering, utan tvärtom att möjliggöra sådan! Men problemet är detsamma. Frimärksplanering är per definition kortsiktig medan det offentliga planeringsväsendet som sådant måste syfta till långsiktighet. Frimärksplaneringen möjliggör "de små stegens tyranni" och tillåter en smygande omgestaltning som inte skulle ha några möjligheter att vinna gehör, varken hos fastighetsägare eller politiskt om den lanserades i ett sammanhang - dvs. i enlighet med detaljplaneinstitutets anda.

Med dessa påminnelser om en inte alltför avlägsen tid vill mana till besinning. Det nu aktuella planförslaget skadar fastighetsägarnas förtroende för staden. Det är sakligt sett olämpligt.

120, Boende

När fyra villor revs 2018 (Dnr 2018-04943) för att ersättas med fyra parhus och tre Attefallshus i Bromma Kyrka, gjorde undertecknade en undersökning av människors åsikter om detta i närområdet. Bifogar namnlista där 283 personer skrev beredvilligt under följande punkter:

Att krav på variation och förbud mot flera identiska hus införs.

- Att hänsyn tas till områdets karaktär av grön trädgårdsstad.
- Att hänsyn tas till omgivande grannars lokalmiljö och önskemål.
- Att godkänd höjd och husstorlek vid nu pågående byggnation på Attundavägen inte blir tillåten fortsättningsvis, utan att kommande nybyggnation dimensioneras och anpassas till tidigare husstorlekar i området, d v s lägre hus och hus täckande mindre del av tomtens yta.
- Att äldre gedigna hus i gott skick inte tillåts rivas.
- Att detaljplan upprättas gällande förtätning med hänsyn taget till faktorerna ovan.

Nya förtätningsprojekt och detaljplaner upprättas nu i tätt samarbete mellan kontorets tjänstemän, exploatörer och arkitektbyråer. Vems intressen blir styrande i sådana planeringssituationer?

Boende vill påminna om att Stadsbyggnadsnämnden uttalat att ”den omstörtande utvecklingen för många av våra villastäder vill vi förhindra. Stadsutvecklingen behöver ske i samklang med områdets bebyggelse. Detta är en överordnad princip, som måste prägla Stockholms utveckling i sin helhet” (från nämndens protokoll den 8 november 2018) Boende anser att de berörda i området ska få delta på samma sätt som exploatörerna redan före samrådstiden.

121, Boende

Boende vill å det bestämdaste protestera mot förslaget om ny detaljplan vid kvarteret Lillskogsgränd-Attundavägen-Bromma Kyrkväg. Att öka antalet hushåll så drastisk går inte om där inte först tas hänsyn till och byggs ut avseende övrig infrastruktur och service som vägar-, parkering-, kollektivtrafik-, barnomsorg-, skolor- och övrig samhällsservice. En konsekvensanalys som täcker vart och ett av dessa områden är ju ett självklart krav innan eventuella beslut tas. Tillika kommer dessa aktuella byggnadsplaner att ändra områdets historiska karaktär, varför det också är av största vikt att ansvarig kan presentera en långsiktig plan för vårt och även andra liknande områdens framtid och funktionalitet.

114, 123, Boende

Det är ett flertal byggen på gång som går starkt emot önskan från oss medborgare i Bromma. Att, som i detta speciella fall, smyga in en förtätning trots att det inte finns med i detaljplanen och att man sagt nej till detta tidigare väcker stor oro och ilska hos mig. Nu vill man gå runt det nej som en gång tagits i denna fråga och kalla det ett pilotprojekt och en frimärksanpassning. Frimärksanpassning!! hur tänkte man här egentligen? Bara ordet frimärksanpassning säger en hel del, det trängs in något som det egentligen inte finns plats för. Planhandläggaren säger att förslaget om att bygga bostäderna kom in för några år sedan. – När den här planen, som rör en fastighetsindelningförfrågan, kom in till staden för några år sedan valde stadsbyggnadsnämnden att säga nej, och menade istället att det var bättre att testa det i en ny detaljplan. Ändring av gamla detaljplaner är något som staden får in titt som tätt i alla delar av Stockholm, även inom Bromma kyrka, säger planhandläggaren."

Boende önskar inte heller "levande stadsgator " eller " ett värdeskapande komplettering eftersom det bara finns villor här " eller små s.k. parkliknande områden på ca 2 meters bredd som ska ersätta våra nuvarande skogar och ängar. Där vi går, springer åker skidor, umgås och njuter av att vara ute i en fri natur och det lugn som naturen ger. Att ersätta detta med parkområden är ett stort hån mot oss medborgare. "Tanken är också att ett nytt allmänt parkstråk bildas mellan Bromma kyrkväg och Riksbyskogen på östra sidan"

Att som i förslaget för kvarteret Lillskogen - Attundavägen, med området som sträcker sig mellan Lillskogsgränd och Bromma kyrkväg säger så vill man riva tre villor och bygga 16 bostäder i form av radhus på två våningar OCH ett mindre flerbostadshus med nio lägenheter.

"Planen är att 16 bostäder i form av radhus på två våningar byggs. Men även ett mindre flerbostadshus med nio lägenheter. Stadsbyggnadskontoret menar att den nya bebyggelsen kan bidra till "en värdeskapande komplettering" i området, eftersom det mest finns villor här. Samtidigt ska villakarakteren bevaras, vilket innebär att husen inte ska bli högre än trädtopparna vid Riksbyskogen.

Vi som bor i småhus och som fått försaka väldigt mycket för att ha råd att bo så här, vill inte sitta och titta upp på ett flerfamiljshus som sträcker sig flera meter upp, vars lägenhetsinnehavare tittar ner på oss. Det tar bort tryggheten och känslan av att vara ifred när man är hemma i sin egen bostad. Den som tar sådana här idiotiska beslut

kanske gillar att titta in till grannen och denna "närkontakt", de är inte och röra på sig i skog och natur och vill inte heller bo i ett lugnt och grönt område. De kanske tycker att vi ska ta bilen till ett naturreservat och vara ute i skogen där. vilket inte alla kan eller ens vill.

Vi vill inte ha en park som har 2 meter bredd och några väl valda planterade träd och en lite parkbänk. Om jag som är 1.70 lång lägger mig i detta "parkområde " för att tex ligga och lösa en bok i solen, så har jag nästan tagit upp hela bredden på 2 meter. Det blir inte mycket plats för andra att "njuta" av denna "park".

Vi har valt att flytta hit för att kunna njuta av det gröna, lugnet och det fria och öppna utrymmet, att inte behöva titta in i andra fönster, Att slippa asfalt, trängsel, stadsliknande miljöer och annat svammel som ni hänvisar till. Hade jag velat bo en stadsliknande miljö med "levande stadsgator" och andra fina modeord som ni svänger er med, så hade jag flyttat till ett sådant omrider. Men det vill jag inte, därför valde jag för 17 år sedan att lämna ett sådant område och flytta till Bromma. Jag vill nu inte bli påtvingad något som jag valt bort, dvs. stadsgator, asfalt, trängsel mm.

Boende känner också stor oro att de personer som borde vara sakkunniga och som tar dessa beslut, att de har blivit förblindade av fina ord, underlag, prospekt från byggare, leverantörer mm. Som inte alltid är så väl utredda. De innehåller den info och de meningar och ord som gör att beslutsfattarna blir nöjda. Men vet exakt hur man ska formulera sig för att få som man vill. Jag har tyvärr själv erfarenhet av att sitta med i upphandlingar på myndighetsnivå där de från sakområdena sitter i dessa dialoger med leverantörer och de har inte alltid kompetens för helheten utan "köper" och tror på allt som en leverantör säger. Ofta stämmer det tyvärr inte med det som levantinerna informerar om, de förskönar allt för ofta.

Om det inte är så att de inte känner att de blivit lite bortkollrade av fina ord och undermåliga underlag, så blir min oro än större, Det tyder då på okompetens i sådana här frågor hos de som tar beslut.

124, Boende

Boende har i skrivande stund bott i området i snart 2 år och vill framför allt i detta mail förmedla vår oro kring "infrastrukturen" på detta lilla område. Redan idag så är det trängsel med bilar och transporter som vi alla vet kommer öka ännu mer framöver, bla. budbilar/leveranser men även övrig trafik. Många dagar på året är

det svårt att ta sig fram och redan idag brist på parkeringsplatser för de befintliga hushållen (vilket i sin tur minskar framkomligheten). Om detta experiment genomförs så ser vi detta som en omöjlighet att få plats: 24 hushåll - snitt 3 personer hushåll = 72 personer, 1,5 bil per hushåll ca: 35 bilar till. Detta utöver det faktum att personerna i respektive hushåll ska få plats att leva och bo och uppleva området. Vi upplever även ”skalan/beräknade utrymmet” på ritningar som ej verkliga, Vi ber er vänligen ta en titt på hur det ser ut i verkligheten. Vi är även oroliga för miljön för djur, växtlighet och människor som bor här. Vi förstår att det behöver byggas fler bostäder i stockholm, och att man behöver använda/optimera de ytor som finns. Gör man därför ett liknande projekt som i de husen vi bor nu, alltså ett parhus på respektive tomt så skapar man fler bostäder och samtidigt bibehåller en fungerande miljö för framför allt barn, djur och växtlighet.

125, Boende

Förstör inte Bromma för att någon bara ska tjäna pengar på det oåterkalleliga genom att kringgå regler. Förstöra Bromma kan ni möjligen göra om ni hade en politisk agenda tex kommunfinansierade bostäder till flyktingfamiljer och hyresbostäder till bostadskön. För att ge några barn en bättre chans i livet. Men detta - nej! Vi med pengar ska inte bidra till förfulning och kringgå regler för att tjäna ännu mer pengar - vi kan klara oss ändå. Eller är detta måhända en fastighetsutvecklare som den kille på Norra Ängby torg som uppenbarligen tjänat pengar på lösa boliner och som nu sitter i fängelse? Medan bygget står still sedan 2 år? Dessa bostäder borde i så fall bli 50 flyktingar med barn och 50 hyresbostäder!

126, 127, Boende

Boende som bor på Attundavägen tillskriver er på Stadsbyggnadskontoret, då vi är allvarligt bekymrade över den utveckling som sker med förtätning av området och i synnerhet det planerande 2018-04943 som rör fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46.

Tre villor föreslås rivas och ersättas med 16 radhus och ett flerfamiljshus med tre våningar och 9 lägenheter. Detta resulterar i 25 hushåll totalt. Stora parkeringsplatser etableras, och fruktträd, blommor och grönska försvinner. Värdefulla träd inom planområdet måste sparas så långt det går, vilket främjar den biologiska mångfalden i området. Vi är inte emot att området utvecklas, men det måste ske på ett varsamt sätt. Ni politiker har ett ansvar för HUR villaområdet utvecklas. Exploatörer kommer in och köper upp

villatomter för att förtäta med byggnader som förvanskar områdets karaktär och bryter från de normer om byggnation som finns på platsen. Enformiga lådor bryter mot den brokiga och vildvuxna natur som hör villaområden till. Långa radhuslängor och flerbostadshus hör inte hemma i en villastad. Det är för många och alldeles för stora byggnader i förhållande till kringliggande hus, och de ger ett mycket dominerande intryck. Det är inte småskalig bebyggelse.

Denna rivningsvåg som nu drar fram genom att byggföretag ansöker om att få bygga parhus, radhus och flerbostadshus lite här och där inom villaområdet får mycket stora konsekvenser både för Bromma kyrka och många andra villaområden.

Vi ber att Stadsbyggnadsnämnden avslår detaljplanen och fattar ett beslut för de tre tomterna som innebär att kvarteret behåller karaktären av blandad bebyggelse och bibehåller Bromma Kyrka-områdets unika villastadskaraktär. Det är oerhört angeläget att ni politiker tar ett helhetsgrepp och inte tillåter nuvarande rivning och omformning av villastaden. Speciellt mot bakgrund av att förtätningen idag i stor utsträckning styrs av byggföretag vars affärsidé är att riva funktionsdugliga villor. Byggföretagens exploateringsfokus ligger på att maximera antalet hushåll i varje projekt för att skapa så god lönsamhet som möjligt. Vi vädjar till er politiker att vidta de åtgärder som krävs. Det är ni, som folkvalda, och vi, som känner vårt område bäst, som ska få vara med och påverka områdets framtid. Det kan inte få vara 5 vinstdrivande byggföretag som när de byggt klart lämnar området för att exploatera andra villaområden. Det gäller därför att fatta rätt beslut nu. Om Stadsbyggnadsnämnden tillstyrker detta förslag, som innebär att 3 hushåll ersätts med 25, så frångår man helt principerna att förtäta med varsamhet och att anpassa ny bebyggelse till den omgivande miljön. Hjälp oss bevara den kulturhistoriska, gröna och trivsamma villastaden Bromma Kyrka!

128, Boende

Boende vill skicka in ogillande av ändring i detaljplanen. Boende tycker att stadsbilden och området försämras. Bromma kyrka är främst ett villaområde och att bygga flerfamiljshus förändrar det helt. För de omkringliggande villorna är det en total förändring och du har sannolikt köpt huset för att du just tycker om hur huset är beläget i förhållande till andra samt hur bebyggelsen ser ut. Förtätningen och förändringen som sker just nu omkring Bromma måste avta för att bevara stadsbilden och grönområden.

129, Boende

Lillskogen 45 m fl gränsar till ett område som nyligen genomgått en förtätning från fyra bostäder med fyra familjer. Området har ersatts med 4 parhus och 4 Attefallshus för tillsammans 12 familjer. I den redan genomförda byggnationen iordningställdes 15 parkeringsplatser. I planen föreslås 25 bostäder med 21 parkeringsplatser. Det är färre parkeringsplatser per familj än vad som ansågs behövt vid den tidigare förtätningen. Om antalet parkeringsplatser är otillräckligt kommer bilarna parkeras på närliggande gator. Flera av dessa är för smala eller är belagda med parkeringsförbud. Redan nu, efter den nyligen genomförda förtätningen, är parkeringssituationen otillräcklig. Boende anser att detaljplanen inte har tillgodosett vare sig trafiksituationen eller parkeringsbehovet. Planen måste därför omarbetas. Trafiksituationen måste belysas. Hur ser flödet av olika trafikanter ut? Barn i olika åldrar? Lillskogsgränd saknar trottoarer på bägge sidor och är så smal att bilar i nuvarande trafik inte kan mötas. Gränden saknar vändplan, vilket gör att t ex sopbilen måste backa upp till slutet av gränden. Den är därför direkt olämplig att belasta med ökad trafik, vare sig gång-, cykel- eller biltrafik, speciellt ur säkerhetssynpunkt. Attundavägen används idag som parkeringsplats för pendlare som byter till buss 117 eller går till Åkeshovs T-banestation för vidare transport. Hur ser flödet ut för sophämtning? För snöröjning? Snöplogning av snön från Lillskogsgränd plogas nu ned till och läggs på Attundavägens NÖ-sida. Vi saknar viktiga delar i förslaget till ny detaljplan och avråder, framför allt av säkerhetsskäl, från att den genomförs.

130, Boende

Boende skulle vilja framföra att vi yrkar att nämnden avslår planärendet då det skulle förstöra karaktären på området och vill hänvisa till ytterligare argument i brevet ni fått från Bromma kyrka Eneby villaförening.

131, Boende

Boende anser att detta förslag är ett alltför stort avsteg från gällande detaljplan och behöver omarbetas för att passa in bättre. I övrigt instämmer jag med de synpunkter som Bromma kyrka Eneby villaförening lämnat.

132, Boende

Boende vill invända mot de planerade förändringarna i planbestämmelserna i Bromma kyrka. Boende vill att vi ska värna den ursprungliga bebyggelsen i de villaområden som finns i

Stockholms stad, däribland Bromma kyrka. De har ett historiskt arv och en miljö som vi måste vara rädda om. Det aktuella området har redan förändrats i karaktär med de bebyggelser av parhus som precis genomförts. Att ytterligare fortsätta i samma anda kommer förstöra villakvarterets ursprungliga utseende än mer. Området borde istället skyddas mot framtida planer på ytterligare förtätning. Även natur och djurliv påverkas negativt när träd tas ner och trädgårdstomter försvinner.

133, Boende

Boende tycker det kommer förändra hela detaljplanens för Bromma kyrka, att förstöra med lägenheter känns helt fel, vi som bor här vill ha villaområde och det har vi alla jobbat stenhårt för att få råd med, inte att något byggföretag ska köra över alla invånare som bor här, det räcker nu, ta ert ansvar som politiker visa att ni jobbar för folket för en gångs skull, ni skulle inte vilja ha det här där ni bor heller. bygg om när Bromma flygplats läggs ner, eller mellan Bromma och spånga vid kraftledningen istället.

134, Boende

Hänvisar till Bromma kyrka villaförenings kommentarer.

135, 163, Boende

Det är med bestörtning boende läser om den nya planen gällande kvarteret Lillskogen 4,45,46. En mycket hård exploatering på ett litet område. En stor mängd människor kommer flytta in, tidigare tre hushåll skall bli tjugofem. Detta leder till ökad belastning av vägnätet och parkering längs gatorna. Är det någon som planerar för infrastrukturen? Hur tänker ni gällande möjlighet till dagis och skola? Skall något nytt byggas, och i så fall var? Tänk efter före innan ni faller till föga för byggherrarnas intresse att förvanska istället för att förvalta området. Flerfamiljshus byggs på många platser bla Spångavägen och runt Brommaplan planeras flera tusen nya bostäder i form av flerfamiljshus. Troligen kommer Bromma flyg läggs ner framöver och då blir det även där flera tusen nya bostäder. I dagsläget byggs endast ett fåtal villor trots en mycket stor efterfrågan. Varför då förtäta och förstöra ett villaområde på ett sätt som inte tar hänsyn till befintlig karaktär? Det fina med Bromma Kyrka är att det långsamt och varsamt har förtätats genom åren och att det finns luft och grönska mellan husen. Utflyttningen från Stockholm börjar nu bli större än inflyttningen. Fundera över orsaken! Vi ställer oss bakom skrivelsen från Bromma Kyrka Eneby Villaföreningen

137, Boende

Boende har med bestörtning iakttagit den negativa förändring som redan tidigare drabbat delar av samma kvarter genom den förtätning som för några år sedan gjordes av fastigheterna Lillskogen 36, 37 och 47. Då revs tre enfamiljshus med vackert anlagda trädgårdar och ersattes av tre parhus plus lika många Attefallshus, träden togs ner och trädgårdarna ersattes av grusade parkeringsplatser och gräsytor.

Detta innebär att man i ett slag ökade antalet bostäder från tre till nio (eller tolv om räknar in fastigheten Prebendet 17, belägen på andra sidan Attundavägen, där samma förtätning gjorts).

Utformningen gjordes dessutom på ett okänsligt sätt vilket också framgår av det antikvariska utlåtandet från det rubricerade ärendet; ”En del av helheten (har) redan gått förlorad då man i ett tidigare skede rivit och ersatt enfamiljshusen invid gatan med nya parhus som gestaltningsmässigt inte harmoniserar med ursprunglig arkitektur.” I detta redan förtätade och förfulade kvarter vill man nu, enligt planbeskrivningen för ärendet, genomföra ytterligare koncentration av bostäder. Denna gång genom att riva de tre återstående enfamiljshusen, Lillskogen 5, 45 och 46, och ersätta dem med 16 parhus samt ett flerfamiljshus med 9 bostäder. Detta skulle innebära att boendetätheten som ursprungligen låg på 6 st hushåll i kvarteret nu hamnar på $9 + 16 + 9 = 34$ st hushåll. Och slutar det inte där –även de nybildade fastigheterna har möjligheten att sätta upp Attefallshus, vilket skulle innebära att de 25 bostäder som anges i planen kan bli betydligt fler! Nackdelarna med denna utveckling är uppenbara.

- Områdets byggnadshistoriska och miljöskapande värde förstörs när trädgårdar försvinner och befintliga, fungerade hus med uppemot 100 år på nacken rivs och ersätts med byggnader som i höjd och form inte passar in i miljön.
- Förtätningen innebär också en ökad belastning av infrastrukturen, framför allt gatunätet, där det är ytterst oklart hur Lillskogsgränd (avbildad t.h.), som idag inte ens tillåter en bil och cykel att mötas, ska kunna härbärgera infartstrafiken till de nya fastigheterna samtidigt som de boende på Lillskogsgränd 3–9 längst upp i backen ska kunna ta sig ut med sina fordon.
- Av samma skäl ställer vi oss frågande till hur större fordon som utryckningsfordon, sopbilar, leveransbilar m.fl. ska kunna ta in i området och kunna fullgöra sitt ärende.

- Tillkommer det buller, avgaser och olycks-risker som det alltid innebär att permanent leda in ytterligare ett 20-tal privatbilar plus nyttotrafik i ett villaområde.

Det mest oroande är dock effekterna för områdets långsiktiga förändring. Ett villaområde måste givetvis utvecklas, vilket idag sker med enstaka förtätningar där en tomt delas i två. Men frågan är om inte en sådan brutal förtätning som här planeras snarare är en signal på avveckling av Bromma kyrka som villaområde, där man genom att stegvis anta "frimärksplaner" kan lägga samman närliggande tomter och på så sätt skapa en omgivning som de boende inte önskar, och att dessa därför säljer och flyr område. (Vilket var det som skedde vid den tidigare förtätning av samma kvarter). Denna flyktmekanism späds också på genom att dessa storskaliga förtätningar av villakvarter är en mycket lukrativ affär för byggherrar som, genom att skapa och sälja de nya bostäderna till nybildade bostadsrättsföreningar, kan erbjuda priser långt över det marknadsvärde som "vanligt folk" kan låna upp. Av ovan angiva skäl hemställer vi därför om att nämnden beslutar:

1. Att i första hand inte bevilja rivning av de befintliga husen på Lillskogen 5, 45 och 46. Detta eftersom husen på Lillskogen 45 och 46 utgör en harmonisk enhet med syskonbyggnaderna på vägens andra sida - Lillskogen 44 och 43 (se bild th). Lillskogen 44 och 45 är byggda efter ritningar från Vetlandahus. Även Lillskogen 46 och 43 är lika till gestaltning och uppställning. Detta beskrivs i det antikvariska utlåtandet så här: "Husen har ett visst kulturhistoriskt värde (gul-klassat). Detta innebär att husen i kvarteret främst har byggnadshistoriskt- och miljöskapande värde. Husen är tidstypiska till sin karaktär, men har förändrats genom ombyggnader. Vidare är husen väl inbäddade i grönska på stora tomter med äppelträd, syren, vinbärsbuskar samt tilltagna gräsmattor." Effekt: Ingen, eller ringa, förtätning av de berörda tomterna.

2. Att i andra hand inte bevilja ändrade tomtgränser för de berörda tomterna, dvs avslå den nu föreslagna detaljplanen. I de fall begäran om styckning, rivning eller uppförande av nya hus på tomterna inkommer ska det ställas långtgående krav på följsamhet mot områdets karaktär, att stereotyp utformning ("serieproduktion") undviks, samt att hårdgjorda markytorna kraftig begränsas.

Effekt: Ger en mer begränsad förtätning av området än i den föreslagna planen, där husen på Lillskogen 5 och 45 på sikt kan

komma att ersättas av vardera två parhus + två Attefallshus, och Lillskogen 46 ersätts av ett parhus + ett Attefallshus. Kvarteret skulle i sådana fall få en utökning med ytterligare 12 st bostäder. Vilket är mycket, men fortfarande långt ifrån planens 25 bostäder!

3. Dessutom vill vi att Stadsbyggnadsnämnden antar riktlinjer som bevarar stadsdelen Bromma kyrkas karaktär från framtida, okänsliga förtätningar och kommersiell rovdrift.

Denna avsikt har nämnden tidigare uttryckt i samband med att man den 8 november 2018 avslog förtätningen av de två tomterna Lillskogen 45 och 46 för att bygga parhus och Attefallshus:

”Den grundläggande principen för bebyggelse i våra villastäder ska vara den enskildes makt att besluta över tomt och hem. Samtidigt ser vi allt fler byggen där exploatörer kommer in och köper upp villatomter för att förtäta med byggnader som förvanskar områdets karaktär och bryter från de normer om byggnation som finns på platsen. Enformiga lådor bryter mot den brokiga och vildvuxna natur som hör villaområdena till. Den omstörtande utvecklingen för många av våra villastäder vill vi förhindra. Stadsutvecklingen behöver ske i samklang med områdets bebyggelse. Detta är en överordnad princip, som måste prägla Stockholms utveckling i sin helhet.”. Vi förutsätter att denna intension inte har förändrats och att den omsätts i handling!

140, Boende

Boende är allvarligt bekymrade över den utveckling som sker med förtätning av vårt bostadsområde och i synnerhet i planärende 2018-04943 som rör fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46. Dessa planerade förändringar av det aktuella kulturhistoriska området samt risk för ytterligare exploatering och förstörelse av andra villaområden som inte går att stoppa, ser vi som ytterst negativt för den enskilde såväl som ett hållbart och tryggt samhälle för alla. Vi yrkar att nämnden avslår planärendet och dessutom fattar ett antal beslut för att styra upp den framtida förtätningen av de villaområden samt de fåtal gröna obebyggda ytor som finns kvar i Bromma Kyrka specifikt men även i vår närmiljö i Bromma och Västerort (Norra Ängby, Blackeberg, Råcksta och Vällingby bland annat). Jag och min familj anser att ett genomförande av detta förslag till detaljplan inne i Bromma kyrkas villaområde skulle innebära en stor förändring av områdets karaktär och trygghet.

De hus som är redan är byggda på Attundavägen, där det förut stod villor från olika decennier har blivit till tätbebyggda tomter. Detta har redan förändrat miljön för grannhusen och för området. I stället

för villatomter med fruktträd och plats för fåglar, blommor och bin, rådjur och rävar, finns hårda ytor, kanter, markgrus och flertalet parkeringsplatser. Vi upplever med detta en form av avsaknad av respekt för att bevara ett område, en hembygd, där vi som medborgare har valt att bo, där vi har satsat vår största investering för att bo i en grön miljö, i ett tryggt och hållbart boende.

I planärende 2018-04943 som rör fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 hotar de planerade förändringar av det aktuella kulturhistoriska området samt risken för ytterligare exploatering och förstörelse av andra villaområden människors boende, närmiljö, levnadsvanor, kontroll och inflytande. Däremot kan en förändring av planen bekräfta att det fortfarande finns hopp om delaktighet i vårt demokratiska samhälle samt respekt för den enskildes liv och egenansvar.

Risker om exploatering samt avvikelser av detaljplaner sker:

- Förlust av trygga hem, där man lagt sin största investering.
- Risk att förlora alla de värden som man litat på och trott var hållbara för ett hem och en plats.
- Husen i nuvarande bebyggelse är placerade med respekt för varje boendes liv, när bebyggelse skjuter i höjden förändrar det grunden för alla. Förutom att det blir avvikande och ej attraktivt blir det ett hot för enskildas integritet och trygghet i sina hem med störningar, insyn, marken förändras och biologisk mångfald hotad.
- Vi ser med smärta på de grannar som bor bredvid de tomter och miljöer som vi trodde var vår hembygd, där miljöer vi trodde var stabila tas bort. Vi ser på Rundkyrkoallé hur miljön är förstörd, vattenläckage av vårt gemensamma grundvatten står och läcker ut på gatan, en stor bygg- grop som nästan går till kanten av omkringliggande grannarnas tomter. Vi ser med förtvivlan på hur flera människors hem förstörs och marken man trodde var fast helt enkelt grävs upp på ett djup som passar områden där man bryter upp helt ny mark. Gamla hus, står inte säkert längre.
- Ivern att exploatera och förstöra en hembygd verkar ha glömt respekten för den enskilde som varsamt tar hand om tomtmark, hus och närmiljö.
- Enligt Regeringens Handlingsplan Agenda 2030 (2018-2020) så är målet att städer ska bli hållbara. ”En hållbar stadsutveckling utgår från en helhetssyn på hur städer ska omfatta både miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensioner. Det handlar om att åstadkomma goda livsmiljöer, dvs. väl fungerande och robusta städer som utformas för alla. Den fysiska miljöns utformning kan bidra till att minska segregationen, öka den sociala sammanhållningen och ge förutsättningar för att nå nationella

klimat- och miljömål.” Segregationsmålet är viktigt men genom att förstöra kulturvärden, och respekt för människors boende, vad ska då integreras till vad?

- Globala målet nr Mål 16 – fredliga och inkluderande samhällen. Vi som bor i våra hem, vill leva tryggt, och bli respekterade. Vi kan inte konkurrera med byggföretag som exploaterar och förstör områdets karaktär. Riskerna för ohälsa och kriser för enskilda individer är hög.

Förväntan om ansvarstagande för boende, närmiljö och livsmiljö
I text från Styrelseordförande i Bromma Kyrka Eneby Villaförening gällande samma ärende som detta mejl, nämns ett citat från Stadsbyggnadsnämnden som jag och min familj, som boende i Bromma Kyrka hoppas ska vara ledande för närmiljöns fortsatta planering: ”Den grundläggande principen för bebyggelse i våra villastäder ska vara den enskildes makt att besluta över tomt och hem. Samtidigt ser vi allt fler byggen där exploatörer kommer in och köper upp villatomter för att förtäta med byggnader som förvanskar områdets karaktär och bryter från de normer om byggnation som finns på platsen. Enformiga lådor bryter mot den brokiga och vildvuxna natur som hör villaområden till. Den omstörtande utvecklingen för många av våra villastäder vill vi förhindra. Stadsutvecklingen behöver ske i samklang med områdets bebyggelse. Detta är en överordnad princip, som måste prägla Stockholms utveckling i sin helhet.”

Hållbarhet och likhet inför lagen samt respekt för en hållbar stad och samhälle (globala målet nr 11). Vi bor nära ett naturreservat som är tillgängligt för alla, på helt jämlika villkor, utan hänseende till socioekonomiska faktorer. En oas för den som bor här eller besöker området. Vi som valt att flytta hit, har gjort det efter lång strävan att kunna köpa ett boende i den karaktär av villabebyggelse som gör området unikt. Vi strävar och arbetar att sköta vårt hem och vår tomt, och de rättsstatliga principer som leder oss, hjälper oss när en granne vill bygga, att följa en ordning som gäller för oss alla, till och med för att sätta upp ett litet lägre staket. Vi hoppas att Stadsbyggnadskontoret och Stadsbyggnadsnämnden inte gör misstaget att svika medborgarna, att man strävar att kämpa för hållbara städer och samhällen.

Det är jämlikt att hålla oss till rådande planer och överenskommelser, så att kultur, historiska miljöer och villaområden som gör att det finns gröna oaser fortfarande kan ge oss en mångfald i naturen och som möjliggör att enskilda individer på jämlika villkor kan köpa sig ett boende och veta att den största

investering de gjort ej kan bli en katastrof, utan ett boende med respekten för den enskilde och dennes miljö och hälsa.

Avslutningsvis, om boende, miljö och befolkningens hälsa.

En god hälsa främjar tillväxt och hållbar utveckling samt är även förutsättningar för en hållbar stad och framtid. Här nedan följer tre av de åtta viktiga områden ur Regeringens handlingsplan Agenda 2030 (2018-2020, sid 43- 45) gällande en god och jämlik hälsa (Globala målet nr 3)

- boende och närmiljö,
- levnadsvanor,
- kontroll, inflytande och delaktighet

Boende hoppas att ni verkar för en hållbar stad som utgår från en helhetssyn som omfattar miljömässiga, sociala och ekonomiska dimensioner, att ni beslutar om goda livsmiljöer, dvs. väl fungerande och robusta städer som utformas för alla, att det ska vara värt att ta ansvar, jämlikt och enligt rättsstatens principer, för en gemensam hållbar miljö där alla är välkomna att köpa ett hus, på lika villkor med gemensamt ansvar att bibehålla den rådande detaljplanen som fungerar och respekterar människors boende och närmiljö.

143, Boende

Boende har bott i området sen 1971. Min svärfar och hans far byggde villor i detta område. Det har varit stora tomter med fantastiska trädgårdar. Dessa är nu på väg att försvinna i alltför rask takt. Nu har vi redan för mycket trafik mellan Bällstavägen på Dr Abrahams väg Bromma kyrkväg mot Spångavägen som passerar äldreboendet Brommagården. Boende har hjälpt många gamlingar över gatan till Brommagården på övergångsstället utanför min utfart Bromma Kyrkväg 446, som inte vågat gå över gatan, med denna förtätning får vi ännu mer trafik. Dessutom har vi många barn i området, detta märks på väg till och från skolan morgon och kväll. De två busshållplatserna på nedre delen av Bromma Kyrkväg mot Spångavägen rör också till det i rusningen. Det är redan nu väldigt mycket folk som rör sig på trottoarerna cyklist och gångtrafikanter. Det är lite problematiskt att köra ut från min utfart i rusningen. Man har dessutom placerat ett övergångsställe direkt på denna. Så kan man väl inte göra Övrigt vill jag tillägga att den fina lilla skog som finns ovanför de berörda tomterna kommer inte att kunna nyttjas av varken fåglar eller människor, även den kommer att byggas bort.

144, Boende

Boende bor på Gliavägen 53 i Bromma Kyrka och önskar med detta mail protestera mot planerad nybyggnation i vårt område.

Inför krav på variation och förbud mot flera identiska hus.

- Ta hänsyn till områdets karaktär av grön trädgårdsstad. När villor rivs och nya hus byggs försvinner alla träd och grönska. Detta har redan hänt i kvarteret Lillskogen.
- Om trevåningshus tillåts att byggas kommer många träd i skogen att avverkas. Tillåt inte detta.
- Ta hänsyn till omgivande grannars lokalmiljö och önskemål.
- Tillåt inte rivning av äldre gedigna villor i gott skick.
- Eventuell kommande nybyggnation måste dimensioneras och anpassas till tidigare husstorlekar i området, d v s lägre hus och hus täckande mindre del av tomtens yta.
- Tillåt inte fortsättningsvis höjd och husstorlekar som existerar på de nybyggda parhusen på Attundavägen 2- 4 Bromma. Vi vill inte ha fler lådor av denna typ i vårt område.
- Enligt nuvarande detaljplan får endast 1 huvudbyggnad med högst två bostadslägenheter inrymmas. Byggnads bottenyta får inte överstiga 120 kvm. Detta ska gälla fortsättningsvis.

146, Boende

Varför är det nya förslaget till byggnation i Bromma inte genomförbart?

1. Antalet parkeringsplatser kommer inte att räcka. Eftersom det med stor sannolikhet blir barnfamiljer som flyttar in i radhusen kommer de att ha 1 – 2 bilar per hushåll. De flesta i trevåningshuset kommer troligtvis också att ha bilar. Då räcker inte 21 parkeringsplatser till 25 boenden. Dessutom finns inga garage. I Bromma har varje villa en eller två parkeringsplatser på tomten och garage i huset. Vid radhusen finns ingen plats för att parkera en bil.
2. Någon gästparkering finns över huvudtaget inte.
3. Det finns bara ett ställe att slänga sopor på. Det blir lång väg att gå för många av de boende. I Bromma finns sopkärl vid varje villas tomtgräns.
4. Genomfartsvägarna, den planerade tvärvägen och Lillskogsgränd är för smala, endast 3 meter. Sopbilar och snöröjningsbilar är 2,25 meter breda. De har redan nu svårt att ta sig fram, speciellt vintertid med snövallar.

5. På Stadsbyggnadskontorets ritning finns pilar utritade, som visar att trafiken ska gå i båda riktningarna. Hur är det möjligt att två bilar ska kunna mötas på en 3 meter bred gata?

6. Med så många boende finns definitivt stor risk för olyckor. Några trottoarer finns inte. Många barn passerar förbi området till skolan Nya Elementar som är en F-9-skola med tillhörande grundsärskola och resursskola.

7. När Spångavägen försågs med en rondell vid infarten till Bromma Kyrkväg byggdes även murar och tunnlar för att grodor skulle kunna ta sig till skogen vintertid utan att bli påkörda och dödade. Det sägs ha kostat många miljoner kronor. Nu ska delar av skogen avverkas och fler människor kommer att vistas i skogen. Hur påverkas då miljön för grodor, paddor, kopparödlor, snokar, grävlingar, skogsmård, rådjur, rävar, harar, fåglar och ormvråkar?

148, Boende

Önskar göra er uppmärksamma på den förtätning och därmed ökad rörelse med vuxna - barn - katter - hundar som kan komma att störa grodorna i det skogsområde som ligger helt i gränsen till planerad nybyggnation. Området är ett skogsområde där grodor övervintrar, parning och förökningen för dessa grodor sker i närliggande Kyrksjölöten - Kyrksjön som är ett naturreservat sedan 1997. Skogsområdet och Kyrksjön delas av Spångavägen, en farlig övergång för grodorna, så farlig att staden lagt ner ngn eller ngr miljoner i form av tunnlar för grodorna att nyttja för att inte bli överkörda. Staden har ansett det värdefullt att skydda dessa grodor. Jag tar för givet att aktuell myndighet som skall skydda djurliv är informerade av staden och fått framföra synpunkter innan eventuell byggstart så att inte dessa myndigheter blir varse vad som pågår mitt under bygget. Miljöförvaltningen? Länsstyrelsen? Andra? Här ngr klipp från myndighetssidor mm

- Att säkerställa och utveckla områdets biologiska mångfald.
- Här finns regionens samtliga groddjursarter samlade: större och mindre vattensalamander, padda, åkergroda och vanlig groda.

149, Boende

Som närboende i området vill jag protestera till planerna på rivning av tre villor och ny bebyggelse som kommer att öka till 25 nya hushåll. Detta kommer att göra en negativ inverkan på miljön och även förfula områdets karaktär.

150, Boende

Enligt boende känns det fullständigt orimligt att förtäta med byggnader som det nu finns beskrivet. Att byta ut 3 st fastigheter mot 25 hushåll är inte rimligt. Att på detta sätt förstöra ett mycket fint villaområde med så stort antal hus kommer att ta bort den stämning av området som nu råder och kommer inte vara av godo. Att man som politiker kan godkänna och gå med på att ändra stadsplanen på detta sätt är mycket märkligt. Det kan i princip innebära att alla villor som nu är till salu och kommer att vara till salu framöver kommer att köpas upp av byggmästare som sedan river och bygger nytt. Det sker redan nu och kommer att bli värre. Husen som byggs kommer att bli större och större med fler antal lägenheter tills hela detta fina villaområde är borta. Med 25 hushåll till kommer det att även innebära en stor förändring på infrastrukturen, minst 25 bilar till med ökad genomfartstrafik. Minst 50 nya förskolebarn som kommer kräva plats på förskola och i förlängningen även skola som det redan i dag är brist på platser i. Tänk om och tänk rätt i detta ärende så vi INTE får ett prejudikat som innebär att fler villor tas över av byggmästare för rivning och villaområdet försvinner.

153, Boende

Att så väsentligt ändra planen är förkastligt och jag ska motivera varför. Norr ängby o Södra ängby har olika stilar men områdena som sådana hänger ihop. Ni skulle aldrig ge er på dessa områden med detta förslag! Bromma Kyrka har på samma sätt vuxit fram men med olika byggstilar under flera år vilket är unikt. Det är en brokigt stilen som har förändrats över tid. Det är det som är charmen o det unika med området och inte ett försvar för att man ska kunna skövla gamla villatomter. Jag hoppas på att tjänstemännen har andra obbyggda områden som kan lämpa sig bättre än detta föraktfulla förslaget.

154, Boende

Närboende i området vill härmed protestera mot att områdets karaktär skall förändras på ett sådant sätt som antyds. Det räcker med att man tillåtit de arkitektoniska missfoster till parhus som redan uppförts på tomterna intill på Attundavägen för att man kan förstå vart det hela kan sluta.

155, Boende

Boende delar de synpunkter som Bromma kyrka Eneby Villaförening lämnat in och som bifogas. Därutöver är det

miljömässigt helt obegripligt att funktionella hus ska rivas. En av de saker som i stor omfattning påverkar miljön är just byggnation.

160, Boende

Protesterar mot planerad nybyggnation.

- Inför krav på variation och förbud mot flera identiska hus.
- Ta hänsyn till områdets karaktär av grön trädgårdsstad. När villor rivs och nya hus byggs försvinner alla träd och grönska. Detta har redan hänt i kvarteret Lillskogen.
- Om trevåningshus tillåts att byggas kom mer många träd i skogen att avverkas. Tillåt inte detta.
- Ta hänsyn till omgivande grannars lokalmiljö och önskemål.
- Tillåt inte rivning av äldre gedigna villor i gott skick.
- Eventuell kommande nybyggnation måste dimensioneras och anpassas till tidigare husstorlekar i området, dvs lägre hus och hus täckande mindre del av tomtens yta.
- Tillåt inte fortsättningsvis höjd och husstorlekar som existerar på de nybyggda parhusen på Attundavägen 2- 4 Bromma. Vi vill inte ha fler lådor av denna typ i vårt område.
- Enligt nuvarande detaljplan får endast 1 huvudbyggnad med högst två bostadslägenheter inrymmas. Byggnads bottenyta får inte överstiga 120 kvm. Detta ska gälla fortsättningsvis.

165, Boende

Boende frågar; Hur i huvudtag har ni kunnat komma på ett så idiotiskt förslag och på att lägga så mycket tid på att förstöra ett anrikt villaområde för oss som redan bor här + natur och djur. Bromma Kyrka är ett gammalt område som ska bevaras på bästa sätt. Boende har valt att bo i ett idylliskt villaområde vill inte ha stora flerfamiljshus på tre våningar intryckta mellan villorna. Lillskogsgränd är en liten gata som dessutom inte klarar av med så många hus + att det blir flera bilar (minst 25 st) som avger både mer avgaser och ljud.

Det här bygget, om det mot förmodan går igenom kommer att bli en skamfläck i Bromma Kyrka, se bara på de hemskt fula parhusen som byggdes för några år sedan på Attundavägen. Jag är medveten om att det behövs fler bostäder men då ska det inte byggas i gamla villaområden. Ibland blir man mörkrädd hur ni politik er tänker eller rättare sagt inte tänker hela vägen ut. men ni verkar strunta i det för det rör väl inte er, ni bor ju inte här. Jag är verkligen emot detta och hoppas att ni ser er om efter annan mark att bygga på!!!

163, Boende

Det är med bestörtning vi läser om den nya planen gällande kvarteret Lillskogen 4,45,46. En mycket hård exploatering på ett litet område. En stor mängd människor kommer flytta in, tidigare tre hushåll skall bli tjugofem. Detta leder till ökad belastning av vägnätet och parkering längs gatorna. Är det någon som planerar för infrastrukturen? Hur tänker ni gällande möjlighet till dagis och skola? Skall något nytt byggas, och i så fall var? Tänk efter före innan ni faller till föga för byggherrarnas intresse att förvanska istället för att förvalta området.

Flerfamiljshus byggs på många platser bla Spångavägen och runt Brommaplan planeras flera tusen nya bostäder i form av flerfamiljshus. Troligen kommer Bromma flyg läggas ner framöver och då blir det även där flera tusen nya bostäder. I dagsläget byggs endast ett fåtal villor trots en mycket stor efterfrågan.

Varför då förtäta och förstöra ett villaområde på ett sätt som inte tar hänsyn till befintlig karaktär? Det fina med Bromma Kyrka är att det långsamt och varsamt har förtätats genom åren och att det finns luft och grönska mellan husen. Utflyttningen från Stockholm börjar nu bli större än inflyttningen. Fundera över orsaken!

Vi ställer oss bakom skrivelsen från Bromma Kyrka Eneby Villaföreningen.

169, Boende

Det är med stor bestörtning och bedrövelse jag tagit del förslaget i planärendet för att möjliggöra en kraftig förtätning inom fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46. På många sätt ändras stadsdelens karaktär av villaområde med blandad bebyggelse. Detta är en fortsättning på den redan tidigare godkända bebyggelsen på fastigheterna Lillskogen 36, 37 och 47 samt Prebendet 17, som redan detta var ett egentligen oförlåtligt ingrepp i området.

Stadsbyggnadskontoret har kanske inte kännedom om områdets historia? Marken tillhörde ursprungligen Bromma prästgård, som i Kungl. Maj:t i juni 1915 bjöd ut till försäljning. Ett antal driftiga personer tog då initiativet till bildandet av föreningen Bromma Trädgårdar i akt och mening att förvärva marken. I föreningens verksamhetsberättelse för 1918 och 1919 står: "Upprinnelsen till Föreningen härleder sig ur en önskan att bevara Bromma prästgårds uråldriga mark från att komma i jobbade händer." Dvs man ville förhindra oseriösa byggare att förvärva marken och där genomföra en kraftig exploatering, som skulle döda den gamla kulturbygden runt Stockholms äldsta i bruk varande byggnad, nämligen Bromma

kyrka. (Den ekonomiska föreningen Bromma Trädgårdar är via Bromma Kyrkas Villaägarförening föregångare till den nuvarande Bromma Kyrka Eneby Villaförening.)

Nu har vi hamnat i det läge som grundarna av föreningen Bromma Trädgårdar ville förhindra. Byggare vill börja hårdexploatera stadsdelen. Ingen tror väl att byggarna avser att sluta med den påbörjade förtätningen längs Attundavägen. När den nu aktuella byggetappen avslutats planerar man naturligtvis, med hänvisning till redan etablerad bebyggelse, köpa upp villor, riva dessa och fortsätta sin exploatering. Det är naturligtvis legitimt för byggföretag att försöka driva sådan verksamhet för att tjäna pengar. Dock måste hänsyn tas till kulturvärden också i en sådan värld. Därmed vill jag dock inte påstå att den aktuella byggfirman inte skulle vara seriös.

Det står vidare i den ovan nämnda verksamhetsberättelsen:

"Ansaret ökas i icke oväsentlig grad därigenom att Föreningen, såvitt bekant, är den första i sitt slag i vårt land, startad efter helt ideella grunder.

Det gäller därför nu att från första början taga stadigt sikte på det stora målet: att göra Bromma prästgård till ett idealsamhälle med många små, trevliga och egna hem, där arbetsglädje och lycka tagit fäste." Föreningen Bromma Trädgårdar styckade marken och sålde tomter till medlemmarna. Föreningen byggde vägar, ordnade med vatten, avlopp el och annat för att skapa ett välordnat samhälle allt enligt sin ideologi enligt ovan.

Tomterna i området var från början stora på 4000 a 5000 kvm. Under många år har området varsamt förtätats, och med några få undantag, enligt grundarnas ursprungliga idéer. Detta betyder att området har en blandad bebyggelse med hus från varje decennium under det senaste århundradet. Detta är, om än inte unikt, kanske anda ganska ovanligt i Stockholm. De redan byggda parhusen längs Attundavägen torde därför möjlig en kunna tolereras som exponenter för bebyggelse under 2020-talet. Att gå vidare med samma typ av förtätning vore dock förödande. Ett flerfamiljshus i området är helt främmande om man inte anser Brommagården vara ett flerfamiljshus.

Det är inte bara de redan byggda parhusen och den tänkta exploatering en med sina planerade fastigheter, som bryter mot villaområdets karaktär med privatägda friliggande villor. Stadsdelen Bromma Kyrka hade redan från begynnelsen friköpta tomter, vilket var ovanligt i Vasterort när området skapades. Redan med den

tidigare nämnda bebyggelsen längs Attundavägen fick området nu en insprängda bostadsrättsförening, främmande för området, om man undantar radhusen i kvarteret Ålderdomshemmet, byggda på av staden ägd mark. Detta bryter också mot den ursprungliga föreningens tankar.

Yrkande: Den föreslagna detaljplanen avslås med stöd av vad som ovan anförts. Vidare torde det inte ha varit syftet med Attefallshusen att man skulle riva befintliga och helt funktionella villor för att kunna pressa in dessa små byggnader för att maximalt hårdexploatera tomtmarken. Syftet var, som jag förstår det, att man skulle kunna utnyttja en del av sin tomt för att kunna låta t ex ungdomar få ett eget boende i det område där de hade sina rötter och som ett steg på vägen ut i vuxenlivet.

170, Boende

Boende stödjer det yrkande som Bromma kyrka Eneby villaförening skickat in till er, se bifogat. Förslaget för ny bebyggelse i vårt område är minst sagt oroande. Vi är inte emot förtätningar men de måste göras på ett varsamt sätt och i samklang med det befintliga området.

171, Boende

Boende delar den analys som Bromma Kyrka Eneby Villaägarförening gjort i sitt yttrande. Jag vill därför att nämnden avslår planärendet och agerar i enlighet med de yrkanden som framförts av Villaägarförening för att styra upp den framtida förtätningen av området så att det kulturhistoriska värdet och områdets unika karaktär bevaras.

172, Boende

Boende vill uttrycka mitt starkaste ogillande av ändringar i detaljplanen för att möjliggöra byggandet av trevåningshus på Attundavägen. Jag tror det kommer förändra området, Bromma kyrka, karaktär vilket är ett kulturarv och värt att bevara. Att man river fina gamla hus tycker jag är förkastligt och jag hoppas innerligt att ni inte godkänner detta.

173, 174, Boende

Boende anser att ett genomförande av detta förslag till ny detaljplan inne i Bromma kyrkas villaområde skulle innebära en stor förändring av områdets karaktär, och är allvarligt bekymrad över den utveckling som sker med förtätning av området. Boende

instämmer i det antikvariska utlåtandets bedömning: ”att exploateringstalet bör minskas och att flerbostadshuset sänks till två våningar eller ändras till parhus.” Stadsbyggnadsnämnden har i detta ärende också uttalat att ”det är viktigt att villaområdets karaktär bevaras och att projektet anpassar sig till den omgivande miljön”. Boende anser att Stadsbyggnadskontoret inte har tillämpat Plan- och bygglagens (PBL 2010:900) krav på hänsyn och god helhetsverkan i förslaget till detaljplan för de tre tomterna. En prövning mot hänsynskravet innebär en bedömning av hur åtgärden påverkar omgivningen och om åtgärden tillgodoser behovet av hänsyn. Vid prövning av bygglov inom detaljplan ska åtgärden placeras och utformas på ett lämpligt sätt med hänsyn till stads- och landskapsbilden samt natur- och kulturvärdena på plats. Det ska även prövas om åtgärden uppfyller kravet på att bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Det ska vidare prövas om ändringar och tillägg görs varsamt, så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas. Jag stödjer följande yrkande från Bromma Kyrka Eneby Villaförening:

”Att nämnden även tar hänsyn till följande synpunkter i utlåtandet vid bedömning av förslaget till detaljplan. Dessa ligger helt i linje med kraven på hänsyn och god helhetsverkan i PBL.

- 'Om man successivt river och förtätar utan att ta ett större grepp om helheten finns en risk att man på sikt utplånar ursprungliga intentioner. I en del av kvarteret som nu berörs kan också konstateras att en del av helheten redan gått förlorad då man i ett tidigare skede rivit och ersatt enfamiljshusen invid gatan med nya parhus som inte harmoniserar med ursprunglig arkitektur. Ett större helhetsgrepp om kvarteret skulle tagits i ett tidigare skede. Om enskilda tomter styckas av och enskilda hus rivs är inte av stor betydelse för helheten, men när hela kvarter rivs och ersätts av ny kompaktare bebyggelse innebär det stora negativa konsekvenser för kulturmiljön'.
- 'Att uppföra flerfamiljshus i ett område som karaktäriseras av enbostadshus har stora negativa konsekvenser på områdets karaktär av villastad. Flerfamiljshuset bör förslagsvis ändras till parhus'.
- 'Nuvarande exploateringsavtal måste minskas och viss omarbetning måste göras'.

Boende yrkar att nämnden avslår planärendet och dessutom fattar nödvändiga beslut för att styra upp den framtida förtätningen av

området, så att det kulturhistoriska värdet och områdets unika karaktär bevaras.

176, Boende

Boende vill framföra mina protester mot exploateringen av villaområden Bromma Kyrka avseende dnr 2018-04943. Att fortsätta tillåta byggbolag köpa upp och riva hus i syftet att förtäta med flerbostadshus och därigenom tjäna stora pengar är en felaktig utveckling då det över tid leder till att Bromma Kyrka ej är ett villaområde längre. Kanske det är syftet men då behöver ni kommunicera detta. Det ni nu göra är att öppna upp för att så fort villor kommer ut på marknaden och så kommer de att köpas upp av byggföretag och liknande vars enda uppgift är att tjäna så stora pengar som möjligt genom styckning och förtätning. Det är en ganska enkel matematik att räkna ut hur många miljoner som byggbolaget som bygger nytt parhus på Rundkyrkoallén får i vinst. Hela områdets karaktär påverkas av dess planer. Ska Bromma Kyrka vara ett villaområde eller ska det successivt gå över till ett område med flerbostadshus?

179, 183, Boende

Boende yrkar i första hand på att nämnden avslår planärendet i sin helhet. I stället bör nämnden ta ett större grepp på vad som ska gälla i hela Bromma Kyrka vid förtätning för att bevara områdets bebyggelsekaraktär. Därefter kan eventuell nybyggnation på fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 planeras. Av planbeskrivningen framgår att, ”detaljplanens syfte är att möjliggöra småskalig bostadsbebyggelse inom fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 med hänsyn till befintlig bebyggelsekaraktär i området”. Att ändra detaljplanen enligt förslaget tar inte hänsyn till områdets karaktär utan motverkar istället planens syfte. Radhus och flerfamiljshus förekommer i stort sett inte i området. I och med att planförslaget bara gäller de utpekade fastigheterna kan liknande ändringar genomföras på fastighet efter fastighet. Hänvisning kan göras till tidigare planer och områdets charmiga villor från olika tidsepoker ersätts gradvis med bebyggelse med för området främmande utseende. Det är nämligen lönsamt att riva och bygga nytt och större. I planförslaget skriver man vidare att, ”radhus och lägenheter finns inte idag i någon större utsträckning i stadsdelen Bromma Kyrka och kan därför bli en värdeskapande komplettering till befintligt bostadsbestånd”. Värdeskapande för vem, kan man fråga sig. För de som flyttar in, de som redan bor i området eller de byggbolag som köper dyrt, river och bygger nytt? För resursstarka byggbolag köper idag fastigheter i Bromma Kyrka till överpris,

huset rivs och bostaden ersätts med radhus, parhus och till och med flerfamiljshus. Denna process underlättas om avsteg från nuvarande detaljplan görs med separat hantering av enskilda fastigheter. Genom att en bostad ersätts med flera kan ett överpris motiveras för befintlig fastighet. Ju fler nya bostäder, som byggs på tomten desto bättre lönsamhet för byggherren. Vi har sett exempel på detta i området, bl.a. på grannfastigheterna på Attundavägen, där fyra identiska parhus ersatt fullt fungerande villor. Ägarna fick bud som de helt enkelt inte kunde tacka nej till. Boende tror att det är klokt att i detaljplanen föreskriva vad som gäller i hela området vid förtätning. Då undviker man att området exploateras av byggherrar som hela tiden hänvisar till att grannen fick riva och bygga nytt.

Planförslaget säger också att, ”Stockholm ska vara en klimatsmart stad. Marken i staden ska användas effektivt och klimatanpassade stadsmiljöer behövs. Det är av stor vikt att nya stadsdelar och kvarter byggs med stor hänsyn till grönska som utjämnar temperaturer”. Att riva befintliga fullt fungerande byggnader är resursslöseri och inte klimatsmart. Vi anser att fungerande byggnader i första hand ska renoveras och vid behov kompletteras. Rivning ska ske endast i mycket speciella undantagsfall. Allt annat är resursslöseri. För att få en klimatanpassad miljö krävs också att träd och växtlighet bevaras. Noteras kan att om planförslaget antas ska över hälften av träden på tomterna i det aktuella fallet eller just utanför huggas ner. Fyra av de nio träd som i planförslaget klassats som värdefulla och viktiga för den biologiska mångfalden försvinner också.

Vi är inte emot att det byggs nytt eller byggs ut, men vi vill att det ska ske i ordnade former, så att områdets bebyggelse utvecklas positivt och försiktigt i samklang med områdets karaktär. Men då måste förutsättningarna regleras för byggherrar som köper dyrt, river, bygger nytt och då försvinner Bromma Kyrkas karaktär.

180, Boende

Boende framföra några synpunkter på ovanstående byggplaner, som boende anser bör stoppas och omarbetas. Det är inte rimligt att 3 bostäder blir 25 utifrån att byggföretag vill tjäna stora pengar. Detaljplaner måste finnas och följas.

Eftersom detta förefaller bli ett prejudikat inför att kunna fortsätta med liknande förtätningar i hela stockholmsområdet efterlyser jag en helhetssyn på HUR och VAR staden ska växa. Olika områden har olika karaktär som behöver bevaras. Det förefaller i nuläget som om byggandet många gånger sker helt slumpmässigt –

byggföretagen styr i praktiken, och agerar enbart av eget vinstintresse. (t ex har det på senaste tiden rivits hus för att bygga flera ”stora betongklotsar” i Bromma kyrka som förfular miljön.) Ex husen på Attundavägen och de 2 sammanbyggda parhusen på Rundkyrkoallén som i själva verket är ett radhus. Flera är på gång. Vart tog regeln vägen om att en tomt ska vara minst 600 kvm? Den som har köpt en villa eller ett radhus önskar troligen inte få ett 15 meter högt flerfamiljshus 4,5 meter från tomtgränsen, och som riskerar att ta bort allt solljus.

- Att riva befintliga, fullt beboeliga hus för att förtäta är inte förenligt med hållbarhet! Det är ett stort slöseri med naturresurser och material.
- Det ska finnas en långsiktig stadsplanering, som tar hänsyn till helheten. Områden med småhus ska inte plötsligt förvandlas till något annat pga giriga fastighetsbolag.
- Nybebyggelse måste passa in i den befintliga omgivningen. Varsamhet förordas.
- Människor och djur behöver grönområden!
- Dessutom ansluter jag mig och står bakom villaföreningens inskickade synpunkter.

181, Boende

Synpunkter:

- Ett flerfamiljshus i ett område som karaktäriseras av enbostadshus anser vi har stora negativa konsekvenser på områdets karaktär av villastad. Precis som det antikvariska utlåtandet anger anser vi att exploateringstalet bör minskas och att flerbostadshuset sänks till två våningar eller ändras till parhus.
- Överlag anser vi att för stor andel av markytan kommer hårdgöras genom parkeringsytor, bilväg/kvartersgata och bostäder. Detta är en kulturhistoriskt värdefull miljö där ett tydligt karaktärsdrag av stor vikt för miljön är grönskan i form av gräsmattor, häckar och träd som inramar bebyggelsen. Med en så stor andel hårdgjord eller bebyggd yta som föreslås i planen kommer villastadskänslan att gå förlorad. En mycket större andel av planen bör märkas med b1 (får inte hårdgöras).
- Vi ser hellre att det byggs parhus liknande de som finns på de närliggande fastigheterna Lillskogen 36, 37 och 47. Det skulle ge ett mer enhetligt intryck av villakvarteret.
- Vi anser också att planen ska hålla sig till demokratiskt beslutade planbestämmelser om höjd, avstånd till grannar, prickad mark etc. Bostäderna ska anläggas minst 6 meter från tomtgräns med som mest 7,5 meter i fasadhöjd.

- Bilparkering bör göras i anslutning till bostäderna och inte på stora hårdgjorda parkeringsplatser för att behålla villakarakteren.
- De två återvändsgatorna Lillskogsgränd och Bromma Kyrkväg är mycket smala och möjliggör inte att bil och cykel eller gångtrafikanter möts. I dagsläget uppskattar vi att minst 2-5 varutransporter dagligen trafikerar de 8 bostäderna på Lillskogsgränd. Det kommer att öka till minst 10-20 dagligen med 25 nya hushåll. En så stor ökning av bilar och sopbilar, lastbilar med varutransporter är inte förenligt med säkerhet för de många barn som dagligen rör sig på dessa smala vägar. Vi noterar att man inte gjort en barnkonsekvensanalys i planarbetet. Vi anser att en så stor byggnation/förtätning som 25 nya bostäder inte lämpar sig på änden av så smala gator. Det finns bättre platser att anlägga den typen av tätbefolkade bostäder på som flerfamiljshus och radhus.
- Vi motsätter oss att en ny bilväg/kvartersgata placeras i så nära anslutning till vår fastighet Lillskogen 36. Det kommer innebära störningar i form av buller från bilar och lastbilar.
- Om en kvartersgata/bilväg anläggs bör det framgå av plankartan vilken placering, bredd och höjd den kommer att ha. Vi ser helst att den anläggs så lågt som möjligt samt så långt från tomtgräns som möjligt för att minska buller till närliggande fastighet Lillskogen 36.
- Sophuset är i planen placerad endast ett fåtal meter från uteplatsen på fastigheten Lillskogen 36. Vi har en nyanlagd pool precis mittemot (mindre än 10 m) det föreslagna sophuset. Vi önskar att ni tar hänsyn till insyn och att stora sopbilar som står på tomgång och luktar illa. Detta anser vi är mycket störande och kan ge dålig lukt samt störande buller vid hämtning av sopor. Vi anser att sophuset bör placeras i utkanten av planen vid Bromma Kyrkväg, som är bredare än Lillskogsgränd, för att minska buller och störande lukt för närliggande grannar.
- Idag backar sopbilen in på Lillskogsgränd för att det saknas vändplan.
- Vi vill att fler träd ska bevaras/n-märkas i planen för att säkerställa att den grönskande villakänslan bevaras och att vattennivåerna i marken inte ökar pga av att många träd huggs ner. Även buller från flygplatsen kommer öka om flertalet av träden och växtligheten tas bort. Detta kommer påverka boendemiljön mycket negativt för alla i närområdet. Bl.a. vill vi att körsbärsträdet (nr 52-53 i planbeskrivningen över inventerade träd) bevaras då det till stor del står på fastigheten Lillskogen 36. Även våra häckar och träd på de närliggande

fastigheterna bör inspekteras innan byggnationen för att säkerställa att de inte skadas och kan ersättas.

- Vi har nyligen anlagt en ny ligusterhäck på 30 meter utmed tomtgränsen mellan Lillskogen 36 och 5 som vi vill skyddas under byggnationen. Ligustern har känsliga rötter.
- Parkstråket in i skogen är för smalt (2 meter) för att skötselfordon ska komma fram. Det framgår inte vem som ska anlägga gångstigen eller underhålla den. Detta kommer enbart bli slymark eller inofficiell villamark. Parkstråket bör vara minst 3,5 meter brett.
- Vi anser att ett exploateringsavtal ska skrivas om genomförandefrågor så att det blir tydliga konsekvenser med vite och god kvalitet på utförandet.
- Det är också av intresse att det framgår om de nya husen kommer tillhöra en och samma bostadsrättsförening eller flera olika då det kan påverka antalet miljöhus, förråd mm som kan komma att uppföras.

183, Boende

Boende yrkar i första hand på att nämnden avslår planärendet i sin helhet. I stället bör nämnden ta ett större grepp på vad som ska gälla i hela Bromma Kyrka vid förtätning för att bevara områdets bebyggelsekaraktär. Därefter kan eventuell nybyggnation på fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 planeras.

Av planbeskrivningen framgår att, ”detaljplanens syfte är att möjliggöra småskalig bostadsbebyggelse inom fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 med hänsyn till befintlig bebyggelsekaraktär i området”. Att ändra detaljplanen enligt förslaget tar inte hänsyn till områdets karaktär utan motverkar istället planens syfte. Radhus och flerfamiljshus förekommer i stort sett inte i området. I och med att planförslaget bara gäller de utpekade fastigheterna kan liknande ändringar genomföras på fastighet efter fastighet. Hänvisning kan göras till tidigare planer och områdets charmiga villor från olika tidsepoker ersätts gradvis med bebyggelse med för området främmande utseende. Det är nämligen lönsamt att riva och bygga nytt och större.

I planförslaget skriver man vidare att, ”radhus och lägenheter finns inte idag i någon större utsträckning i stadsdelen Bromma Kyrka och kan därför bli en värdeskapande komplettering till befintligt bostadsbestånd”.

Värdeskapande för vem, kan man fråga sig. För de som flyttar in, de som redan bor i området eller de byggbolag som köper dyrt, river

och bygger nytt? För resursstarka byggbolag köper idag fastigheter i Bromma Kyrka till överpris, huset rivs och bostaden ersätts med radhus, parhus och till och med flerfamiljshus. Denna process underlättas om avsteg från nuvarande detaljplan görs med separat hantering av enskilda fastigheter. Genom att en bostad ersätts med flera kan ett överpris motiveras för befintlig fastighet. Ju fler nya bostäder, som byggs på tomten desto bättre lönsamhet för byggherren. Vi har sett exempel på detta i området, bl.a. på grannfastigheterna på Attundavägen, där fyra identiska parhus ersatt fullt fungerande villor. Ägarna fick bud som de helt enkelt inte kunde tacka nej till. Vi tror att det är klokt att i detaljplanen föreskriva vad som gäller i hela området vid förtätning. Då undviker man att området exploateras av byggherrar som hela tiden hänvisar till att grannen fick riva och bygga nytt.

Planförslaget säger också att, ”Stockholm ska vara en klimatsmart stad. Marken i staden ska användas effektivt och klimatanpassade stadsmiljöer behövs. Det är av stor vikt att nya stadsdelar och kvarter byggs med stor hänsyn till grönska som utjämnar temperaturer”.

Att riva befintliga fullt fungerande byggnader är resursslöseri och inte klimatsmart. Vi anser att fungerande byggnader i första hand ska renoveras och vid behov kompletteras. Rivning ska ske endast i mycket speciella undantagsfall. Allt annat är resursslöseri. För att få en klimatanpassad miljö krävs också att träd och växtlighet bevaras. Noteras kan att om planförslaget antas ska över hälften av träden på tomterna i det aktuella fallet eller just utanför huggas ner. Fyra av de nio träd som i planförslaget klassats som värdefulla och viktiga för den biologiska mångfalden försvinner också.

Boende är inte emot att det byggs nytt eller byggs ut, men vi vill att det ska ske i ordnade former, så att områdets bebyggelse utvecklas positivt och försiktigt i samklang med områdets karaktär.

Men då måste förutsättningarna regleras för byggherrar som köper dyrt, river, bygger nytt och då försvinner Bromma Kyrkas karaktär.

184, Boende

Ger sitt stöd till och hänvisar till yttrandet från Bromma Kyrka Eneby Villaförening.

185, Boende

Boende vill härmed ge vårt fulla stöd till Brommas Kyrkas Enebys Villaförenings skrivelse gällande förtätningen i villaområdet Bromma Kyrka. Bevara området till våra nästkommande generationer, så att planritningarna överensstämmer med vår gamla fina kyrka och grundskola.

186, Boende

Boende är mycket kritiska till det föreslagna bygget på fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 i Bromma Kyrka som föreslås i plan dnr 2018-0493. Vi instämmer till fullo i den skrivelse som Bromma Kyrka Eneby Villaförening har skickat in till Stadsbyggnadskontoret där föreningen yrkar att nämnden avslår planärendet och dessutom fattar ett antal beslut för att styra upp den framtida förtätningen av området, så att det kulturhistoriska värdet och områdets unika karaktär bevaras. Enligt förslaget ska tre bostäder (villor) belägna på skafttomter med smala vägar ersättas av 25 bostäder i radhus och flerfamiljshus. Det är helt enkelt överdimensionerat för platsen och infrastrukturen. Det skulle förvanska hela det lummiga villaområdet och dess speciella historia.

Mest anmärkningsvärt är att förslaget skulle bana väg för andra små byggbolag att exploatera villatomter och förvandla villaområden med maximalt antal bostäder. Förslaget innebär också att detaljplaner de facto saknar värde i Stockholms villaområden om de kan ersättas med specialplaner framarbetade av byggbolag, med tillräckliga resurser för att kunna bekosta planen själv (ej enskild villaägare), som helt saknar intresse för de områden som de exploaterar.

Det vore önskvärt om politiker och stadsbyggnadskontoret värnade om villaområdenas karaktär och om stadsbyggnadskontoret lever upp till sin egen tidigare skrivelse när de avslog ett tidigare förslag att förändra just dessa tomter: ”Den grundläggande principen för bebyggelse i våra villastäder ska vara den enskildes makt att besluta över tomt och hem. Samtidigt ser vi allt fler byggen där exploatörer kommer in och köper upp villatomter för att förtäta med byggnader som förvanskar områdets karaktär och bryter från de normer om byggnation som finns på platsen. Enformiga lådor bryter mot den brokiga och vildvuxna natur som hör villaområden till. Den omstörtande utvecklingen för många av våra villastäder vill vi förhindra. Stadsutvecklingen behöver ske i samklang med områdets bebyggelse. Detta är en överordnad princip, som måste präglå Stockholms utveckling i sin helhet.”

Det finns gott om plats att bygga nytt på med genomtänkt planering och infrastruktur istället för att låta enskilda byggbolag styra mot maximal exploatering.

187, Boende

Boende skriver till er för att invända mot de förtätningsplaner som nu pågår gällande planärende 2018-04943 som rör fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46. Det leder till förändringar av mitt och andras villaområden och strider emot så många delar. Jag bor själv på Attundavägen 5, dvs precis bredvid de tomter som planeras att göras om. Jag har redan bevittnat att fina villor rivits på granntomter de senaste åren och att bebyggelsen förändrats radikalt. Jag står därför bakom Bromma Kyrka Enebys Villaförening och hänvisar till alla deras argument varför detta ärende måste läggas ned (se bifogat brev). Hoppas verkligen att ni tar ert förnuft till fånga och stoppar detta ärende innan Bromma Kyrka blir något helt annat än vad som är tänkt med denna fina del av Bromma. Bifogat även yttrandet från Bromma Kyrka Eneby Villaförening.

188, Boende

Boende vill framföra några synpunkter på ovanstående byggplaner, som vi anser bör stoppas och omarbetas. Det är inte rimligt att 3 bostäder blir 25 utifrån att byggföretag vill tjäna stora pengar. Detaljplaner måste finnas och följas. Eftersom detta förefaller bli ett prejudikat inför att kunna fortsätta med liknande förtätningar i hela Stockholmsområdet efterlyser vi en helhetssyn på HUR och VAR staden ska växa. Olika områden har olika karaktär som behöver bevaras.

Det förefaller i nuläget som om byggandet många gånger sker helt slumpmässigt – byggföretagen styr i praktiken, och agerar enbart av eget vinstintresse. (t ex har det på senaste tiden rivits hus för att bygga flera ”stora betongklossar” i Bromma kyrka som förfular miljön.) Ex husen på Attundavägen och de 2 sammanbyggda parhusen på Rundkyrkoallén som i själva verket är ett radhus. Flera är på gång. Vart tog regeln vägen om att en tomt ska vara minst 600 kvm? Den som har köpt en villa eller ett radhus önskar troligen inte få ett 15 meter högt flerfamiljshus 4,5 meter från tomtgränsen, och som riskerar att ta bort allt solljus.

- Att riva befintliga, fullt beboeliga hus för att förtäta är inte förenligt med hållbarhet!

Det är ett stort slöseri med naturresurser och material.

- Det ska finnas en långsiktig stadsplanering, som tar hänsyn till helheten. Områden med

småhus ska inte plötsligt förvandlas till något annat pga giriga fastighetsbolag.

- Nybebyggelse måste passa in i den befintliga omgivningen.

Varsamhet förordas.

- Människor och djur behöver grönområden!

Dessutom ansluter vi oss till och står bakom villaföreningens inskickade synpunkter.

191, Boende

Boende ställer sig bakom Bromma kyrka Eneby villaförenings skrivelse och protest mot planerna på att uppföra 26 radhus och ett 3-vånings flerfamiljshus i området Bromma kyrka. Detta innebär rivning av befintliga hus i området vilket ur ett hållbarhetsperspektiv är förkastligt. Det moderna sättet att tänka ut ett miljö- och hållbarhetsperspektiv är att varsamt renovera redan befintliga byggnader vid behov, inte att riva och bygga nytt! Dessutom tycks dessa planer inte alls vara i linje med tidigare tankegångar då detaljplanen upprättades.

192, Boende

Boende instämmer i alla synpunkter från Bromma Kyrka Eneby Villaförening. Vi tycker att det är viktigt att följa den detaljplan som finns för området. Detaljplanen har varit vårt underlag för beslutet att köpa och underhålla vårt hus i Bromma Kyrka, och på så sätt bidra till att behålla områdets karaktär. Vi förväntar oss att kommunen respekterar liggande detaljplan.

Att tillåta flerfamiljshus som överstiger max bygghöjd i detaljplanen skulle avsevärt påverka möjlighet till personliga integriteten i området. Idag har många villaägare valt att ha mycket grönska i form av träd och häckar för att skapa sin egen oas i området. Om man tillåter hus högre än detaljplanen kommer det avsevärt påverka enskilda fastighetsägares möjlighet att begränsa insynen. Vi ser det som en oacceptabel utveckling för området då vi har haft nuvarande detaljplan som underlag för vårt beslut att investera i Bromma Kyrka.

193, Boende

Det föreliggande förslaget till nybyggnation bör inte genomföras i sin nuvarande utformning. Det blir en alltför stor påverkan på områdets karaktär av småhusbebyggelse i en trädgårdsstad samt kommer att medföra betydande trafikökningar i området. Förslaget bör revideras till att omfatta betydligt färre hushåll än planerat,

motsvarande de intilliggande parhusen, vilket också påtagligt kommer att minska biltrafiken från runt 25 nya bilar till ca 6.

195, Boende

Snälla, tänk igenom detta lite innan fattar beslut. Det här rör sig om ett villaområde med grönska och naturreservat, som folk har bosatt sig i medvetet för att undvika en miljö som påminner om innerstad. Flera bitar i förslaget ser helt orimliga ut och i helhet verkar inte allt vara helt genomtänkt. Att samhället kontinuerligt förtätas är en naturlig utveckling, men det går att bygga flervåningshus på bättre lämpade områden än detta, och låt framförallt människor som har valt att bo i ett lugnt, grönt och tryggt villaområde med sina små barn få fortsätta att bo i denna idyll, och inte tvinga alla att flytta på grund av detta experiment.

Låt oss redogöra våra åsikter något mer detaljerat, och samtidigt komma med konkreta förslag och alternativ:

- Snälla, frångå ej gällande detaljplan som är demokratiskt beslutad. Frångå ej beslut om att ej bygga på prickad mark, höjd och storlek på bostäderna eller kring placering i förhållande till befintlig bebyggelse.

- Anlägg ej stora parkeringsplatser som inte förekommer i villaområden utan snarare i höghusområden. Låt istället respektive bostad ha en närliggande individuell yta för parkering såsom i detta och andra villaområden.

- Befintlig infrastruktur med smala gator där en bil i dagsläget ej kan möta en cykel (gäller Lillskogsgränd samt skaften på Bromma Kyrkväg) är ej riggad för den här typen av dramatiska förtätning med medförande drastiska ökning av trafik, både vad gäller bilar tillhörande de boende men också vad gäller servicefordon inkluderat sopbilar samt leveransbilar. Det är helt enkelt en suboptimal placering av ett projekt som innebär så omfattande förtätning som i förslaget.

- Vidare gällande problematiken som uppstår i området med en så omfattande förtätning mitt i detta villaområde, så anser vi att det också är helt olämpligt att bygga en genomfartsled som är enkelriktad mellan Bromma Kyrkväg och Lillskogsgränd på grund av de orsaker som vi nämner i punkten ovan. Vi motsätter oss detta starkt, inte minst på grund av att detta ej är förenligt med säkerhet för de många små barn som dagligen går längs dessa vägar (som är så smala att en bil ej kan passera en fotgängare utan att denne ställer

sig åt sidan). En barnkonsekvensanalys kan därför ej ha varit gjord i planarbetet och återigen är detta inte genomtänkt på alla punkter.

- Bygg istället parhus i stil med befintliga hus i samma kvarter för att bibehålla stil, känsla och harmoni mitt i detta lugna, trygga och grönskande villaområde.
- Bygg i anslutning till Lillskogsränd respektive Bromma Kyrkväg parkeringsytor som är öronmärkta till respektive parhus, där man kan ställa sin bil så nära sin egen bostad som möjligt. (Likt som man gjort på befintligt projekt i kvarteret).
- En höghusvägg så nära flygplatsen ökar bullret i området dramatiskt och väldigt oönskat. Snälla, låt inte det ske. Fäll inte heller fler träd än absolut nödvändigt för att också minska buller och bibehålla grönskan i området som är ett stenkast från naturreservat.
- Faunan i området är unik, och ligger som sagt precis vid naturreservatet. Bland annat finns här fridlysta grodor. Ha även detta i åtanke är ni snälla när ni gör en helhetsbedömning och analys och innan ni fattar beslut.

196, Boende

Protesterar å det bestämdaste mot denna plan som skulle förstöra området ytterligare. De tre villor som är på tal för demolering passar in i området mycket väl, tillskillnad mot de nya som den senaste tiden byggts i kvarteret. Dessutom är det alltid miljöförstöring att demolera byggnader för att ersätta med nybygge.

197 Boende

Synpunkter

Ett flerfamiljshus i ett område som karaktäriseras av enbostadshus anser vi har stora negativa konsekvenser på områdets karaktär av villastad. Precis som det antikvariska utlåtandet anger anser vi att exploateringstalet bör minskas och att flerbostadshuset tas bort och ersätts med ett rad- och parhus.

- Illustrationsbilderna på flerfamiljshuset på fyra våningar (tre våningar plus suterräng) är inte skalenligt och skapar en felaktig bild över hur huset smälter in i dess omgivning. Med en höjd på ca 15 meter kommer det dominera skog och natur och vara ett tillsynes malplacerat objekt och dess höjd kommer medföra en högre nivå av buller från flygplatsen.

- Ingen barnkonsekvensanalys har gjorts i samband med planarbetet vilket är väldigt anmärkningsvärt då majoriteten av både framtida boende samt nuvarande boende i området utgörs av barnfamiljer. Vägarna är underdimensionerade och saknar trottoarer och med 25 nya hushåll så kommer trafik från såväl privata bilar, budbilar, sopbilar och annan varutransport öka dramatiskt och kommer således utgöra en direkt säkerhetsrisk för barn vilket är helt oacceptabelt.
- Sophuset som i detaljplanen är placerad endast ett fåtal meter från fastigheten Lillskogen 36 anser vi är olämpligt placerat då både buller och lukt från sopbilar på tongång orsakar en väsentligt sämre närmiljö. Sophusets placering bör därför förflyttas ut mot utkanten Bromma Kyrkväg för att minska störande samt buller.
- Vi anser att samtliga bostäder ska ha en villakaraktär och anläggas minst 6 meter från tomtgräns och ha en maxhöjd på 7,5 meter för att bättre smälta in i den befintliga natur och grannmiljön.

Förslag:

- Detaljplanen bör revideras och anpassas till både såväl kultur och natur. Det primära fokuset bör vara att skapa en hållbar, miljöanpassad och säker miljö för både barn och vuxna. Exploateringsstalet är extremt och en förtätning av denna rang är varken hållbar eller miljömässigt anpassat utan är endast grundad ur ett ekonomiskt perspektiv där det kort och gott handlar om att för säljarens räkning tjäna så mycket pengar som möjligt per kvadratmeter. Att behandla Stockholms närförorter på detta sätt är oansvarigt och respektlöst mot natur, kultur och miljö.
- Par-radhus med tillhörande trädgårdar samt parkering linjerar bättre med såväl befintlig omgivning samt infrastruktur likt det relativt nybyggda fastigheterna Lillskogen 36, 37 och 47.
- All framtida byggtrafik bör ske via Bromma Kyrkväg och ej via Lillskogsgränd som är en mycket smal väg som saknar trottoarer och vändplan. Tömning av sopor hanteras idag genom att sopbilen backar upp då vändplan idag helt saknas.

198, Boende

Bopende är mycket kritiska till det föreslagna bygget på fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 i Bromma Kyrka som föreslås i plan dnr 2018-0493. Vi instämmer till fullo i den skrivelse som Bromma Kyrka Eneby Villaförening har skickat in till Stadsbyggnadskontoret där föreningen yrkar att nämnden avslår planärendet och dessutom fattar ett antal beslut för att styra upp den framtida förtätningen av området, så att det kulturhistoriska värdet och områdets unika karaktär bevaras. Enligt förslaget ska tre

bostäder (villor) belägna på skafttomter med smala vägar ersättas av 25 bostäder i radhus och flerfamiljshus. Det är helt enkelt överdimensionerat för platsen och infrastrukturen. Det skulle förvanska hela det lummiga villaområdet och dess speciella historia.

Mest anmärkningsvärt är att förslaget skulle bana väg för andra små byggbolag att exploatera villatomter och förvandla villaområden med maximalt antal bostäder. Förslaget innebär också att detaljplaner de facto saknar värde i Stockholms villaområden om de kan ersättas med specialplaner framarbetade av byggbolag, med tillräckliga resurser för att kunna bekosta planen själv (ej enskild villaägare), som helt saknar intresse för de områden som de exploaterar. Det vore önskvärt om politiker och stadsbyggnadskontoret värnade om villaområdenas karaktär och om stadsbyggnadskontoret lever upp till sin egen tidigare skrivelse när de avslog ett tidigare förslag att förändra just dessa tomter:

”Den grundläggande principen för bebyggelse i våra villastäder ska vara den enskildes makt att besluta över tomt och hem. Samtidigt ser vi allt fler byggen där exploatörer kommer in och köper upp villatomter för att förtäta med byggnader som förvanskar områdets karaktär och bryter från de normer om byggnation som finns på platsen. Enformiga lådor bryter mot den brokiga och vildvuxna natur som hör villaområdena till. Den omstörtande utvecklingen för många av våra villastäder vill vi förhindra. Stadsutvecklingen behöver ske i samklang med områdets bebyggelse. Detta är en överordnad princip, som måste prägla Stockholms utveckling i sin helhet.”

Det finns gott om plats att bygga nytt på med genomtänkt planering och infrastruktur istället för att låta enskilda byggbolag styra mot maximal exploatering.

199, 207, Boende

Bromma kyrka är som bekant ett äldre villaområde karakteriserat av mindre trädgårdar och kulturbygd. Här finns Stockholms äldsta byggnad och ett stort antal fornlämningar. Som boende förskräcks man av den tilltagande urbaniseringen som pågår genom manipulation av befintlig detaljplan. Bifogar exempelbild Bergenhielmsvägen 10 a – c. Det pågår med stadsbyggnadskontorets goda minne en systematisk upphandling av villor i syfte att efter ändring av detaljplan göra lönsam kommers genom omvandling av fastigheter till flerfamiljshus och bostadsrättsföreningar. Boendet borde vara en viktig del av livet – inte ett investeringsobjekt i en för ögonblicket överhettat marknad. Bostadsbrist anges som skäl till

godkännande medan det i själva verket pågår en nettoutflyttning från Stockholm. Mellan mars och november 2020 var utflyttningen från Stockholms stad större än inflyttningen. Flyttnettot, alltså inflyttning minus utflyttning, landade då på -6777 invånare enligt siffror från Statistiska Centralbyrån.

Beträffande ert ärende 2018-04943

Många boende, villaföreningen m fl. känner berättigat obehag inför detta projekt som ska vara en förebild för utvecklingen i Stockholms villaområden. Det finns inte något sakligt skäl att uppföra lägenheter i området, kommunen har en nettoutflyttning.

Stadsbyggnadskontoret har beslutat att tillsvidare inte hålla publika samrådsmöten under samrådstiden. Det är beklagligt och jag ifrågasätter om det är lagligt.

Utöver vad som säkert framförts från andra boende ber jag er särskilt uppmärksamma följande:

1. Detaljplan. Gällande detaljplan är från 1944. Det föreligger inte något dokument som heter detaljplan i ärendet. Likafullt anges att en sådan ska tas fram. Var är den? En förutsättning för ärendets beredande är en detaljplan. V g se <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/detaljplan/detaljplaneinstrumentet/#>
2. Fornminnen. ”Området är inte inventerat och klassificerat av stadsmuseet.” Området är fullt av fornminnen. En inventering avseende detta torde vara en första förutsättning för en detaljplan. Det noteras att adressen i det antikvariska utlåtandet inte stämmer.
3. Flygplats. Området ligger c:a 430 m från en flygplats med internationell flygtrafik. Det ligger alltså i direkt anslutning till ett riksintresse för kommunikation. Här föreligger planering för en byggnad i fem plan. Samråd har vad jag kan se inte skett med Luftfartsverket, Transportstyrelsen eller Trafikverket. V g se <https://www.trafikverket.se/for-dig-i-branschen/Planera-och-utreda/samhallsplanering/Checklistor/>
4. Räddningstjänst. I byggreglerna är det ett krav att räddningsvägar ska ha god framkomlighet och att uppställningsplatser ska finnas för erforderliga fordon. Angöringen till området uppfyller inte gällande krav för räddningstjänst. V g se Storstockholms brandförsvars www.ssbef.brand.se.

200, Boende

Närboende har med förfäran läst igenom det förslag som nu är på samråd rörande fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46. Detta förslag innebär en förtätning på mer än 800% när tre enfamiljshus rivs och ersätts med radhuslängor (16 bostäder) och ett flerfamiljshus (9 bostäder). Förtätningen i denna detaljplan innebär att hela kvarteret (Lillskogen 5, 36, 37, 45, 46 och 47) totalt förändrar karaktär eftersom staden tidigare godkänt en okänslig förtätning, som inte harmoniserar men omkringliggande fastigheter, på de tre övriga fastigheterna i kvarteret (Lillskogen 36, 37 och 47). Förutom själva förtätningen i planförslaget har även de hustyper som finns i förslaget inte förankring i området. De avviker starkt i sin storlek både i höjddled och i längd. Inget av det som karakteriserar bebyggelsen i Bromma kyrka kommer att finnas i detta kvarter. Dessutom kommer den mängd bostäder som planeras kräva stora ytor för parkering vilket ytterligare avviker från omkringliggande bebyggelses strukturer. Inget av detta är en önskvärd utveckling för de boende i området och torde inte heller vara en önskvärd utveckling för staden. Ni har tidigare skrivit att "... exploatörer kommer in och köper upp villatomter för att förtäta med byggnader som förvanskar områdets karaktär och bryter från de normer om byggnation som finns på platsen. Enformiga lådor bryter mot den brokiga och vildvuxna natur som hör villaområdena till. Den omstörtande utvecklingen för många av våra villastäder vill vi förhindra. Stadsutvecklingen behöver ske i samklang med områdets bebyggelse. Detta är en överordnad princip, som måste präglade Stockholms utveckling i sin helhet." (stadsbyggnadsnämnden). Vi anser att, detaljplaneförslaget som nu tagits fram inte är förenligt med den princip ni tidigare sagt är övergripande för Stockholms utveckling. Därför anser vi att ni behöver arbeta om detaljplanen på ett sådant sätt att förtätning görs med mycket större hänsyn till de värden som finns i området.

Vi som bor på angränsande fastighet är oroliga för att en förtätning av denna storlek kommer att påverka vårt vägnät starkt. Föreslagen detaljplan ligger längst in i ett område där dagens vägar in till fastigheterna inte är anpassade för den ökade trafikbelastning som planen innebär. På Lillskogsgränd kan två bilar inte mötas och på Bromma kyrkväg med de häckar som finns sker passage med mycket liten marginal. Ingen av vägarna har någon form av trottoar eller avskiljande yta för gående och cyklister. Planerad angoringsgata i planen får trafikeras av all sorts trafik vilket troligtvis kommer att innebära att alla bilar till detaljplaneområdet kommer åka in via Bromma kyrkväg som i och med det kommer att få en betydligt större belastning än idag (används idag av 4

bostäder). Det kommer att bli en mer osäker trafikmiljö på de gator som berörs av detaljplanen. Då det är högst troligt att det är barnfamiljer som förväntas flytta in i de flesta av detaljplanens bostäder, kommer trafiksäkerheten inte vara tillfredsställande för barnen. Vi anser att detaljplanen inte har analyserat planens påverkan på oskyddade trafikanter i allmänhet och i synnerlighet inte utifrån ett barnperspektiv när det gäller trafik på de vägar som ansluter till planen. I och med att barnkonventionen blivit svensk lag sedan 2020 borde detta göras.

Vi ifrågasätter även antagande om parkeringstal på 0,8 p-platser per bostad. Även om vi tycker att ambitionen att begränsa hårdgjorda ytor är positivt så är det inte troligt att endast 20 av 25 bostäder har bil. Idag är det dessutom vanligt att barnfamiljer har fler än en bil för att klara av vardagslogistiken. Det låga parkeringstalet kommer innebära att bilar parkeras på Bromma kyrkväg och det kommer att försvåra framkomligheten ytterligare på denna gata. Planförslaget redovisar inte heller någon tanke om var besökande, till de bostäder detaljplanen tillåter, ska parkera om de kommer med bil. Därför anser vi att planförslaget måste se över analysen av de trafikala effekter (trafiksäkerhet, framkomlighet, parkeringsmöjligheter) som planen innebär och därefter gör nödvändiga förändringar och minskar förtätningsprocenten. Föreslagen detaljplan innebär att stora delar av de tre fastigheternas ytor blir hårdgjorda och därmed kommer dagvattenhanteringen i området att kräva åtgärder. I dagvattenutredningen skriver ni att ”Även med en fördröjning och magasinering om 20 mm nederbörd så förväntas dagvattenflöden från planområdet enligt projekterad exploatering att öka.” Dessutom står det ”Markytan inom planområdet utgörs i huvudsak av lera och i mindre utsträckning av berg i dagen vilket medför att infiltration av dagvatten inte är lämpligt och dagvatten måste avledas till befintligt dagvattennät för vidare avledning mot recipient” Hur ni har tänkt avleda till befintligt dagvattennät redovisas inte i planen. Det går inte att utläsa var anslutningspunkt till befintligt dagvattensystem finns. Har man inte tänkt anlägga någon dagvattenbrunn inom området som kopplas till befintligt dagvattensystem är det stor risk för att ytan vid parkeringen vid fastigheten Lillskogen 45 kommer att få vattenansamling. Detta område har redan idag stående vatten vid lite mer ihållande regn. Viktigt att dagvattenhanteringen görs så att det inte uppstår några översvämningspunkter. Ni redovisar sekundära avledningsvägar och enligt dessa kommer vatten som härstammar från skogsområdet som förut avrunnit väster ut genom planområdet nu att ledas utmed planens östra kant och ner mot vår fastighet utan att sedan visa att man tänkt att det vattnet ska avledas mot Bromma kyrkväg. Vi

anser att detta kan påverka vår fastighet på ett negativt sätt. Ni måste således säkerställa att det vattnet som avleds denna väg inte avleds till vår fastighet och ger problem där utan att detta vatten sedan avleds ut mot Bromma kyrkväg. Dagvattenutredningen fokuserar endast på detaljplaneområde, det är inte acceptabelt att den inte redovisar om den nya detaljplanen kan påverka omkringliggande fastigheters förhållanden.

Detaljplanen har på förslag att en gångväg till skogsområdet anläggs. Eftersom det inte finns angränsande stigar till denna gångväg är vår frågeställning om det är något som det planeras för av staden. Om inte känns denna gångväg lite tveksam. Allmänheten har tillgång till skogsområdet från andra ställen inom Bromma Kyrka. Ni skriver i planbeskrivningen att ”Bostadstomter som gränsar till parksläppet med gångstig i söder bör tydligt avgränsas mot parkmark”. Det är inte bara bostäderna i detaljplanen som måste avgränsas mot gångvägen i parksläppet. Även befintlig fastighetsgräns måste ha en tydlig avgränsning mot detta parksläpp. Det är av yttersta vikt för oss att detta görs eftersom denna gångväg kommer att gå dikt an vår infart till vårt bostadshus. Att få en allmän gångväg precis vid tomtgräns är en stor förändring. Därför bör buskage planterade på parkmarken anläggas som avgränsar denna gångväg från vår fastighetsgräns. Det är inte acceptabelt med en låg häck eller plank. Idag finns en gles syrenhäck på delar av detta gränsområde och att anlägga en tätare och längre syrenhäck som avgränsning kan vara en bra idé vilket även knyter an till områdets karaktär av villastad. Det är viktigt att gångvägen blir så tydlig att människor väljer att gå där och inte in på vår tomt. Det innebär troligtvis att denna gångväg och avskiljande buskage kommer kräva ett visst underhåll av kommunen.

Är förvånad att ni inte följer era egna expertutlåtanden när det gäller om planförslaget harmoniserar med områdets karaktär. Det antikvariska utlåtandet är tydligt i att planförslagets exploateringstal är för högt samt att flerfamiljshuset är mycket avvikande och inte harmoniserar med områdets karaktär. I planbeskrivningen uttrycker sig stadsbyggnadskontoret att ni är av en annan uppfattning och att flerfamiljshuset stämmer överens med byggnadsordningens vägledning. Av de sex punkter som finns för villastaden har vi svårt att se att de stödjer flerfamiljshus av den art som föreslås i denna detaljplan. Ni kan ju inte enbart se på vägledningens första punkt utan även punkt två och då är det svårt att förstå stadsbyggnadskontorets ställningstagande om att ni följer byggnadsordningens vägledande intentioner. Den antikvariska bedömningen är även tydlig i att den förändring som skett de

senaste åren påverkat karaktären i närområdet till denna detaljplan negativt och därför är det än mer förvånande att man ytterligare vill försämra detta områdes karaktär. Det får stor påverkan på den bebyggelse som finns runt det kvarter som detaljplanen delvis berör.

I Bromma Kyrka har den senaste tiden flera bostadshus köpts upp av byggherrar för att riva befintliga hus och förtäta med minst ett och om möjligt flera parhus plus attefallshus. De nya hus som uppförs är likformiga och av låg arkitektonisk kvalitet allt för att maximera vinsten för byggherren. "Vanliga" familjer som är intresserade av villorna kan inte vara med i budgivningen utan byggherrarna snedställer marknaden i detta område. Även om staden önskar en förtätning i villastäderna kan det inte vara stadens intention att den äldre bebyggelsen ska försvinna vilket den riskerar på sikt om planer som denna går igenom. Att riva befintliga hus är resursslöseri och ur ett klimatperspektiv förkastligt. När det gäller de tre fastigheter som denna detaljplan innefattar skulle det vara möjligt att förtäta utan att riva alla befintliga hus. Det skulle vara att förtäta med hänsyn till områdets befintliga karaktär och knyta an till tidigare förtätningar som skett under 1900-talet.

Planbeskrivelsen gör gällande att man tar hänsyn till naturen men det är endast ett fåtal av inventerade träd som sparas och mycket av fastigheternas yta kommer att hårdgöras i och med byggande av bostadshusen, angöringsvägar, gångar och stora parkeringsytor. Det blir inte speciellt mycket grönyta och natur kvar. Ni bevarar endast 6 av befintliga träd genom skydd med n1 beteckning i plankartan. När det gäller inventerade träd ser jag att två av de inventerade träden (nr 38 och 39) står på vår fastighet och att ni redovisar att ett av dessa kommer att påverkas av planen. Vi anser inte att ni har rätt att i detaljplanen besluta om detta träd ska avverkas. Detta träd står dessutom i anslutning till parkmarken varför det är extra konstigt att detta träd ska påverkas. Skulle det ändå vara så bör planen justeras så att ingen påverkan uppstår på de träd som ligger på vår fastighet. I planområdet finns det grodor och paddor och med den förändring som görs ökar risken för att dessa groddjur blir påkörda. Att detaljplanens dagvattenhantering skulle förbättra groddjurens spridningsvägar som ni skriver i planbeskrivningen låter inte troligt utan det troliga är att groddjuren påverkas negativt av den utbyggnad som detaljplanen medför. Eftersom ingen inventering rörande flora och fauna annat är träd gjorts kan man inte med säkerhet säga att inga skyddade eller rödlistade arter påverkas av detaljplanen.

När det gäller de illustrationsbilder och fotomontage som redovisas i samrådshandlingen saknar vi bilder som visar hur det nya området kommer att se ut från husen söder om planområdet. Saknar kollage från söder om Brommakyrkväg (den del som går in till planområdet). Alla bilder och kollage utom den från höjden norr om planområdet är från ett ”utifrån” perspektiv. Det finns inga bilder från de vyer som omkringliggande fastigheter får. Det är ju dessa fastigheter som kommer att påverkas mest av förändringen. Vi ser det som en stor brist. Det blir inte tydligt hur området samspelar med den äldre närbebyggelsen. Det är mot denna bebyggelse som detaljplanen kommer att avvika inte mot de nybyggda parhus som är en ”udda fågel” i detta område. Vi tycker även att vissa av de illustrationsbilder som tagits fram är missvisande då till exempel parkeringsplatsernas ytor fått en grön färg. Känns som att man på detta sätt vill försöka minska intrycket av att detaljplanen kommer att innebära stora hårdgjorda ytor.

Slutligen har vi några funderingar rörande plankartan:

- 1) Huset närmast vår fastighet ligger väldigt nära fastighetsgränsen mot skogen (mindre än 3 meter) och håller inte det avstånd som finns i dagens stadsplan mot skogsområdet. Finns ingen rimlig orsak att inte hålla det avstånd som all bebyggelse i området i har mot fastighetsgränsen mot skogen.
- 2) I bostadshusen finns en siffra som ska motsvara husets markyta. Vid kontroll av mätning i plankartan är husens markyta för alla hus större än redovisat eXXX värde. Plankartan bör korrigeras, är det byggnadsarea som är korrekt eller är det de utritade huskropparna som är korrekta?
- 3) Dessutom är det mycket svårt att få en uppfattning om byggnadernas höjder eftersom marknivåerna inte alltid finns i anslutning till huskropparna. Utifrån vad som går att utläsa verkar det som att alla radhuskropparna kommer ha en höjd över 10 m. Den nya bebyggelsen bör inte avvika från rådande planbestämmelser om att byggnad får uppföras med högst två våningar och till en höjd om högst sju och en halv (7,5) meter.
- 4) Även svårt att utläsa om de marknivåer satta i planen medför att marknivån kommer att höjas alternativt sänkas jämför med dagens marknivåer.
- 5) b1 och b2 områdena är i förhållande till planens storlek inte speciellt tilltagna vilket innebär att väldigt stor del av planområdet som inte bebyggs med hus kan och kommer att bli hårdgjorda.

201 Boende

Boende önskar att detta detaljplaneförslag inte antas och att en kommande förtätning i detta område görs på ett sätt som både

samspekar med områdets karaktär vad gäller bebyggelse och gröna trädgårdar och som fungerar med det vägsystem som finns till dessa fastigheter. Vi vill ställa oss nekande till ovan projekt. Har bott i Bromma Kyrka i 71 år. Är således född här. Att så totalt förändra ett villaområde som man vill göra i detta fallet anser jag skada. Jag tror att dessa bostäder medför att vi får en annan typ av människor att flytta in i vårt villaområde. Människorna som bor här nu, har flyttat hit för att de är intresserade av tomtarbete i en fredad miljö. Vi skall inte behöva riskera att någon köper upp ett antal villatomter och bygger hyreshus. Det finns så mycket mark i detta land, så vi behöver sprida befolkningen snarare än att pressa ihop folk på samma ställe. Hoppas att Bromma Kyrka fortfarande kan förbli en trädgårdsstad!

203, Boende

Boende vill bara hålla med om det som Bromma kyrka-Eneby villaförening skrivit.

204, Boende

Boende anser att anpassning av nybyggnationer alt tillbyggnader i villaområdet har skett på ett varsamt sätt i syfte att passa in i den befintliga villastrukturen. Helhetssynen på ett sammanhållet byggnadssätt i Bromma kyrka har därför skapat en stor trivselfaktor för oss boende. Det som nu pågår i området med stadsbyggnadsnämndens godkännande har skapat en rädsla och oro för att detta bara är en början på intrång i vår sammanhållning av villastrukturen i ett gammalt och mycket trivsamt område som började bebyggas för 100 år sedan. Ansvar för att godkänna nybyggnationer som inte följer ert eget målformulerade regelverk med syfte att anpassningen till befintlig villastruktur skall iakttas faller i första hand på valda politiker i detta fall Stadsbyggnadsnämnden.

Boende vill till fullo instämma i de synpunkter som inskickats av Bromma kyrka Eneby villaförening gällande planärende 2018-04943 i Bromma kyrka daterat den 17 februari 2021 och de synpunkter i samma ärende daterat den 4 mars 2021 som Göran Eriksson f.d.ordförande i nämnda villaförening skickat in.

Efter att ha tagit del av Skönhetsrådets remissyttrande till stadsbyggnadskontoret blir boende minst sagt mycket förvånad över att ett SKÖNHETSRÅD kan komma fram till de åsikter och svar som leder till ett godkännande av detaljplanen! Att överhuvudtaget någon av de 13 experterna varit på platsen ifråga och därmed

kunnat bilda en korrekt uppfattning som underlag vid styrelsesammanträdet är fullständigt omöjligt. Den breda kunskap som ledamöterna besitter tvivlar jag givetvis inte på men innebörden av Skönhetsrådets yttrande/beslut riskerar ju att kunna åberopas som prejudikat i liknande detaljplansärende.

Anm. Ett citat ur protokollet kan nämnas: ”Rådet uppskattar att en förnyelse sker i ett ordnat planförhållande och att skalan är återhållsam. Att tillföra en ny småhuskategori, radhus bedöms som acceptabelt bl a genom att närområdet redan har förnyats med parhus och större villor”. Jag protesterar i allra högsta grad mot Skönhetsrådets remissvar.

”En antikvarisk reflektion avseende de nyligen uppförda parhusen invid gatan är all den tilltagna marken för parkering (vilket har resulterat i stora grusade ytor). En tät häck är placerad mot gatan men mot Lillskogsgränd finns ingen häck utan enbart nästängsel och stora tilltagna hårdgjorda ytor. Stora grönytor har således gått förlorade vid nybyggnation”.

Då jag anser att stadsbyggnadsnämnden på felaktiga grunder beviljat bygglov för den nybyggnation som genomförts under år 2000 i samma område som enligt ovan anholder jag att den nu föreslagna ändringen av befintlig stadsplan/detaljplan? ej verkställs och att ansökan om aktuell nybyggnation i kv. Lillskogen 5 m. fl. avslås. För framtiden skall bygglov i liknande endast kunna beviljas inom ramen för den tomtstorlek som är registrerad på fastighetsägaren.

Slutligen är min förhoppning att den uppkomna situationen kan lösas i god anda och att de synpunkter som här har framförts får en positiv lösning.

205, Boende

Villaområdet Bromma Kyrka, (tidigare Bromma Trädgårdar och Bromma Villastad) med bebyggelsestart i början av 1900-talet rymmer både Stockholms äldsta i bruk varande byggnad, Bromma Kyrka från 1168 och stadens äldsta skolbyggnad, Bromma Kyrkskola från 1864. De från början stora tomterna, där trädgårdar dominerade över de små husen, har genom åren styckats, men områdets karaktär med fritt liggande mestadels enfamiljshus och förhållandevis stora trädgårdar har bibehållits. Nya hus har byggts under alla årtionden men hela tiden med hänsyn tagen till omgivande villors storlek och höjd. Området karakteriseras av variation inom dessa gränser. Alla hus har olika utseenden.

Dåtidens tvåfamiljshus var ofta mindre än dagens enfamiljshus. De hus som byggdes de första årtiondena var ofta tvåfamiljshus, men har i många fall omvandlats till enfamiljshus. Därför är tvåfamiljshus tillåtna i detaljplanen. Vid den nu pågående bebyggelsen på Attundavägen har ingen hänsyn tagits till den traditionella villaområdeskaraktären. Tre fritt liggande småhus av olika utseende, men av storlek som harmonierar med omgivningen, har rivits och ersatts av tre höga identiska parhus som upptar en större del av tomtytan än sina föregångare. Kvarvarande enfamiljsvillor ser nu ut som kolonistugor bredvid sina stora grannar. Det som är karaktäristiskt för området, d v s *-mindre enfamiljshus med mycket grönska, saknas helt. Den nya bebyggelsen förändrar både områdets "" karaktär och grannarnas boendemiljö.

Boende föreslår att följande faktorer beaktas inför kommande beslut om ny bebyggelse i

området Bromma Kyrka och att regelverk gällande detta fastställs:

- Att krav på variation och förbud mot flera identiska hus införs.
- Att hänsyn tas till områdets karaktär av grön trädgårdsstad.
- Att hänsyn tas till omgivande grannars lokalmiljö och önskemål.
- Att godkänd höjd och husstorlek vid nu pågående byggnation på Attundavägen, inte blir tillåten fortsättningsvis, utan att kommande nybyggnation dimensioneras och anpassas till tidigare husstorlekar i området, d v s lägre hus och hus täckande mindre del av tomtens yta.
- Att äldre gedigna hus i gott skick inte tillåts rivas
- Att detaljplan upprättas gällande förtätning med hänsyn tagen till faktorerna ovan.

206, Boende

Tycker det känns helt galet att det finns ett förslag att riva gamla fina villor i Bromma kyrka för att ge plats åt flerbostadshus. Låt oss behålla vårt fina område som det är!!

208, Boende

Bifogar bilder som visar hur området har förtätats med varsamhet under många decennier men som de senaste 4-5 åren genom byggföretag och frimärksplaner har förtätats på ett sätt som ändrar områdets karaktär väsentligt och negativt.

Tre hus skall enligt planen ersättas med 16 lägenheter i form av par- och radhus + 9 lägenheter i flerfamiljshuset. Detta är inte rimligt!!!! Ändra inte karaktären även på denna tvärgata genom att

bygga utan hänsyn till omgivningen. Renovera istället för att riva och bygg eventuellt något/några nya hus eller parhus på de stora tomterna.

211, Boende

Boende har blivit införstådd i planerna att göra om detaljplanen för mitt område för att kunna bygga upp flerfamiljshus. Jag vill via detta mail starkt emotsätta mig detta. Jag bor precis bredvid där dessa planer är tänkta att skrida till verket. Detta skulle förstöra hela infrastrukturen i området då vägarna inte är avsedda för en utökning av populationen. Det är dessutom för få lekparkar samt grönområden som det är idag. Man måste väl även kunna inse att man dödar hela andan i detta område som är uppbyggt under mitten av förra seklet med en otrolig charm. Att bygga den typen av byggnader som nu är planerade är ju mer eller mindre att betrakta som ett övergrepp på den befintliga strukturen samt ett övergrepp på alla som bor och trivs med den detaljplan som funnits sedan 1940-talet. Det finns gott om ytor i kommunen som är bättre lämpade för denna typ av flerfamiljshus. Det skulle vara ett stort misstag att gå vidare med detta.

210, 212, 213, Boende

- Ni bör i första hand företräda berörda medborgarna och inte enskilda byggherrar i era beslut.
- Nuvarande invånare har köpt hus i ett villaområde och har inte någon önska om att få en förändrad karaktär på området, det är unikt.
- Området kommer att helt ändra karaktär genom att tillåts höga flerfamiljshus på föreslagen plats. Det har redan förekommit ett flertal rivningar där parhus, kedjehus har ersatt befintliga bostäder.
- Byggföretag kan fortsätta att köpa upp villatomter och exploatera dessa genom att ansöka om ny detaljplan med många fler bostäder. Försäljning av enskilda villor kommer fortsättningsvis enbart gå till byggherrar som river och ersätter bra och befintliga bostäder. Det känns som Stadsbyggnadskontoret har samma känsla för äldre byggnader som man hade på Norrmalm på 60-70 talet. Det är nog alla överens om idag att det var ett stort misstag att tillåta rivning av stora delar av Stockholm centrum. Nu gör man om samma sak fast i villaområden.
- Förslaget innebär att alla sex villorna i kvarteret rivs, och Bromma Kyrkas karaktär med villor från olika decennier går förlorad
- Om Stadsbyggnadsnämnden tillstyrker detta förslag, som innebär att 3 hushåll ersätts med 25, så frångår man helt principerna att

förtäta med varsamhet och att anpassa ny bebyggelse till den omgivande miljön.

- Ökad trafikbelastning i närområdet
- Stadsbyggnadskontoret påstår att föreslagen bebyggelse är en värdeskapande komplettering till kvarteret samt att Bromma Kyrka kan bli attraktivare för tillkommande och befintliga boende. Det är en ytterst subjektiv uppfattning, jag har den motsatta. Jag yrkar på att Stadsbyggnadsnämnden avslår detaljplanen och fattar ett beslut för de tre tomterna och i stället fattar följande beslut:
- Stadsbyggnadsrådet fortsatt att tillämpa nuvarande detaljplanebestämmelser.
- Hantera varje tomt separat, när det gäller eventuella styckningsmöjligheter.
- Angränsande tomter får ytmässigt inte slås ihop innan delning.
- Bygglov ges separat för varje tomt och det säkerställs att det inte byggs identiska hus på angränsande tomter samt att hela kvarter inte består av parhus.
- Inför rivningsförbud och krav på renovering av befintliga villor, eller bygg nya villor på några av tomterna.
- Inga flerfamiljshus tillåts inom området.

216, 219, Boende

Vår familj har bott i Bromma Kyrka i fem generationer, sedan början av förra århundradet. Vårt hus är bland de allra äldsta, byggt 1905. Vi har med åren sett och insett de historiska och kulturella värdena i detta område som för 120 år sedan bara bestod av kyrkan med sina tillhörande röda hus och ett fåtal gårdar, fjärran från staden och fattigt. Idag är här ett vackert villaområde, med hus och trädgårdar från olika decennier. Genom åren har på en del tomter parhus som smälter in i den befintliga bebyggelsen fått ersätta en riven villa. De senaste åren har vi i stället sett en hänsynslös exploatering, där byggbolag har köpt upp gamla funktionella hus och tomter till överpris i syfte att riva både hus och trädgård, drivna endast av vinstintresse utan hänsyn till områdets småskaliga karaktär biologiska mångfald. Som medlemmar i Bromma Kyrka Eneby Villaförening har vi läst dess Synpunkter på planärende 2018-04943, som tydligt och sakligt uttrycker vår oro och förtvivlan över den ”våg” av liknande bygglov som har givits och som riskerar att fortsätta i hela vår stad. Det byggs mängder av stora flerfamiljshus i Stockholm idag, också runt om i Västerort. Att förstöra ett historiskt värdefullt kulturområde som Bromma Kyrka med, i denna omgivning helt avvikande, stora fyrkantiga, svarta kolosser, går inte att göra ogjort. Det öppnar också för fortsatta bygglov och bortträngning av den befintliga bebyggelsen. Vi vädjar

till er politiker i nämnden att noga ta del av synpunkter och reaktioner i det här ärendet och gärna komma ut och titta. Vi stödjer de yrkanden som skickats till er från Bromma Kyrka Eneby Villaägarförening.

217, Boende

Boende som bor i stadsdelen Bromma kyrka ställer sig helt bakom Bromma Kyrka Eneby Villaförenings skrivelse som bifogas.

221, Boende

Boende är allvarligt bekymrad över den utveckling som sker med förtätning av området och i synnerhet det planärende 2018-04943 som rör fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46. Det leder till förändringar av vårt och andras villaområden som inte går att stoppa. Att frånga gällande detaljplan som är demokratiskt beslutad är olyckligt och ytterst anmärkningsvärt. Att genomföra den tänkta byggnationen påverkar området på ett mycket negativt sätt. Ett antal konsekvenser av om planerna realiserar är följande,

- Större förtätning med genomfartsväg och parkeringsplatser för samtliga boende som det planeras för.
- Tomterna som avses ligger på trånga återvändsgator vilket kommer att leda till ett fullständigt kaos.
- Besökstrafik och antalet parkerade bilar från 24 st nya hushåll ökar explosionsartat på närliggande vägar.
- Räddningstjänst, plogbilar, sopbilar och större leveransbilar får mycket svårt att ta sig fram speciellt vintertid.
- Det är ohyggligt tragiskt och kränkande att tillåta ett 15,5 meter högt våningshus med balkonger, 4,5 meter från tomtgräns till närmaste granne.

Naturligtvis finns det ett antal ytterligare konsekvenser och ovanstående är endast ett axplock. Förtäta med förnuft och sans. Bygg radhus, parhus eller mindre stadsvilla. Var aktsam om träden som vi i mänskligheten är beroende av. Bygg inga stora parkeringsplatser där alla bilar ska stå uppradade, se till att bilar kan parkeras vi respektive hushåll. Detta område är inte lämpat för den föreslagna typen av byggnation. Det är tragiskt och sorgligt att denna typ av plan över huvud taget har uppkommit. Att byggherrar kan köpa upp fastigheter och låta riva hus som är funktionella för att därefter förtäta med helt absurda byggnationer som inte är förenligt med områdets karaktär och miljö är makalöst sorgligt. Sammanfattningsvis, tänk om gällande förslaget till byggnation enligt ovan.

Västerleds Trädgårdsstadsförening

När nybyggen planeras i villaområden kan det vara av intresse att se var och hur sådana tidigare skett i vårt område i Bromma. Först och främst kan nämnas att en villa som brunnit eller rivits av annan anledning ersatts med ett liknade nybygge, detta är huvudregeln, t.ex. Mårdvägen 6. På tidigare obebyggd mark är det ovanligt att uppföra villor, även om det skett, t.ex. Mossvägen 2. Om nybygget avser flerfamiljshus sker det numera alltid på tidigare obebyggd mark, t.ex. vid Stora Mossens idrottsplats och tipp. Dock försvann några kolonistugor då men inte några villor. För att få bygga på det sätt som detta ärende beskriver krävs åtminstone något av nedanstående:

- Projektet är tillräckligt stort för att vara av allmänt intresse, t.ex. tillskott av lägenheter.
- Projektet syftar till att tillvarata ett specifikt allmänintresse, t.ex. vägbygge, skola e.dyl.
- Projektet innebär en realisering av något socialt eller behjärtansvärt ändamål.

I aktuellt ärende föreligger inget av dessa villkor. Att riva villor för att på tomterna bygga flerfamiljshus förekommer inte trots att stora delar av vårt område saknar detaljplaner. Det skulle innebära ett prejudikat att med tiden låta villaområdet försvinna och kan inte anses som varsam förtätning. Det enda undantaget i modern tid som är känt i vårt område gällde SKBs stora komplex vid Grönviksvägen. Att till och med ändra en existerande detaljplan för att kunna bygga på det sätt som detta ärende gäller framstår därför som helt fel.

Östertälje-Rosenlunds villaägareförening, Segeltorps Villaägareförening

Vi är många villaägare i tätortsområden som är allvarligt bekymrade över att kommunerna inte tillvaratar villaägarnas intressen när de kommersiella drivkrafterna får alltmer dominans. Idag har mindre byggföretag som affärsidé att riva vackra villor, förtäta med parhus, radhus och flerfamiljshus, bygga parkeringsplatser och skövla grönytor, vilket gör att villaområdena helt ändrar karaktär. De kommersiella aktörerna omdanar villaområden på ett sätt som de aldrig skulle acceptera som sina egna hem. Vi har förståelse att villaområden förändras, förtätas och utvecklas men vi ser gärna att kommunen tar ett större ansvar för att ange hur utveckling av villaområden ska ske, varsamt och med

bevarandet av det som karakteriserar ett trivsamt villaområde. Kommunen måste ha egna planer för att matcha de kommersiella aktörernas planförslag.

Nybyggnationen av småhus har i Sverige sjunkit från 45% till 20% på 10 år. I flera av Storstockholms kommuner avsätts idag ingen mark för nya villor idag, samtidigt som efterfrågan är mycket stor och bristen ökar. Vi oroar oss över att enstaka, oönskade övergrepp på villaområden kan vara prejudicerande för andra områden och andra kommuner. Vi agerar också på nationell nivå för att eventuellt revidera PBL för att ge kommunen stöd i sin utvecklingsplan.

Planärendet 2018-04943 är ett skrämmande exempel som visar att Stockholms kommun inte bara frångår från sin egen detaljplan utan också väljer att stödja exploatörerna istället för sin egna villaägare. Det kan knappast kallas för varsam förtätning att ersätta 3 villor från olika decennier med 16 radhus och ett flerfamiljshus med 9 lägenheter.

Turebergs villaägareförening

Vi i Turebergs Villaägareförening är mycket bekymrade över att denna förtätning kan förverkligas. Vi uttrycker oro men vet samtidigt att Mark och överdomstolen i ett liknande ärende i Sollentuna gav grannarna rätt och hoppas att det ska bli rätt även i Bromma. Vi är många villaägare i tätortsområden som är allvarligt bekymrade över att kommunerna inte tillvaratar villaägarnas intressen när de kommersiella drivkrafterna får alltmer dominans. Idag har mindre byggföretag som affärsidé att riva vackra villor, förtäta med parhus, radhus och flerfamiljshus, bygga parkeringsplatser och skövla grönytor, vilket gör att villaområdena helt ändrar karaktär. De kommersiella aktörerna omdanar villaområden på ett sätt som de aldrig skulle acceptera som sina egna hem.

Vi har förståelse att villaområden förändras, förtätas och utvecklas men kommunen måste ta ett större ansvar för att ange hur utveckling av villaområden ska ske, varsamt och med bevarandet av det som karakteriserar ett trivsamt villaområde. Kommunen måste ha egna planer för att matcha de kommersiella aktörernas planförslag. Nybyggnationen av småhus har i Sverige sjunkit från 45 % till 20 % på 10 år. I flera Storstockholmskommuner avsätts idag ingen mark för nya villor, samtidigt som efterfrågan är mycket stor och bristen ökar.

Vi oroar oss över att enstaka, oönskade övergrepp på villaområden kan vara prejudicerande för andra områden och andra kommuner. Vi agerar också på nationell nivå för att eventuellt revidera PBL för att ge kommunen stöd i sin utvecklingsplan.

Planärendet 2018–04943 är ett skrämmande exempel som visar att Stockholms kommun inte bara frångår från sin egen detaljplan utan också väljer att stödja exploatörerna istället före sina egna villaägare. Det kan knappast kallas för varsam förtätning att ersätta 3 villor från olika decennier med 16 radhus och ett flerfamiljshus med 9 lägenheter.

Solhems villaägareförening, Villaägarna i Huddinge

Vi är många villaägare i tätortsområden som är allvarligt bekymrade över att kommunerna inte tillvaratar villaägarnas intressen när de kommersiella drivkrafterna får alltmer dominans. Idag har mindre byggföretag som affärsidé att riva vackra villor, förtäta med parhus, radhus och flerfamiljshus, bygga parkeringsplatser och skövla grönytor, vilket gör att villaområdena helt ändrar karaktär. De kommersiella aktörerna omdanar villaområden på ett sätt som de aldrig skulle acceptera som sina egna hem. Vi har förståelse att villaområden förändras, förtätas och utvecklas men kommunen måste ta ett större ansvar för att ange hur utveckling av villaområden ska ske, varsamt och med bevarandet av det som karakteriserar ett trivsamt villaområde. Kommunen måste ha egna planer för att matcha de kommersiella aktörernas planförslag. Nybyggnationen av småhus har i Sverige sjunkit från 45% till 20% på 10 år. I flera Storstockholmskommuner avsätts idag ingen mark för nya villor, samtidigt som efterfrågan är mycket stor och bristen ökar. Vi oroar oss över att enstaka, oönskade övergrepp på villaområden kan vara prejudicerande för andra områden och andra kommuner. Vi agerar också på nationell nivå för att eventuellt revidera PBL för att ge kommunen stöd i sin utvecklingsplan. Planärendet 2018–04943 är ett skrämmande exempel som visar att Stockholms kommun inte bara frångår från sin egen detaljplan utan också väljer att stödja exploatörerna istället före sina egna villaägare. Det kan knappast kallas för varsam förtätning att ersätta 3 villor från olika decennier med 16 radhus och ett flerfamiljshus med 9 lägenheter.

Stureby villaägareförening, Tullinge tomt- och villaägareförening, Danderyds Villaägareförening

Vi är allvarligt bekymrade för hur förtätningen av Stockholms trädgårds- och villastäder sker idag genom många små detaljplaner

som sammantaget ändrar karaktären på hela villaområden. I den detaljplan som nu föreslås för fastigheterna Lillskogen 5, 45 och 46 i Bromma Kyrka, där 3 hushåll blir 25, frångår man helt nuvarande detaljplan och vill bygga flera radhuslängor och ett flerbostadshus. Det är en oacceptabel utveckling att förändra ett helt kvarter och område på detta sätt, och det riskerar att ge en spridningseffekt till många andra villaområden i hela Storstockholm. Vi är inte emot en utveckling av villaområdena men är allvarlig bekymrade över att det är byggföretag som exploaterar och styr över hur villaområdena kommer att se ut i framtiden. Idag har mindre byggföretag som affärsidé att riva vackra villor, förtäta med parhus, radhus och flerfamiljshus, bygga parkeringsplatser och skövla grönytor, vilket gör att villaområdena helt ändrar karaktär.

Plan- och bygglagen ställer krav på att hänsyn ska tas till omgivande bebyggelse och områdets kulturhistoriska och miljömässiga karaktär. Enligt Byggnadsordningens vägledning i Stockholm ska villastaden utvecklas med ett helhetsperspektiv och hänsyn tas till platsens förutsättningar och närliggande bebyggelse. Där nämns särskilt mångfalden av hustyper i varierande skala och från olika tidsepoker. Stadsbyggnadsnämnden har en skyldighet att i besluten säkerställa att dessa hänsyn tas.

Vi anser att nuvarande detaljplaneförslag inte alls är i linje med intentionerna i varken PBL eller Byggnadsordningen. Flerbostadshus hör inte hemma inne i ett villastadsområde och de många radhusen skiljer sig kraftigt från omkringliggande villabebyggelse.

Ingen mark sätts av för nya villor idag i Stockholm, samtidigt som efterfrågan är mycket stor. Rivningsivern av villor leder till att det bara är bostadsrätter i form av radhus, parhus och flerfamiljshus som byggs. Det är hög tid att ni politiker tar ett helhetsgrepp, stoppar den ovarsamma förtätningen som leder till att vackra villaområden försvinner, och ser till att villaområden får fortsätta att vara villaområden.

Vi yrkar att nämnden avslår planärendet. Vi uppmanar er politiker att säkerställa att villastaden Bromma Kyrka utvecklas med varsamhet så att områdets karaktär bevaras och att ni inte tillåter att villatomter får exploateras med flerfamiljshus och radhus. Låt beslutet bli ett föredöme för hur även andra villaområden ska utvecklas och inte få exploateras av byggföretag som har som mål att maximera antal bostäder per kvadratmeter tomtyta.

Enskedefältets Trädgårdsstadsförening

Vi i Enskedefältets Trädgårdsstadsförening är också bekymrade över att exploateringen ökar över våra få kvarvarande småstugeområden. På Enskedefältet planeras det att byggas ett femvåningshus vid Enskede Vårdshus som helt förstör karaktären på vårt område. Vi har givetvis skickat protester mot detta bygge. När vi nu ser att Bromma Kyrka är utsatta för motsvarande förtätning blir vi bekymrade. Om detta projekt går igenom är det lätt att det blir prejudikat för framtida projekt. Vi yrkar därför att nämnden avslår planärendet. Vi uppmanar er politiker att säkerställa att villastaden Bromma Kyrka och övriga trädgårdsstäder utvecklas med varsamhet så att områdets karaktär bevaras och att ni inte tillåter att villatomter får exploateras med flerfamiljshus och radhus. Låt beslutet bli ett föredöme för hur även andra villaområden ska utvecklas och inte få exploateras av byggföretag som har som mål att maximera antal bostäder per kvadratmeter tomtyta.

Villaägareföreningar (Styrelserna i Villaägarna Haninge Tyresö, Vega Villaägarförening, Dalarö Villaägarförening, Årsta Havsbad Fastighetsägarförening, Vega Villaförening, Vendelsö fastighetsägarförening, Trollbäckens Egnahemsförening och Lindalens Egnahemsförening)

Villaägarföreningarna är allvarligt bekymrade över hur förtätningen av Stockholmsregionens trädgårds- och villastäder sker idag genom många små detaljplaner som sammantaget äventyrar karaktären på hela villaområden. I den rubricerade detaljplanen frångår man helt nuvarande detaljplan och vill bygga flera radhuslängor och ett flerbostadshus. Det är en oacceptabel utveckling att förändra ett helt kvarter och område på detta sätt, och det riskerar att ge en spridningseffekt till många andra villaområden i hela Storstockholm. Vi är inte emot en utveckling av villaområdena men är allvarlig bekymrade över att det är byggföretagens förhoppningar om exploateringen som styr över hur villaområdena kommer att se ut i framtiden. Idag har mindre byggföretag som affärsidé att riva vackra villor, förtäta med parhus, radhus och flerfamiljshus, bygga parkeringsplatser och ta bort grönytor, vilket gör att villaområdena helt ändrar karaktär. Plan- och bygglagen ställer krav på att hänsyn ska tas till omgivande bebyggelse och områdets kulturhistoriska och miljömässiga karaktär. En villastad ska utvecklas med ett helhetsperspektiv och hänsyn tas till platsens förutsättningar och närliggande bebyggelse. Mångfalden av hustyper i varierande skala och från olika tidsepoker är ofta ett kännetecken.

Nästan ingen mark sätts av för nya villor idag i Stockholmsregionen, samtidigt som efterfrågan på eget hus är

mycket stor. Det är hög tid att ta ett helhetsgrepp, stoppa den ovarsamma förtätningen som leder till att vackra villaområdets kvaliteter äventyras. Behöver villaområdet kompletteras med andra bostadstyper är det framför allt de centrala delarna i villaområden med service och kollektivtrafiknoder som kan vara aktuella utan att riskera områdets helhetskaraktär. Det är i översiktsplaneringen man ska ange var och hur andra bostadstyper ska byggas och hur föråldrade detaljplaner kan ses över och moderniseras.

Karin Norlander
planchef

Martin Bretz
stadsplanerare